

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE'DE GÖÇMEN KARŞITLIĞI: SURİYELİ VE AFGAN
GÖÇMENLERE YÖNELİK SÖYLEMLERİN KARŞILAŞTIRILMASI**

HAZIRLAYAN

MUHAMMET EFE ERİNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA – 2025

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE'DE GÖÇMEN KARŞITLIĞI: SURİYELİ VE AFGAN
GÖÇMENLERE YÖNELİK SÖYLEMLERİN KARŞILAŞTIRILMASI**

HAZIRLAYAN

MUHAMMET EFE ERİNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŐMANI

DOÇ. DR. NAZLI ŞENSES ÖZCAN

ANKARA – 2025

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ENSTİTÜSÜ

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı çerçevesinde Muhammet Efe ERİNÇ tarafından hazırlanan bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 10.09.2025

Tez adı: Türkiye’de Göçmen Karşıtlığı: Suriyeli ve Afgan Göçmenlere Yönelik Söylemlerin Karşılaştırılması

Tez Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı- Soyadı, Kurumu)

İmza

Prof. Dr. Funda Gençoğlu (Atılım Üniversitesi)

.....

Doç. Dr. Nazlı Şenses Özcan (Başkent Üniversitesi)

.....

Doç. Dr. Cihan Dizdaroğlu (Başkent Üniversitesi)

.....

ONAY

Prof.Dr.Banu ELİGÜR

Enstitüsü Müdürü

Tarih: ... / ... /

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 24/09/2025

Öğrencinin Adı, Soyadı: Muhammet Efe ERİNÇ

Öğrencinin Numarası:

Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Programı: Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Doç. Dr. Nazlı ŞENSES ÖZCAN

Tez Başlığı: Türkiye’de Göçmen Karşıtlığı: Suriyeli ve Afgan Göçmenlere Yönelik Söylemlerin Karşılaştırılması

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam95..... sayfalık kısmına ilişkin, 24/09/ 2025 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin

benzerlik oranı % ...15.....’dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” ve “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zeka Kullanımına Dair Etik Rehber”in kurallarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğacak her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 24/9/2025

Doç. Dr. Nazlı Şenses Özcan

İmza:

İTHAF

Tez yazımı bu zamana kadar hayatımın her anında yanımda bulunan ve benden hiçbir emeğini ve vaktini esirgeren iki önemli emekçi olan annem ve babama ithaf ediyorum.

ÖZET

Muhammet Efe ERİNÇ

Türkiye’de Göçmen Karşıtlığı: Suriyeli ve Afgan Göçmenlere Yönelik Söylemlerin Karşılaştırılması

**Başkent Üniversitesi
Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı**

2025

Göçmen karşıtlığı, günümüz dünyasında önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu problem, Türkiye’de de özellikle 2010’lardan sonra gerek Suriye gerekse Afganistan’dan gelen göçlerle birlikte artmıştır. Orta Doğu’da terörizm, ekonomik istikrarsızlıklar ve benzeri sorunların yükselmesiyle birlikte Suriye ve Afganistan gibi ülkeler ciddi oranda göç vermişlerdir. Bu göç hareketlerinin sonucunda ise gerek ekonomik gerek güvenlik gerekse kültürel kaygıların meydana gelmesiyle, bu iki göçmen grubuna yönelik göçmen karşıtı söylemler oluşmuştur. Bu göçmen karşıtı söylemleri inceleneceği bu tezde, Suriye ve Afganistan’dan gelen göçmenlere karşı Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin denetim kanalı tarafından yapılan söylemlerin içeriksel farklarına değinilerek bir karşılaştırma yapılması hedeflenmiştir. Bu çalışma ile göçmen karşıtı söylemlerin her göçmen grubu için farklı olabileceği gösterilirken, göçmen karşıtı söylemlerin farklı altyapıları olduğu da açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu araştırmada ek olarak, göçmen karşıtı söylemlerin içeriği ve altyapısının net bir biçimde anlaşılması, bu sayede Türkiye’de büyük bir tartışma konusu olan Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin sebepleri ile birlikte öğrenilerek buna karşı yeni politikalar oluşturulup önlemler alınabilmesinin kolaylaştırılması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen Karşıtlığı, TBMM, Suriye, Afganistan

ABSTRACT

Muhammet Efe ERİNÇ

Anti-immigrant Sentiment in Türkiye: Comparison of Discourses towards Syrian and Afghan Immigrants

**Başkent University
Institute of European Union and International Relations
Political Science and International Relations Department
MA Program in International Relations**

2025

The anti-immigration movement, which has a significant history, has become an important problem in today's world. This problem has intensified significantly in Türkiye as well, especially after 2010, along with the migration Syria and Afghanistan. Countries like Syria and Afghanistan have experienced a substantial outflow of migration movements due to terrorism in the Middle East, economic instabilities and similar issues. As a result of these migration movements, concerns have arisen regarding economic, security and cultural issues, causing the emergence of anti-immigration rhetoric directed at these two groups of migrants. In this study which examines the anti-migration rhetoric, it is aimed to identify the underlying causes by highlighting the differences in the content of the rhetoric used by the Turkish Grand National Assembly's oversight channel against migrants from Syria and Afghanistan. This study seeks to demonstrate that anti-migration rhetoric may vary depending on the migrant group, while also attempting to explain the underlying structures of such rhetoric. While demonstrating the anti-immigration rhetoric may vary for each group, the study also aims to explain that anti-migration rhetorics may have different underlying structures. In addition, this research aims to facilitate the formulation of new policies and measures by providing a clear understanding of the content and causes of anti-migration rhetoric. Thus to enable a better understanding of the reasons behind anti-migration rhetoric which target Syrian and Afghan immigrants, whose migrations are a major topic of debate in Türkiye..

Keywords: Anti-migration, TBMM, Syria, Afghanistan

İÇİNDEKİLER

İTHAF	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Sorusu ve İddiası.....	3
1.5. Araştırmanın Yöntemi	3
2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE.....	5
2.1. Damgalamanın Tarihçesi	5
2.2. Damgalama Kuramı	6
2.3. Damgalamanın Türleri.....	7
2.4. Damgalamanın Aşamaları	10
2.5. Damgalamanın Sebepleri	13
2.6. Damgalamanın Sonuçları.....	14
2.7. Türkiye’de Göçmen Karşıtlığını İnceleyen Çalışmalar: Literatür İncelemesi .	15
2.8. Çalışmanın Literatüre Katkısı.....	18
3. TÜRKİYE’DEKİ SURİYELİ VE AFGAN GÖÇMENLER	19
3.1. Türkiye’deki Suriyeli Göçmenler	19
3.1.1. Suriyeli göçmenlerin toplumsal hayatta karşılaştıkları problemler	22
3.1.2. Suriyeli göçmenler için yapılan politikalar	23
3.2. Türkiye’deki Afgan Göçmenler	25
3.2.1. Afgan göçmenlerin toplumsal hayatta karşılaştıkları problemler	27
3.2.2. Afgan göçmenler için yapılan politikalar	29
4. MECLİS DENETİM SÜREÇLERİNDE GÖÇMEN KARŞITLIĞI: KARŞILATIRMALI ANALİZ	31
4.1. Meclis Raporlarında Göçmen Karşıtlığının Tespiti	41
4.1.1. Suriye’den gelen göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin içeriği	44

4.1.1.1. Ekonomi.....	44
4.1.1.2. Güvenlik.....	55
4.1.1.3. Kültürel.....	58
4.1.2. Afganistan'dan gelen göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin içeriği	64
4.1.2.1. Ekonomi.....	64
4.1.2.2. Güvenlik.....	65
4.1.2.3. Kültürel.....	68
4.1.3. Karşılaştırmalı analiz.....	68
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	73
KAYNAKLAR.....	76

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 4.1. Yazılı soru önergelerinin dağılımı.....	37
Tablo 4.2. Meclis araştırma önergelerinin dağılımı	37
Tablo 4.3. Genel görüşme önergelerinin dağılımı	37
Tablo 4.4. Göçmen karşıtı raporların inceleneceği alanlar.....	41
Tablo 4.5. Göçmen karşıtı raporların ana ve alt başlıklara göre dağılımı	42
Tablo 4.6. Göçmen karşıtı verilerin ülkelere göre dağılımı	69
Tablo 4.7. Göçmen karşıtı kaynakların yıllara göre dağılımı.....	69
Tablo 4.8. Göçmen karşıtı kaynakların siyasi partilere göre dağılımı.....	70
Tablo 4.9. Göçmen karşıtı raporların ana başlıklara göre dağılımı	70
Tablo 4.10. Göçmen karşıtı raporların alt başlıklara göre dağılımı.....	71

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Suriye ve Afganistan'dan gelen göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin farklarını inceleyen bu çalışmada, TBMM'deki göçmen karşıtı söylemlere bakılacaktır. Bahsedilen söylemlere TBMM'nin resmi sitesindeki alt inceleme alanları arasında bulunan denetim kanalının alt başlıkları olan yazılı soru önergeleri, genel görüşme önergeleri, meclis araştırması önergeleri, meclis soruşturması önergeleri, meclis araştırması komisyonları, meclis soruşturması komisyonları ve geçmiş dönemler gensoru önergelerine bakılarak ulaşılabilecektir. Böylece Suriye ve Afganistan'dan gelen göçmenlere yönelik söylemlerin sınıflandırılması ve karşılaştırılması gerçekleştirilecektir. TBMM'de 2020-2024 arasında Türkiye'ye gelen Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik karşıt söylemlerin incelendiği bu çalışmada, söylemler farklı tematik başlıklar aracılığıyla incelenecektir. Suriyeli göçü, bundan yaklaşık 15 sene önce başlamıştır. Tunus'ta 2010 yılının Aralık ayında başlayan Arap Baharı'nın sonucunda, 911 kilometre ile en büyük kara sınırlarımızı oluşturan Suriye'de, 2011 yılında bir iç savaş başlamış ve bu savaşın sonucunda, Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'ın güvenlik güçleri ile protesto yapan halk arasında önemli bir gerginlik yaşanmıştır. Bu gerginliğin sonucunda ise 100 binlerce insan hayatını kaybetmiş ve binlerce kişi tutuklanmıştır. Bu gelişmelerin sonucunda, 2012'den 2013'e kadar günde 6000 kadar Suriyeli bölge ülkelerinde sığınmacı olmuştur. Sovyet Rusya'nın, Afganistan'a yaptığı işgale kadar geriye götürülebilecek olan Afgan göçü ise, Sovyet Rusya'nın Afganistan'dan çekilmesi sonucunda El Kaide'nin kurulması, bu örgütün düşman ilan ettiği Batı düzenine yönelik 11 Eylül terör saldırılarını gerçekleştirmesi, bu saldırılara tepki olarak ABD'nin Afganistan'ı işgali ve bu işgalin sona erip Taliban döneminin başlamasıyla birlikte artış göstermiştir. Hem Suriyeli hem de Afgan göçlerinin niteliğine bakıldığında her ikisinde de büyük bir politik gerilimin, ekonomik anlamda sorunların ve can güvenliği tehlikesinin olduğundan söz edilebilmektedir. Bu bölgelerde yaşanan güvenlik, ekonomi, siyasi ve benzeri alanlarda yaşanan sorunların sonucunda, Suriyeli ve Afgan göçü, bu iki göçmen grubuna ev sahipliği yapan önemli bir ülke konumunda yer alan Türkiye'de en fazla tartışılan konulardan birisi haline gelmiştir. Bu yazılanlardan hareketle, araştırmanın konusunun bu iki ülkeden gelen göçlere yönelik söylemsel tepkilerin içeriklerinin incelenmesi ve karşılaştırılmasıdır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilk olarak, Suriye’den Türkiye’ye gelen göçmenlere yönelik göçmen karşıtı yorumların içeriğinin anlaşılmasıdır. İkinci olarak ise Afgan göçü ve sonucunda Türkiye’de nasıl göçmen karşıtı söylemlerin geliştiğinin anlaşılmasıdır. Buradan yola çıkarak, Türkiye kamusal alanında en çok tartışılan göçmen gruplar olan Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin arasında bir fark olup olmadığı, varsa bu farklılıkların ne olduğunun anlaşılması, araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de Suriye ve Afganistan’dan gelen göçmenler ile ilgili sosyal medya, yazılı ve görsel basın kaynakları ve TBMM gibi farklı mecralarda ciddi ölçüde göçmen karşıtı söylem göze çarpmaktadır. Bu söylemlerin sonucunda ise bu iki göçmen grubu ve yerel halk arasında gerginliklerin ve uyumsuzlukların belirmesi beklenebilir ki bu çerçevede düşünülebilecek bazı önemli olaylar yaşanmıştır. Bu duruma, ilk olarak 30 Haziran 2024 tarihinde Kayseri’de yaşanan olay örnek olarak verilebilir. Kayseri’de, Suriyeli göçmenler ve yerel halkı karşı karşıya getiren olayda, yaşça küçük bir kız çocuğunun Suriyeli bir göçmen tarafından cinsel istismara maruz kalması iddiası sebebiyle başlayan olay sonrasında, sokağa kalabalık gruplar inmiş ve Suriyeli göçmenlerin eşyaları, dükkanları ve araçlarına zarar verilmiştir.¹ Konu ile ilgili ikinci bir örnek ise 14 Ağustos 2021’de Gaziantep’te, Suriyeli bir göçmenin “savaş başlasın” adı altında yapmış olduğu videonun sosyal medyaya yayılması ve bunun sonucunda Gaziantep’in Nizip ilçesindeki, Suriyelilere ait olan birçok işyeri ve araca zarar verilmesi ile sonuçlanan olaydan söz edilebilir. Silahların da kullanıldığı bu olay sonucunda Suriyeli göçmenlerin kendilerini ciddi ölçüde tehdit altında hissettikleri ve sokağa dahi çıkamadıkları haberlere yansımıştır.² Bu gibi şiddet olaylarından da yola çıkarak, bu çalışmada göçmenlere yönelik oluşturulan olumsuz söylemler araştırma odağı yapılmış ve söylemlerin niteliğini anlamak için elde edilen veriler ile Afgan ve Suriyeli göçmenlere yönelik hangi sorunlar sebep gösterilerek karşıt söylemler oluşturulduğu ele alınmıştır.

¹ “Kayseri Olayları”, *BBC News Türkçe*, 1 Temmuz 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/crgmzv9p2y3o>, erişim tarihi: 01.06.2025.

² Cihan Öztürk, “Antep’te Suriyeli Mülteciler Tedirgin, Sokağa Çıkamıyorlar”, *Bianet*, 2 Temmuz 2024, <https://bianet.org/haber/antep-te-suriyeli-multeciler-tedirgin-sokaga-cikamiyorlar-297022>, erişim tarihi: 01.06.2025.

1.4. Araştırmanın Sorusu ve İddiası

Göçmen karşıtlığını inceleyen bu tez çalışmasının araştırma sorusu şu şekildedir: Suriye’den ve Afganistan’dan gelen göçmenlere yönelik Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin denetim kanalı aracılığıyla sergilenen göçmen karşıtı söylemler arasında bir fark var mıdır? Fark varsa, bu farkların belirgenleştiği temalar ve/veya soru(n)lar nelerdir?

Araştırma sorusunun muhatabı olarak, Suriye ve Afganistan’dan gelen göçmenlerin seçilmesinin sebebi, Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye en fazla alınan ve ülkede en çok tartışılan göçmenler olmasıdır. Afgan göçmenler ise Suriyeli göçmenlerden sonra üzerine en fazla çalışma yapılan ve karşıt söylem kullanılan bir diğer grup olarak dikkat çekmektedir. Bir başka ifadeyle göçmen karşıtı söylemin en çok bu iki gruba yönelik oluşturulduğundan söz edilebilir.

Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik göçmen karşıtlığını çalışırken her iki gruba yönelik eş zamanlı değerlendirmelerin ortaya çıkacağı bir zaman dilimi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle, tartışmaların en fazla yapıldığının düşünüldüğü 2020-2024 arası seçilmiştir. Bilindiği gibi Suriyelilerin kitlesel göçü 2011 itibariyle başlamıştır. Afganların ise bu dönem sonrasına denk gelen göçleri için 2018-2019 arasında bir artıştan söz edilebilir ama bunun dışında en çok da 2021 itibariyle Afganların Türkiye’ye göçleri artmıştır. Böylelikle, Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik tartışmaların en fazla olacağını düşünüldüğü zaman 2020-2024 arası olarak tespit edilmiştir. Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin daha önce karşılaştırılmamış olmasından dolayı bu karşılaştırmalı analizin konuyla ilgili literatüre önemli bir katkı yapması beklenmektedir.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

2020-2024 arasında Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelen göçmen karşıtı söylemlere, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin internet sitesinin³ alt inceleme bölümleri arasında yer alan denetim sayfasına girilerek “Göç”, “Suriye ve Afganistan” kelimeleri kullanılarak ulaşılan her veriye ayrı ayrı bakılarak içerisinde Suriye ve Afganistan’dan gelen göçe yönelik karşıt söylem içeren kaynaklar seçilerek ulaşılmıştır.

Bu veriler incelenirken, internet sayfasının üst kısmında yer alan denetim bölümünün alt başlıkları arasında yer alan yazılı soru önergeleri, genel görüşme önergeleri, meclis araştırması önergeleri, meclis soruşturması önergeleri, meclis araştırması komisyonları, meclis soruşturması komisyonları ve son olarak geçmiş dönemler gensoru önergelerine

³ Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), erişim 24 Ocak, 2025, <https://www.tbmm.gov.tr/>

bakılmıştır. Ayrıca bu veriler elde edilirken, 2020-2024 arasında yapılan göçmen karşıtı söylemleri içermesi için, başlangıç tarihi 01 Ocak 2020 bitiş tarihi ise 31 Aralık 2024 şeklinde seçilerek arama yapılmıştır. Bu veriler alınırken son dönemdeki kaynaklara bakıldığı gibi geçmiş dönem bölümüne de giriş yapılarak 27. dönemdeki (7 Temmuz 2018-14 Mayıs 2023) veriler de incelenmiştir.

Son olarak, elde edilen verilerin göçmen karşıtı olup olmadığına karar verilirken, tezin ileriki bölümlerinde daha detaylı bir şekilde tartışılacağı “göçmen karşıtlığı” tanımına göre, bu iki göçmen grubunun genelleme yoluyla dışlandığı, ötekileştirildiği, bu iki gruba yönelik nefret ve suçlama içeren söylemler içerip içermediğine bakılmıştır. Öte taraftan söylemler içerisindeki göç politikalarına yönelik eleştiriler ya da emek piyasasında göçmenlerin sömürülüyor olmasına yönelik eleştiriler ve karşıt duruşlarsa göçmen karşıtı söylem olarak değerlendirilmemiştir.

Çalışmanın teorik çerçevesini ise göçmenlere yönelik olumsuz yargılar, sınıflandırmalar ve itibarsızlaştırmalar yoluyla suçlama, dışlama yapılmasını açıklayan Damgalama Teorisi oluşturmaktadır.

2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde hem göçmen karşıtlığını kuramsallaştırma amacıyla başvurulacak olan damgalama teorisine hem de Türkiye’de göçmen karşıtlığıyla ilgili yapılmış çalışmaların ana fikirlerine değinilecektir. Böylece tez çalışması ilişkili olduğu kuramsal, kavramsal, yani genel hatlarıyla analitik çerçevenin içerisine yerleştirilecektir. Bu doğrultuda ilk ve detaylı olarak damgalamanın kavramsal gelişimine, sebeplerine ve sonuçlarına değinilecektir. Bölümü bitirirken göçmen karşıtlığının analitik çerçevesinin daha da netleştirilmesi için Türkiye’de konuyla ilgili yapılmış çalışmalara değinilecek ve kavramın nasıl kullanıldığı ve çalışıldığı tartışmaya açılacaktır.

Eski zamanlara kadar geriye götürülebilen damgalama, insanların sahip oldukları herhangi bir özellik sonucunda çoğunluk önünde itibarsızlaştırılması veya aşağı bir konumda gösterilmeleri olarak açıklanabilmektedir. Damgalama, köküne bakıldığında ilk kez Yunancada kavramsallaştırılmıştır. Yara izi, delik delmek gibi anlamlarda kullanılan bu kavram, günümüzde itibar azalması, aşağılanma gibi anlamlarda kullanılmaktadır.⁴ Damgalamanın mantığına göre, kişi damgalanmadan önce bulunduğu toplum içerisinde “normal” bir birey iken, damgalama sonrasında dikkate alınmaması gereken, kirli veya itibarsız bir hale gelmektedir.⁵ Bu açıklamadan hareketle, damgalamanın, hedefte yer alan kişiyi normal dışı (toplumun genelinden farklı) görülen özelliğinden dolayı yaftalayan, dışlayan ve itibarsızlaştıran bir eylem olduğu görülmektedir.⁶ Bahsedilen eylem sonucunda, kişi ile normal olarak kabul edilen çoğunluk arasında birtakım sınırlar olduğundan da söz edebiliriz.⁷ Sonuç olarak damgalamanın sonucunda hedef kişi, toplum içerisinde aslında herkes gibiyken “normal olmayan” aktör haline getirilerek ötekileştirilmekte ve onur kırıcı, dışlayıcı birtakım tutumlarla karşılaşabilmektedir.

2.1. Damgalamanın Tarihçesi

Damgalama kavramı, ilk kez Yunanlılar tarafından kullanılan bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramın, normal olmadığı kabul edilen, köle, suçlu ve hain kabul edilen kişilerin vücutlarına demirle dağlama yoluyla yapılan işaretlemelerden geldiği

⁴ Erving Goffman, *Penguin* (Classics Yayınevi, 1963), 1-2

⁵ *Age*, s. 3.

⁶ Sümeyye Özmen ve Ramazan Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi," *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 23, 1 (2018): 185-208.

⁷ Goffman, *Penguin*, 6.

bilinmektedir. Diğer kişilere kıyasla kolayca ayırt edilebilen bu insanların, bahsedilen işlem sonucunda toplum içerisinde uzak durulması gereken kişiler olduğu belirlenmiştir.⁸ Bu duruma ek olarak, insanların sağlık durumlarıyla ilgili olarak da birtakım damgalamalar yapılmıştır. Bu damgalamalara göre hastalıklar önemli bir dışlama ve kaçınma sebebi olmuştur. İtalyanların Fransızları, sahip oldukları sifiliz hastalığından dolayı hastalıklı kişileri “Fransız Şeytani” olarak damgalaması; ya da Psikolojik hastalıkları olan insanların, Tanrı tarafından gazaba uğramış oldukları veya zararlı ruhların etkisi altında oldukları düşünülerek dışlanması konu ile ilgili örneklerdir.⁹ Damgalama 18. ve 19. yüzyılda tüberküloz hastalarına, bu hastalık zeka geriliği ve fakirlik ile bağdaştırılmasından dolayı yapılırken, aynı dışlama ölüm ile ilişkilendirilen kanser hastalarına da yapılmıştır.¹⁰ Fakat damgalama en çok ruhsal hastalıklara sahip olan kişilere yapılmakta olduğu söylenebilir.¹¹

2.2. Damgalama Kuramı

Damgalama kavramı, konu ile ilgilenen birçok bilim insanı tarafından farklı tanımlar ve perspektifler aracılığı ile ele alınmıştır. Konu ile ilgili öncü isimler arasında yer alan Goffman, bu kavrama “itibarı derinden sarsan bir özellik” diyerek bir tanım yapmıştır.¹² Damgalama için bir diğer önemli isim olan Crocker de, bu kavramı “sosyal kimliğin değer yitimi” olarak açıklamıştır.¹³ Goffman damgalamayı ele alırken, damgalanan kişiye, Crocker ise değer düşürücü yönüne, Jones de sosyal anlamda ilişkilere etkisi yönünden değerlendirmiştir.¹⁴ Damgalama süreci sonucunda mağdur konuma düşen kişilerin maruz kaldıkları önyargı ve dışlama içeren kalıplar toplum tarafından iyi bir şekilde bilinmekte ve bu değerlerin iyi bir şekilde anlaşılıp özümsemesinden dolayı hakim toplum tarafından benimsenebilmektedir.¹⁵ Yani, damgalanan kişinin durumu ve damgalanma nedeni, toplum tarafından bilinip kabul görmesi gerçekleşmekte, bunun sonucunda ise kişi, kendisine uygulanan damgalama ile değerlendirilmektedir. Crocker’e göre ise, damgalama kişilerin birbirleriyle ilişkileri ve etkileşimleri sonucunda meydana gelmektedir.¹⁶ Crocker ve onun gibi düşünenlere göre, damgalamaya maruz kalan kimsenin sosyal kimliğinin de aşağı hale

⁸ Goffman, *Penguin*, 1-2.

⁹ Özmen ve Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."

¹⁰ Nazan Tuna Oran ve Fisun Şenuzun, "Toplumda Kırılması Gereken Bir Zincir: HIV/AIDS Stigması ve Baş Etme Stratejileri," *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 5, 1 (2008): 1-16.

¹¹ Özmen ve Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."

¹² Goffman, *Penguin*, 1-2.

¹³ Özmen ve Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."

¹⁴ *Age*.

¹⁵ *Age*.

¹⁶ *Age*.

gelmektedir.¹⁷ Link ve Phelan ise, damgalamayı siyasi, sosyal ve ekonomik güç kullanımıyla açıklama yoluna gitmişlerdir.¹⁸ Yukarıda bahsedilen açıklamalar, göçmen karşıtlığını anlatmakta oldukça önemlidir. Çünkü göçmen karşıtlığı, Damgalama Teorisinde olduğu gibi, hakim grup ile azınlıkların karşılaşmasının sonucunda oluşturulan önyargılar, dışlama ve itibarsızlaştırma sonucunda gerçekleşmektedir. Buna ek olarak ise göçmen karşıtlığının artmasının sonucunda, teoride olduğu gibi, hedef kişi veya grupların sosyal kimliklerinde değersizleşmenin de gerçekleştiği görülmektedir. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı, buradaki teorinin, göçmen karşıtlığını açıklamak konusunda isabetli fikirler ürettiğinden söz edebiliriz.

2.3. Damgalamanın Türleri

Damgalama olarak karşımıza çıkan dışlama, aşağılama ve itibarsızlaştırma eylemi, hedef kişinin doğuştan gelen fiziksel özellikleri, kültürel ve sosyal bakımdan konumu veya birtakım sağlık problemlerinden dolayı gerçekleştirilebilmektedir.¹⁹ Goffman, damgalamayı çalışırken bu durumun gerçekleşmesiyle ilişkili olabilecek durumları “Görünebilirlik”, “Kontrol edilebilirlik” ve “Kalıtsallık” başlıklarına ayırmıştır. Görünebilirlik başlığını ise görünebilir ve gizlenebilir damga olarak farklı başlıklar altında incelemiştir.²⁰ Görünebilen damgalama, kişilerin fiziksel anlamda deformasyonları, obez olmaları veya ten renkleri gibi saklayamayacakları özellikleri içerirken gizlenebilen damgalama sebepleri ise kişinin zararlı maddeye bağımlı olması, ruhsal hastalıklara sahip olması ve ideolojisi gibi özellikleri içermektedir.²¹ Görünebilir damgalama özellikleri, kişinin çoğunluktan saklayamadığı özellikleri barındırırken gizlenebilir damgaya sahip olan bireylerin bu özellikleri toplum tarafından dışlanmamak için saklayabildiğinden söz edilebilir.²² Göçmenlerle ilgili bu konuda açıklama yapılması gerekirse, bu kişilerin de birtakım kültürel özelliklerinden dolayı toplumda kolayca ayırt edilebilip damgalanma tehlikesi altında olduğundan bahsedilebilir.

İkinci olarak, Goffman’a göre damgalar kontrol edilip edilememe durumlarına göre, ayrıştırılabilir. Kontrol edilebilir damgalamada kişinin kilo durumu, bir partiye yönelik sempatanlık yapması veya çocuk istismarcılığı gibi, kendi kontrolünde gerçekleşen

¹⁷ Age.

¹⁸ Bruce G. Link ve Jo C. Phelan, "Conceptualizing Stigma," *Annual Review of Sociology* 27, 1 (2001): 367.

¹⁹ Necla Acun Kapıkıran ve Şahin Kapıkıran, "Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik," *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* 4, 40 (2013): 131-132.

²⁰ Goffman, *Penguin*, 48.

²¹ Goffman, *Heretik* (Classics Yayınevi, 2014), 94.

²² Özmen ve Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."

eylemleri sonucunda meydana geldiği görülmektedir.²³ Yani, kontrol edilebilir damgalamada kişi tercihlerinden ya da yaptığı eylemlerden dolayı ayrıştırılmakta, dışlanmaktadır. Bu damgalamaya göre kişi, düzensiz yemek yemesinden dolayı kilolu, bir gruba hitap etmeyen bir partiye sempati beslemesinden dolayı hain ya da çocuk istismarı suçunu işlemesi sebebiyle sapkın olarak ayrıştırılabilmektedir. Bu örnekten hareketle, bahsedilen damgalama türünün, yanlış olarak kabul edilen tercihleri gerçekleştiren bireylere yapıldığından söz edilebilir.

Kontrol edilemeyen damgalama ise, kişinin ırkı veya ten rengi gibi değiştiremeyeceği yani kontrolü dışında gerçekleşen özelliklerinden dolayı oluşmaktadır. Bu damgalama tipi, araştırmada incelenecek olan Afgan göçmenlerde de görülmektedir. Bunun nedeni olarak, Türkiye'ye gelen Afgan göçmenlerin, kontrol edemedikleri bir özelliği olan geldikleri ülke koşullarından dolayı, potansiyel suçlu olarak lanse edilmelerinden söz edilebilir. Bu iki damgalamaya bakıldığında, kontrol edilebilen sebeplerden dolayı yapılan damgalamanın kontrol edilemeyen damgalamaya göre daha fazla yoğunlukta olduğundan söz edilmektedir. Bu duruma sebep olarak, kişinin kontrol edilebilen damgalamaya yakalanmasında, kontrol edilemeyen damgalamaya göre daha çok suçlu olarak görülmesidir.²⁴

Goffman, yapmış olduğu damgalama incelemesinde, bütün bunlara ek olarak, bizlere üçe ayrılan bir damgalama yapma şekli sunar.²⁵ Bunlar: Fiziksel açıdan iğrenmeden dolayı damgalama, bireysel anlamda karakter sorunlarından dolayı damgalama ve etnolojik açıdan, yani kişinin sahip olduğu din, ırk veya ulus gibi olumsuz olarak görülen özellikler kullanılarak yapılan damgalama.²⁶ Bedensel açıdan tikslenme sebebiyle yapılan damgalamada, sebep kişinin fiziksel açıdan kusurları, korkunçluk olarak açıklanan durumlara sahip olması ve konuşma açısından sahip olunan kusurları olmaktadır. Fiziksel deformite olarak kamburluğa, ruhsal olmayan hastalıklara, ses ve konuşma bozukluklarına sahip olmayı örnek olarak verebiliriz.²⁷ İkinci olarak ise karakter zafiyeti olarak yapılan damgalama, doğal olmayıp baskılanması gerekli görülen tutkulara sahip olmak, zayıf bir iradeye sahip olmak, ruhsal açıdan hasta olmak, bir işte çalışmamak veya normal ölçüde olmayan inanç değerlerine sahip olmak gibi sebeplerden yapılmaktadır.²⁸ Etnolojik damgalama ise, bulunulan toplum tarafından kötü olarak kabul edilen din, ulus ve ırktan

²³ Age.

²⁴ Age.

²⁵ Age. s. 4.

²⁶ Age. s. 46.

²⁷ Özmen ve Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."

²⁸ Age.

olunmasından dolayı gerçekleştirilmektedir.²⁹ Bahsedilen özelliklerden dolayı genel anlamda bir gruba yönelik yapılan bu damgalamada, azınlıklar ciddi ölçüde hedef haline gelmektedir. Bu damgalama türüne, ABD'deki siyahi bireylere uygulanan ırkçı şiddeti gösterebilmekteyiz.³⁰ Bu tez çalışmasında da göçmenlerin bu yolla hedef haline gelerek, bu kişilere yönelik göçmen karşıtlığı oluşturulduğunu görmekteyiz.

Damgalama etki alanına göre de, birincil ve ikincil damgalama olarak sınıflandırılırken birincil damgalamada, kişiye yönelik bir damgalama uygulanırken, hedef kişinin kendisini değersiz hissetmesi ve aşağı görmesine neden olurken, ikincil damgalamaya bakıldığında, bu eylemin kişinin çevresini de etkileyen bir süreç dönüştüğüne tanık olunmaktadır.³¹ Konumuzla yakından ilgili olması nedeniyle birincil damgalamayı açacak olursak ilk olarak, birincil damgalamanın bir diğer türü olan yapısal damgalanmadan söz edilebilir. Toplum içerisindeki birtakım gruplara karşı sosyoekonomik imkanların kullanımı yoluyla, bu kişilere ekonomik anlamda sınırlama yapılması, fırsat ve adalette eşitsiz davranılmasından söz edilmektedir.³² Bu damgalamaya ruhsal açıdan hastalığı olan bireylerin oy verme, evlenme gibi haklardan mahrum kalmasından dolayı tam bir vatandaş olarak görülmemesi örnek olarak gösterilebilmektedir. Bahsedilen damgalama şekline, Suriye'den gelen göçmenlerin kolay iş bulamaması, balsa bile düşük ücret karşılığında güvencesiz bir şekilde çalıştırılmasını bir başka örnek olarak gösterebiliriz. Bir sonraki bölümlerde Suriyelilerin ve Afganların yaşadığı sorunlar anlatılırken, aslında bir başka açıdan da bu damgalama türüne örnekler verilmiş olacaktır.³³

Kurumsal damgalanma ise kamusal alandaki rutin işlemler esnasında yapılan damgalama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu damgalama özellikle emek piyasasında yer alan Afgan göçmenlerin yüzde 91.7'lik bölümünün düşük ücrete çalışmak, kayıt dışı çalışmak, ayrımcılığa uğramak, fiziksel ya da sözel şiddete maruz kalmak gibi sorunlar yaşaması örneğiyle açıklanabilir.³⁴

²⁹ *Age*.

³⁰ *Age*.

³¹ *Age*.

³² *Age*.

³³ Muzaffer Koç vd., "Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri," *Birey ve Toplum* 5, 9 (2015): 63-93.

³⁴ Özgür Dağ ve Musa İkizoğlu, "Afgan İşgücünün Çalışma Hayatına İlişkin Tecrübeleri: Denizli İli Örneği", *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 7, 1 (2023).

2.4. Damgalamanın Aşamaları

Birtakım aşamalardan oluşan damgalama, “kalıp yargı”, “önyargı” ve “ayrımcılık” aşamaları sonucunda gerçekleşmektedir.³⁵ Link ve Phelan ise, damgalamanın aşamalarının “etiketleme”, “kalıp yargılar”, “bilişsel ayırım” ve “sosyal konum kaybı ile ayrımcılık” tan oluştuğunu savunarak, sosyolojik bir bakış açısı geliştirmiştir.³⁶ Link vd., bu süreçte “duygusal reaksiyonları” ekleme yoluna gitmiştir. Buna göre, damgalamanın aşamalarının “etiketleme”, “stereotipler”, “önyargı oluşturma”, “duygusal reaksiyon oluşturma” ve “sosyal konumun kaybı ile ayrımcılığa uğratma” olduğundan söz edebiliriz.³⁷ Buna göre damgalama, hedef bireyin etiketlenmesi, o kişiye yönelik kalıp yargı oluşturulması, kişinin sosyal konumunu kaybetmesi ve bireyin toplum tarafından ayrıştırılması adımları birleştiği zaman tam oluşmaktadır. Yani damgalama olarak adlandırılan bir eylemin, bireye yönelik duygusal etki, kalıp yargı, sosyal konuma olumsuz etki ve dışlama içermesi gerekmektedir. Damgalamanın birinci adımı olan etiketleme ile farklı olanı ayrıştırma eğilimine sahip olan insanlar, bu kişileri sosyal ortamdaki ayırma yoluna gitmektedirler.³⁸ Kişinin sahip olduğu ten rengi, zeka seviyesi veya cinsel yönelimi gibi özellikler aracılığıyla “siyah”, “kör” ya da “özürlü” gibi birtakım etiketlendirmeler oluşturulmaktadır.³⁹ Bir toplumda, kişi, gerçekten sahip olduğu kimliğe göre nitelendirilmeyip toplumun istediği ve uygun gördüğü yargılara göre değerlendirilirken, ruhsal hastalık taşıyan bireylerin dengesiz olarak damgalanmaları da bu durum için iyi bir örnek oluşturmaktadır.⁴⁰ Toplum içerisinde, “kadını” davranmadığı düşünülen kadınların “maskülen” ya da “erkeksi davranış” göstermediği savunulan erkeklerin ise “feminen” olarak damgalanması, toplumsal cinsiyet konusunda yapılan damgalama için bir örnek oluşturur.⁴¹ Göçmen karşıtlığında da, Damgalamanın etiketleme örneğine rahatlıkla ulaşabilmekteyiz. Buna örnek olarak, Suriye’den gelen göçmenlerin sapkın olması şeklinde yapılan açıklamaları gösterebilmekteyiz. Bu duruma sebep olarak ise, Suriye’deki toplumsal yapıda kadın ve erkeklerin ayrı tutulmasından ve düşük oranda etkileşim halinde olmasından söz edilebilir.

Etiketlemeden sonra gelen ikinci aşamada kalıp yargı oluşturmaktır. Böylece önyargıların oluşmasına zemin hazırlanır. Bu kavram ilk kez Walter Lippmann isimli bir

³⁵ Age.

³⁶ Link ve Phelan. "Conceptualizing Stigma," 365.

³⁷ Özmen ve Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."

³⁸ Age.

³⁹ Link ve Phelan. "Conceptualizing Stigma," 367-368.

⁴⁰ Ayşegül Bilge ve Olcay Çam, "Ruhsal Hastalığa Yönelik Damgalama ile Mücadele," *TAF Preventive Medicine Bulletin* 9, 1 (2010): 72-73.

⁴¹ Özmen ve Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."

gazeteci tarafından kullanılmıştır.⁴² Kalıp yargı kavramına daha detaylı bakıldığında, bu bilişsel süreçte, belirli bir özelliği hedef gruba atfederek genelleme yapılmaktadır.⁴³ Kalıp yargı eylemi esnasında, kişinin zihninde oluşturduğu imgeler, belirli gruplarla eşleştirilirken bu eşleştirme sonucunda hedef kişiler ötekileştirilmektedirler.⁴⁴ Psikolojik açıdan hastalık taşıyan bireylerin saldırgan veya şiddet kullanmaya yatkın oldukları şeklinde algılanması durum için iyi bir örnektir.⁴⁵ Negatif davranışlara ve tutumlara sebep olmayan kalıp yargıların dünyayı anlamayı kolaylaştırmak gibi olumlu etkisi de bulunmaktadır.⁴⁶ Fakat, bu eylem sırasında, hedef kişi veya grupla ilgili, kısa sürede kesin bir yargı oluşturulmasından dolayı, birtakım önyargılara da zemin hazırladığından söz edilebilir.⁴⁷ Bir grubun diğer grup hakkında, genelleme yoluyla aynı fikre sahip olduğu bu durumda genellikle doğru olmayan yargıların da meydana geldiği görülmektedir. Örneğin, engelli bireylerin utangaç, çekingen, güvensiz ve sessiz olmak gibi birtakım özellikler taşıdığı kalıp yargısı, her hangi biri için geçerli olabileceği gibi bazı engelli bireyler için de geçerli olsa da bütün engelli kişilerin bu sıfatlarla nitelendirilmesi durumu yanlış bir bakış açısına sebep olmaktadır.⁴⁸ Kalıp yargılar, zayıf-şişman, Türk-Ermeni, Alevi-Sünni, siyahi ile beyazın ayırımına sebep olmaktadır.⁴⁹ Kalıp yargı olarak bilinen ve belirli bir grup hakkında, çoğunluk tarafından kabullenilen fikir ve genellemeleri doğru olarak varsaymak, kişiler ile ilgili izlenimlere ciddi ölçüde etki etmektedir.⁵⁰ Bu duruma ise, Afgan göçmenlerin, şeriatla yönetilen bir ülkeden gelmelerinden dolayı, Türk kültürüne zararlı oldukları düşüncesi kullanılarak yaklaşılmasını örnek olarak verebiliriz.

Damgalamanın üçüncü aşaması olan önyargıda, kalıp yargıdan farklı olarak kişiler, kalıp yargıda yapılan ayrımlar sonucunda ayrıştırılmakta, yani, kişi biz ve onlar olarak kategorize edilmektedir.⁵¹ Farkı daha net açıklamak gerekirse, kalıp yargıda kişiler özelliklerine göre sınıflandırılırken, kalıp yargının bir ileri safhası olan önyargıda ise, sınıflandırılan kişilerin biz ve onlar kavramları üzerinden, toplum için uygun ya da dışlanması gereken bireyler olduğuna karar verilmektedir. Kalıp yargı ve yorumlar kullanılarak oluşturulan önyargılar, damgalamanın en önemli süreçleri arasında yer

⁴² Age.

⁴³ Age.

⁴⁴ Age.

⁴⁵ Age.

⁴⁶ Age.

⁴⁷ Bilge ve Çam, "Ruhsal Hastalığa Yönelik Damgalama ile Mücadele," 72.

⁴⁸ Özmen ve Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."

⁴⁹ Age.

⁵⁰ Age.

⁵¹ Age.

almaktadır.⁵² Önyargıların işlevine baktığımızda, kalıp yargıları güçlendirerek duygusal tepkilerin oluşmasına ortam hazırladığından söz edebiliriz.⁵³ Bu süreçle birlikte, hedefte yer alan bireyler, “öteki” sınıflandırmasına alınmaktadır. Oluşturulan bu ötekiler gruplaştırmasının sonucunda, kişiler, öteki grubuna yerleştirdikleri kişileri, haklı olsalar bile, o gruba karşı oluşan nefret yüzünden kabul edilmeyecektir.⁵⁴ Önyargının genel olarak iki temel ögesi bulunmaktadır. Bunlar kalıp yargı olarak bahsedilen ve kişilerin belirli özelliklerinin tespit edildiği kısım ve öteki olarak ilan edilen kişiye veya gruba karşı olumsuz duyguların yansıtıldığı aşamadır.⁵⁵ (Cüceloğlu, 2012: 543). Damgalayan kişinin damgalanan kişiye karşı öfke, acıma, korku duygularını göstermesi sonucunda bu duyguların karşı tarafa ses tonu belli edilerek geçirilmesi ile birlikte kişide sinirlenme, yabancılaşma veya korkma gibi duygular oluşabilmektedir.⁵⁶ Üzerinde durulan bu duygu iletimlerinin sonucunda, hedefteki kişiler kendilerini dışlanmış ve savunmasız hissedebilmektedir.⁵⁷ Bu durumu örneklendirmek gerekirse, ruhsal hastalıklara sahip olan kişilere tehlikeli oldukları kalıp yargısından sonra, bu kişilerle iletişim kurulurken, korku ile yaklaşılabilirdiğinden söz edilebilmektedir. Ruhsal hastalığı bulunan kişilere yönelik yapılan bir diğer duygusal damgalama ise öfkelenmedir. Bu durumun sebebi ise, ruhsal hastalığı olan kişilerin işe yaramayan, toplumun huzurunu bozan ve kendi sorunlarını çözemeyen kişiler olarak görülmeleri düşüncesidir.⁵⁸ Bu durum, göçmenler için de geçerli olmaktadır. Bu durum, Türkiye’ye gelen Suriyeli göçmenlerin, şiddete ve suç işlemeye yönelik yatkın oldukları kalıp yargısı kullanılması ve bunun sonucunda ise bu kişilerin medeni olmaması şeklinde ötekileştirilmesi örneğiyle açıklanabilir.

Damgalamanın son safhası olan sosyal konumda düşüş ve ayrımcılık, kişinin kalıp yargılar aracılığıyla nitelenip duygusal reaksiyona maruz kalması sonucunda meydana gelmektedir. Ötekileştirilen hedef kişiler, kendilerine istenmeyen özellikler verilmesi ile birlikte dışlanıp ayrımcılığa karşı savunmasız hale gelmektedirler.⁵⁹ Bütün bu olumsuz kalıp yargıların sonucunda, hedefte yer alan kimselerde statü kaybı ve ayrımcılık görülmektedir. Bunun sonucunda ise damgalanan kişiler birtakım hak ve menfaatlara ulaşmakta sorun yaşamaktadırlar.⁶⁰ Bu durumu açıklarken, ileride Suriyeli göçmenlerin toplumsal hayatta

⁵² Age.

⁵³ Age.

⁵⁴ Age.

⁵⁵ Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı* (Remzi Kitap Evi, 2021), 543.

⁵⁶ Özmen ve Erdem, *"Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."*

⁵⁷ Age.

⁵⁸ Age.

⁵⁹ Age.

⁶⁰ Age.

karşılaştıkları problemlerin anlatılacağı bölümdeki örneğin kullanılmasına karar verilmiştir. Buradaki örnekte, Suriye’den gelen göçmenlerin genelleme yoluna başvurularak mağdur veya acınması gereken kişiler olarak nitelendirilmesi, bu genellemelerin ise Suriyeli göçmenleri psikolojik olarak kötü hissettirmesinden söz edilmiştir. Buna ek olarak, Suriye’den gelen bir doktorun, insanların kendilerine sürekli bir şeyler vermek istemeleri veya Suriyeli bazı göçmenlerin insanlardan karşılıksız olarak birtakım şeyler almasından dolayı, bütün Suriyeli göçmenlerin dilenci olabileceği düşüncesinin arttığı ve bundan dolayı da Suriyeli olarak kendilerini tanıtamadıklarına da değinmektedir.⁶¹ Bu örneğe bakıldığında, Suriye’den gelen göçmenler her ne kadar başarılı ve üst sosyal statüye sahip kişiler olsalar bile, yukarıdaki örnekteki gibi, kendilerine genellemeler yoluyla olumsuz özellikler verilmesinden dolayı ciddi bir statü kaybı ve ayrımcılık yaşamaktadırlar. Damgalamanın, Türkiye’deki Suriyelilere yönelik iyi bir örneği verildiği için bu örneğin kullanılmıştır.⁶²

2.5. Damgalamanın Sebepleri

Damgalamanın, toplum içerisinde çoğunluğa göre farklı olarak görülebilen kişiye değersizlik ve benzeri duyguları hissettireceği bilinmektedir.⁶³ Bu durumun sebepleri üç gruba ayrılabilir.⁶⁴ Bu sebeplerin ilki olan psikojenik nedenlere bakıldığında, damgalamada duyguların önemine ciddi ölçüde değinildiğini görmekteyiz. Buna göre kişi kendisini, öteki konumuna yerleştirdiği kişinin üstüne yerleştirerek o kişinin mağduriyetinden mutluluk duymaktadır.⁶⁵ Bunun sonucunda, damgalanan kişi tehditlerle yüz yüze kalıp öz saygısını kaybetmektedir.⁶⁶ Buradan hareketle, damgalamanın negatif inanç ve yargılardan türediğini görmekteyiz.⁶⁷

Damgalamanın ikinci önemli sebebi olan toplumsal nedenlere göre, insanlar birbirlerini tanımlamak için birtakım kategorilere ayırmakta ve o kategoriler için belirli bir insan genellemesi yapılmaktadır. Yani bir kategoriye ait olan herkes aynı özelliklere sahip oldukları şeklinde yargılanırken, o insanlara karşı önyargılar için zemin hazırlanmaktadır.⁶⁸ Bu toplumsal etkenlerden dolayı, kişiler arasında biz ve onlar ayrımı oluşurken bu ise ayrımcı ve dışlayıcılıkla sonuçlanmaktadır.⁶⁹ Bu toplumsal değerlere değinmek gerekirse,

⁶¹ Aydemir ve Şahin, “Zorunlu-Kitlesel Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım,”

⁶² Aydemir ve Şahin, “Zorunlu-Kitlesel Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım,”

⁶³ Özmen ve Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."

⁶⁴ *Age.*

⁶⁵ *Age.*

⁶⁶ *Age.*

⁶⁷ Bilge ve Çam, "Ruhsal Hastalığa Yönelik Damgalama ile Mücadele," 71.

⁶⁸ Özmen ve Erdem, "Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi."

⁶⁹ *Age.*

ilk olarak batı toplumlarında artan bireycilik ve bununla birlikte yükselen rekabetçiliğin önemli olduğundan söz edilebilir.⁷⁰ Düşmanlığın artarak işbirliğinin azalmasına sebep olan rekabetçiliğin sonucunda, insanların çevreleri tarafından nasıl görünüp yorumlandığı önemli hale gelirken onaylanma ihtiyacı ciddi oranda yükselmektedir.⁷¹ Kültür ise damgalamaya sebep olan bir diğer toplumsal sebep olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷² Bir toplumdaki gelenek, dini inanç, korku ve dolayısıyla da önyargılar kültür ile birlikte oluşmaktadır. Damgalama üstün konumda olanlar tarafından, daha güçsüz konumda olanlara yönelik yapılan bir eylem olarak yorumlanabilmektedir.⁷³ Bu açıklamaya atarlık toplumlarda, kadınlara yönelik yapılan damgalamalardan dolayı kadınların dışlanması ve ötekileştirilmesini örnek olarak verilebilmektedir. Damgalamanın üçüncü ana nedeni olan teknolojik aktörlere bakıldığına iletişim kanallarının giderek artması ve bu kanallar aracılığıyla damgalayıcı reklam, film veya sosyal medya paylaşımlarının damgalamayı ciddi bir biçimde etkilediğinden söz edilebilmektedir.⁷⁴ Haber kanalları da bir başka önemli teknolojik damgalama aktörü olarak, yanlış bir şekilde yaymış olduğu haberler aracılığıyla kendisini takip eden kitleyi ayrımcı olmaya sürükleyebilmektedir.⁷⁵

2.6. Damgalamanın Sonuçları

Damgalamanın sonuçları, hem damgalananı hem de damgalananın ailesi ve çevresini etkileyebilmektedir.⁷⁶ Bu eylemin, hedef kişi üzerindeki etkileri arasında, tıbbi açıdan damgalamaya maruz kalanların tedavi konusunda katılımın azaldığı örnek olarak gösterilebilmektedir.⁷⁷ Bahsedilen insanlar hastalıklarından söz ettikleri durumda çevredekiler tarafından sosyal destek görmemekte ya da bu durumun gerçekleşmemesi için sağlık problemlerinden bahsetmeyip gizlemektedirler.⁷⁸ Damgalama bazen, o kadar fazla yoğun olmakta ki, damgalanan kişilerin bu eylemle uğraşma yoğunluğu sağlık sorunlarından daha fazla olmakta ve bu kişiler kendilerini dış dünyadan soyutlamaktadırlar.⁷⁹

⁷⁰ Age.

⁷¹ Age.

⁷² Age.

⁷³ Age.

⁷⁴ Age.

⁷⁵ Age.

⁷⁶ Age.

⁷⁷ Age.

⁷⁸ Age.

⁷⁹ Age.

Damgalamaya uğrayan hasta kimseler depresyon, kendisinden nefret edip hoşlanmama ve anksiyete gibi sorunlarla baş başa kalmaktadır.⁸⁰

Çalışanlara yönelik yapılan damgalamada ise, kişinin yalnız bırakılması, dışlanması, ötekileştirilmesi veya iş yükünün arttırılması durumu dedikodu, iftira veya kaba davranışlar aracılığıyla yapılabilmektedir.⁸¹ Mobbing olarak da bahsedilen bu davranış şeklinin sonucunda, mağdurda motivasyon eksikliği, dışlanma ve işinden ayrılma durumları görülmektedir.⁸² Damgalama sonucunda, hedefte yer alan damgalanan kişi kadar çevresi de etkilenmekteyken, bu kişinin yakınları sırf damgalanmış bir bireye yakın olduklarından dolayı bile lekelenebilmektedirler. Annesi veya babası eskiden suç işlemiş olan çocukların, konu ile hiçbir ilgisi olmamasına rağmen damgalanmaları, dışlanmaları bu durumu açıklamakta iyi bir örnektir.⁸³

Sonuç olarak, Damgalama Teorisi, tezimde incelenecek olan göçmen karşıtı söylemlerin farkını açıklamakta başarılı bir teorik yaklaşım olmaktadır. Çünkü, çalışmamdaki göçmen karşıtı söylemlerde, Damgalama Teorisinde olduğu gibi, hedef kişilere yönelik birtakım kalıpyargılar yoluyla sınıflandırmalar ve önyargılar aracılığıyla da o kişilerin dışlanması veya suçlanması gerçekleşmektedir. Bu sebepten dolayı, Damgalama Teorisi, araştırmaya dahil edilmiştir. Bundan sonraki bölümde ise, Türk literatüründeki göçmen karşıtı çalışmalar, sınıflandırma yoluyla incelenecektir.

2.7. Türkiye’de Göçmen Karşıtlığını İnceleyen Çalışmalar: Literatür İncelemesi

Göçmen karşıtlığı konusunda yapılmış bir çalışma, Türkiye’deki ideolojik ve duygusal tepkilerin göçmen karşıtı tutumlarda nasıl bir etkiye sahip olduğu konusunu ele almaktadır. Twitter yoluyla alınan verilerin kullanılmış olduğu bu çalışmada korku, öfke ve kaygı gibi duyguların göçmen karşıtlığını arttırdığı sonucuna ulaşılrken, ideolojik olarak bakıldığında da sol görüş şeklinde nitelendirilebilecek olan sekülerizm ve Kemalizmin göçmen karşıtlığını arttırdığı öne sürülmektedir. Ancak, sağ ideolojiler olarak karşımıza çıkan İslamcılık ve muhafazakarlığın, göçe yönelik daha iyimser ve destekleyici olduğu sonucuna ulaşıldığı iddia edilmektedir⁸⁴. Bu ve aşağıda detaylandırılacak benzeri çalışmalar genellikle göçmen karşıtlığının nedenlerini açıklamayı hedefleyen çalışmalar olarak sınıflandırılabilir.

⁸⁰ Age.

⁸¹ Age.

⁸² Age.

⁸³ Goffman, *Heretik*, 90.

⁸⁴ Alkan Can İbrahimoglu, “Ideologies, Emotions, and Anti-immigrant Stance in the Context of Türkiye: A Social Media Analysis Through Natural Language Processing,” (Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2024).

Göçmen karşıtı literatürden seçilen başka bir çalışma ise, İstanbul'un Fatih ilçesi örneğini kullanarak emek yoğun çalışma biçimine sahip olan kişilerin Suriyeli göçmenlere karşı tutumunu araştırmak ve emek yoğun çalışma durumunun göçmen karşıtlığı konusunda ne ölçüde etkili olduğunu tespit etmeyi hedeflemektedir. Yapılan bu çalışmada, emek yoğun çalışma biçimi ile göçmen karşıtlığı arasında önemli bir bağlantı olduğu sonucu çıkmaktadır. Ancak Fatih ilçesinde göçmen karşıtlığının hem güvenceli hem de güvencesiz ve emek yoğun şekilde çalışan bireylerde benzer oranda görüldüğünden bahsedilmektedir.⁸⁵ Benzer şekilde, bir başka araştırmada ise, güvencesiz bir şekilde çalışma durumunu ifade eden prekaryal emeğin göçmen karşıtlığına etkisini ölçmek hedeflenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda ulaşılan bilgilere göre, sosyal ve ekonomik anlamda güvencesiz konumda olan bu kesim (prekarya), bulunulan durumdan göçmenleri sorumlu tutmakta ve bunun sonucunda da prekaryal emeğin göçmen karşıtlığı üzerinde etkili olduğu sonucu çıkmaktadır.⁸⁶

Türkiye'deki göçmen karşıtlığını ele alan bir anket çalışmasında ise, Türkiye'deki sosyo-demografik değişkenlerin göçmen karşıtlığına olan etkisi incelenmiştir. Bu incelemeden çıkan sonuçlara göre sol kesime yakın olarak kendisini konumlandıran, yaşamından memnun olmayan kişilerde daha fazla görülmektedir. Buna ek olarak, Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan göçmen karşıtlığında, ekonomik sebepler yerine etnik unsurların ağır bastığından söz edilebilmektedir. Bu durum ise, Suriyeli göçmenlerin ekonomik olarak iyi ve kötü olanlarının aynı ölçüde göçmen karşıtlığına uğradığı şeklinde açıklanmaktadır.⁸⁷

Göçmen karşıtlığı konusunu, iletişim alanında ele alan çalışmada, siyasi partilerin göçmen karşıtlığını yaymak için oluşturduğu iletişim stratejileri ele alınmıştır. 16 Haziran 2022'deki Hande Karacasu'nun sosyal medya kanalında görüntülenen Sessizistila2 filmi örnek olay olarak seçilmiştir. Bu filme yönelik 9444 youtube kullanıcısı tarafından yapılan yorumlar analiz edilmiştir. Bu yorumlar incelendiğinde, dijital mecranın göçmen karşıtlığını yaymada etkili olabileceği sonucu çıkmaktadır.⁸⁸

Suriyeli göçmenlere yönelik göçmen karşıtlığını medya aktörü aracılığıyla incelemeyi düşünen makalede, çıkan sonuca göre Suriyeli göçmenlere yönelik nefret içeren söylemlere yerel basında sıkça rastlanırken bu söylemlerin içeriği genel anlamıyla bu insanların

⁸⁵ Tuğba Koçak, "Metropol Kentte Prekarya Olgusunun Göçmen Karşıtlığına Etkisi," *Nitel Sosyal Bilimler* 4, 2 (2022): 131-157.

⁸⁶ Başkent Üniversitesi, <https://research.ebsco.com/c/mwdpyb/viewer/pdf/msugq6fxd5>, erişim tarihi: 28.08.2025.

⁸⁷ İsa Yeşildağ, "Göçmen Karşıtlığına Etki Eden Faktörler," *Sosyoloji Notları* 6, 1 (2022): 24-47.

⁸⁸ Zeynep Genel, "Göçmen Karşıtı Söylem ile Sosyo-Teknolojik Ağlarda Gündem Oluşturma: Sessiz İstila 2 İçeriğinin Youtube Kullanıcı Gündeminin Analizi," *Yeni Medya Elektronik Dergisi* 6, 3 (2022): 268-282.

potansiyel suçlu olduklarından oluşmaktadır. Ayrıca bu söylemler, güçlü çoğunluğun güçsüz azınlığa yönelik yaptığı ötekileştirme yoluyla gerçekleşmektedir.⁸⁹

Göçmenlerin maruz kaldığı göçmen karşıtlığının nedenlerine, nasıl gerçekleştiğine ve bu sürecin, göçmenlere yönelik sosyolojik ve psikolojik etkilerine odaklanılan bir diğer çalışmanın bulgularına göre göçmen karşıtlığı, yanlış uygulamalara meşruiyet kazandırma ve bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Göçmen karşıtlığı, göçmenlerin ülke halkı tarafından aptal, iğrenç, saygıyı hak etmeyen ve suç işlemeye meyilli olan unsurlar olarak değerlendirilmesi sonucunda meydana gelmektedir. Yani, göçmen karşıtlığı göçmenlerin ülkedeki düzeni, sosyal dokuyu zarara uğratan aktörler olduğu şeklinde ele alınmaları ile oluşmaktadır. Bu kişilerin psikolojik açıdan hisleri ise yalnız ve dışlanmış hissetmek, kimlik bunalımı yaşamak ve yurt özlemi çekmek şeklinde özetlenmektedir.⁹⁰

Bir başka göçmen karşıtı çalışma ise Türkiye’de, ciddi ölçüde Suriyeli göçmene ev sahipliği yapan İstanbul ve Şanlıurfa’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin bu şehirlerdeki yerel halkla arasındaki güven durumu ve seviyesini ölçmeyi ve analiz etmeyi hedeflemektedir. Yapılan analiz sonucunda, Suriye’den gelen göçmenlerin, Türk halkı için tehdit unsuru olarak algılandığına ulaşılmıştır. Bu tehdit algısının sebepleri ise, Suriyelilerin, işsizliği, tecavüzleri ve kültürel anlamda yıkımı arttıran aktörler olarak görülmesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.⁹¹

Türkiye’deki göçmen karşıtlığını siyasi partiler üzerinden inceleyen bir çalışmada ise TBMM’deki beş büyük parti seçilirken bu partilerin, Suriyeli göçmenler konusunda sahip oldukları duruş incelenmektedir. Bu makaleden çıkan sonuçlara göre, AKP ve HDP göçmenler konusunda göçmen yanlısı bir tutuma sahip olurken, MHP’de, Suriye göçüne yönelik göçmen karşıtlığı bulunurken, AKP ile yapılan seçim ittifakı sonucunda bu tutum değişmiştir. İYİ parti ise ciddi ölçüde göçmen karşıtı bir siyasi parti olarak karşımıza çıkarken, Zafer Partisi, Suriyeli göçmenler konusunda İYİ Partiye kıyasla daha fazla karşıt tutum içermektedir.⁹²

Göçmen karşıtı literatürü, göçmen karşıtlığına etki eden faktörler ve bu durumun nedenlerini içeren çalışmalar, karşılaştırmalı biçimde göçmen karşıtlığını ele alan çalışmalar, göçmen karşıtlığının sonuçlarına değinen araştırmalar, göçmen karşıtlığını

⁸⁹ Hakan Alp, "Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Ayrımcı ve Ötekileştirici Söylemin Yerel Medyada Yeniden Üretilmesi," *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi* 8, 1 (2018): 22-37.

⁹⁰ Galip Uyar ve Ercan Recep, "Göç ve Göçmen Davranışlarında Gözlemlenen Sosyal Psikolojik Boyutlar," *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences* 7, 45 (2021): 2071-2085.

⁹¹ Yunus Eroğlu ve Hacı Musa Taşdelen, "Gruplar Arası Tehdit Kuramı Bağlamında Suriyeli Göçmenler: İstanbul ve Şanlıurfa Örnekleri," *Akademik Hassasiyetler* 11, 26 (2024): 712-737.

⁹² Fırat Kimya, *Türk Parti Siyasetinde Suriyeli Göçü* (Al Sharq Forum, 2022).

göçmenlerin bakış açısından ele alan çalışmalar ve son olarak ise, göçmen konusunu TBMM'deki partilerin yaklaşımlarını ele alan çalışmalar olarak sınıflandırabiliriz. Göçmen karşıtlığının etkenleri ve nedenlerine odaklanan çalışmalar genellikle anket incelemeleri yoluyla göçmen karşıtlığının sebeplerine değinmekte, birtakım kavramlar ve sosyal medyanın göçmen karşıtlığını nasıl arttırdığı konusunu ele almaktadır. Karşılaştırmalı göçmen karşıtı çalışmalar ise göçmen karşıtlığının nasıl oluştuğunu birkaç farklı şehir üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Son olarak, Göçmen karşıtlığının sonuçlarını inceleyen çalışmalar, göçmenlere yönelik karşıt duruşun göçmenler açısından psikolojik ve sosyolojik etkilerine odaklanmaktadır.

2.8. Çalışmanın Literatüre Katkısı

Literatürde büyük ölçüde kendisine yer bulan göç konusu, genel anlamda yukarıda da değinildiği üzere sebepler, çözüm önerileri, başka ülke veya bölgelerle söylemsel farklılıklar gibi kavramlar üzerinden ilerlemektedir. Bu tez çalışması ise, Türkiye'de göç konusunda en çok karşılaşılan iki aktör konumunda olan Suriye ve Afganistan'dan gelen göçmenlerin, meclisteki görüşmelerde maruz kaldıkları göçmen karşıtı söylemlerin karşılaştırmasını yapmayı hedeflemektedir. Bu çalışma, daha önce Suriye ve Afgan göçmenlerin maruz kaldıkları göçmen karşıtı söylemleri içerik, sayısal ve benzeri şekillerde karşılaştırarak bu iki göçmen grubuna yönelik siyasiler tarafından geliştirilen göçmen karşıtı söylemlerin farklarını ortaya koymaktadır. Göçmen karşıtlığını içeren birtakım önemli çalışmalar olmasına rağmen, bu çalışmalar ağırlıklı olarak Türkiye'deki göçmen karşıtı söylemlerle Batılı ülkelerde yapılan göçmen karşıtı söylemleri içermektedir. Daha önce de vurgulandığı üzere, tez Türkiye'ye en fazla sayıda gelen iki önemli göçmen grubu olan Suriyeli ve Afganların, karşılaştıkları göçmen karşıtı söylemlere değinirken literatüre göçmen karşıtı söylem analizi konusunda farklı bir karşılaştırma yaparak katkıda bulunmaktadır.

3. TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ VE AFGAN GÖÇMENLER

Çalışmanın bu bölümünde, Suriye ve Afganistan'dan gelen kişilerin genel özelliklerinin tespit edilmesi ve göçmen karşıtı söylemlerle ilişkilendirilebilecek noktaların vurgulanması hedeflenmektedir. İlk olarak, Suriye'den gelen göçmenlerin geliş süreçleri ile ilgili kısa bir bilgi verildikten sonra Suriyeli göçmenlerin dinleri, gelir durumları, eğitim durumları, geldikleri şehirler, cinsiyet dağılımları, etnik kökenleri, yaş grupları gibi özelliklerinin inceleneceği bir demografik özellikler ile yaşadıkları şehirler ve yaptıkları işler ile ilgili bilgiler verilecektir. Buna ek olarak Suriyeli göçmenlerin, toplumsal hayatta karşılaştığı sorunların açıklanmasına karar verilmiştir. Ayrıca, Suriyeli göçmenlerin ülkeye uyum sağlaması ve bunun sonucunda topluma kazandırılması için yapılan eylemlere değinilmesine karar verilmiştir. İkinci olaraksa Afgan göçmenlerin Türkiye'ye göç süreçlerine kısa bir şekilde değinildikten sonra bu göçmenlerin demografik özelliklerinin, Türkiye'deki şehirlere dağılımının ve yapmış oldukları işlerin içeriğine değinilecektir. Afgan göçmenler açısından da toplumsal hayatta karşılaştıkları sorunlara değinilecek son bölümde ise Afgan göçmen grubunun, toplumsal uyum konusunda karşılaştıkları sorunlar tartışılacaktır. Bu bölümün sonunda, göç idaresi başkanlığı, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), ve benzeri kaynaklardan ve makalelerden bulunan istatistiki veriler kullanılarak oluşturulması hedeflenmektedir.

3.1. Türkiye'deki Suriyeli Göçmenler

Tunus'ta Ben Ali, Mısır'da ise Hüsnü Mübarek'in görevden çekilmesine sebep olan protestolar, benzer şekilde ekonomik, siyasi ve hukuki anlamda halkına istediğini vermeyen Suriye'ye de yayılmıştır. Bu ayaklanmanın Suriye'de kendisini göstermesinin üzerine Beşar Esad hükümeti protestoculara yönelik sert müdahalelerde bulunmuş ve bu durum ise insani açıdan kriz haline gelmiştir.⁹³ Temmuz 2013'e gelindiğinde, BM'ye (Birleşmiş Milletler) göre 100 binin üzerinde insan ölürken 500 bin kadar insanın da tutuklandığı sonucuna ulaşılmıştır.⁹⁴ 2012'de Suriye'de 22.5 milyon civarında tahmin edilen nüfusun, günlük 6000 kadarı 2013'e kadar Lübnan, Mısır, Irak, Ürdün ve Türkiye gibi ülkelere göç etmeye başlamıştır.⁹⁵ Suriye'ye 911 kilometrelik bir sınıra sahip olup Batı'ya açılan bir kapı olma

⁹³ İbrahim Yıldız, *Türkiye'ye Uluslararası Göçler ve Türkiye'nin Göç Politikası* (Ankara: Kırmızı Çatı Yayınları, 2018), 65.

⁹⁴ *Age*. s. 65.

⁹⁵ *Age*. s. 65.

şansı olarak da görülen Türkiye Suriyeli göçmenler için önemli bir fırsat olarak görülürken bu durumdan oldukça fazla etkilenmiştir.⁹⁶ Suriye'den Türkiye'ye gelen bu büyük göçün ilk adımı, 29 Nisan 2011 tarihinde 252 Suriyeli göçmenin Cilvegözü Sınır Kapısı üzerinden Türkiye'ye giriş yapmasıyla atılmıştır.⁹⁷ Bu göç hareketinde Suriyeli göçmenler, daha iyi bir yaşama sahip olmaktan ziyade sağlık, beslenme ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını yerine getirebilmek için bu adımı atmışlardır.⁹⁸ Bahsedilen durum, 2013 tarihinden sonra, Suriye'deki İç Savaş yüzünden şartların zorlaşmasından dolayı devam ederken göç oranında azalmalara rastlanmamıştır. 23 Eylül 2014'teki bir habere göre haberin yapıldığı tarihe kadar 3 milyona yakın sayıda Suriyeli göçmenin ülkesini terk ettiğinden söz edilmektedir.⁹⁹ Göç İdaresi Başkanlığından alınan verilere göre, Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin sayısı 2 milyon 524 bin 250 kişi olarak verilmektedir.¹⁰⁰

Suriyeli göçmenlerin yaklaşık % 51.6'sını erkekler, geriye kalan % 48.4'ünü ise kadınlar oluşturur. Suriyeli göçmenlerdeki erkek sayısı kadın sayısından 85.7 bin civarında fazla olarak ölçülürken, erkek sayısının kadın sayısını göre en büyük fazlalığa sahip olduğu yaş grubu olarak, yaklaşık 53 bin 613 kişilik bir farkla 18-64 yaş aralığı karşımıza çıkmaktadır.¹⁰¹ Suriyeli göçmenlerin %50'si olarak karşımıza çıkan, 1 milyon 600 bininden daha yükseklerinin 18 yaşından küçük olan genç ve çocuklardan oluşmaktadır. Genç nüfus olarak kabul edilebilecek yaş grubu olan 15-24 yaş grubunun, Suriyeli göçmenlerin %18 civarında bir bölümünü oluşturmaktadır. Ayrıca, Suriyeli göçmen grubunun yaş ortalamasının da 21.7 olduğunu görmekteyiz.¹⁰²

Mülteciler Derneği'nden elde edilen verilerine göre Türkiye nüfusunun %3.28'ini oluşturan Suriyelilerin en fazla yaşadığı şehirler arasında, ilk sırada yaklaşık 500 bin ile İstanbul, ikinci sırada 406 bine civarında Suriyeli göçmene sahip olan Gaziantep ve üçüncü olarak ise 245 bin kişiye yakın Suriyeli göçmeni barındıran Şanlıurfa yer almaktadır. Suriyeli göçmenlerin, Türk nüfusuna oranla en yoğun olduğu il olarak, 155 bin civarında Türk vatandaşı barındırıp 63 bin civarında kayıtlı Suriyeli göçmen bulunduran Kilis yer

⁹⁶ Age. s. 66.

⁹⁷ Age. s. 66.

⁹⁸ Age. s. 67.

⁹⁹ “Koalisyonun Irak ve Suriye'de IŞİD'e Karşı Mücadelesi”, *BBC News Türkçe*, 2014, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140923_vj_isid_irak_suriye, erişim tarihi: 20 Mart 2025.

¹⁰⁰ Göç İdaresi Başkanlığı, “Geçici Koruma”, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, erişim tarihi: 12.06.2025.

¹⁰¹ Göç İdaresi Başkanlığı, “Geçici Koruma”, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, erişim tarihi: 12.06.2025.

¹⁰² “Türkiye'deki Suriyeli Sayısı”, Mülteciler Derneği, Aralık 2024, <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> erişim tarihi: 20.03.2025.

almaktadır. Suriyeli nüfus yoğunluğu en yüksek ikinci il ise %15 oranında Suriyeli göçmen barındıran Gaziantep'tir.¹⁰³

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (*International Labour Organization, ILO*) 2023'deki raporuna bakıldığında, TÜİK'ten gelen verilere göre, Türkiye'ye gelip çalışan grubuna giren Suriyeli göçmenlerin %48,2'si imalat sanayi alanında, %13,2'si inşaat işinde, %17,7'si ise ticaret ve konaklama sektöründe varlık gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır.¹⁰⁴

Suriyeli göçmenlerin eğitim durumları ile ilgili yapılan bir çalışmaya bakıldığında, 2019 yılı sonunda oluşan istatistikî verilerin sonucunda, Türkiye'ye gelip, geçici koruma statüsüne sahip olma hakkını kazanan ve 5 yaşından büyük olan Suriyeli göçmenlerin %36,43'ü Arapça okur yazarlığa sahip değilken okur yazar olup da herhangi bir okul bitirmeyen Suriyeli sayısının 500 bin'e yakın olduğu belirtilmektedir. Tablonun bu şekilde olmasının nedeni olarak, halen Türkiye'de okuyan Suriyeli çocukların da bahsedilen sayıya eklenmesinden söz edilebilmektedir. Lisans ve buna eşit sayılabilecek eğitim seviyesine sahip olan göçmen grubunun ise, yaklaşık olarak %1'e tekabül ettiği sonucu ile karşılaşmaktayız.¹⁰⁵

Elite-Dialogue'un çalışmasından hareketle yapılan bir göç araştırmasında ise, Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin yaklaşık %33'ü okuma yazma bilmezken ilköğretim seviyesinde eğitim almış olanların oranı % 16.5 civarında olarak gösterilmektedir. Bu oran ortaokul ve dengi olarak eğitim alan göçmenlerde % 6.5'e düşerken, lise ve daha üst düzeyde eğitim alan Suriyeli göçmenlerin oranının ise %5.6'lara kadar gerilediğine vurgu yapılmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) ve BMMYK işbirliği ile yapılan, göçmen eğitim araştırmasında da, okuma yazma bilgisi olmayan Suriyeli göçmen oranı %33'ü geçerken, okuma yazma bilen Suriyeli göçmenlerin %13'ünün ise okul içi eğitim almadan öğrendiklerini göstermektedir.¹⁰⁶

Suriyeli göçmenler ile ilgili yapılan bir başka çalışmada, Suriyelilerin %99'a yakın bir kısmının Müslüman olduğundan bahsedilirken, büyük bir kısmı Araplardan oluşan bu grupta, her ne kadar Araplar kadar fazla olmasa bile Kürt ve Türkmen nüfusunun da istatistiklere etki edebilecek oranda olduğu açıklaması yapılmaktadır. Suriyeli göçmenlerin

¹⁰³ *Age*.

¹⁰⁴ Oğuz Karadeniz, "Türkiye İşgücü Piyasasında Geçici Koruma Sağlanan Suriyelilerin Sosyal Güvenlik Durumu ve Kayıtlı İstihdama Geçiş İçin Öneriler", ILO, erişim 9 Haziran, 2025, https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40europe/%40ro-geneva/%40ilo-ankara/documents/publication/wcms_874229.pdf

¹⁰⁵ Ayşegül Kayaoğlu, "Geçicilikten Kalıcı Misafirlığe: Zorunlu Göçün 10. Yılında Türkiye'deki Suriyeli Nüfusun Sosyo-Demografik Tahlili", *İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi* 3, 2 (2023).

¹⁰⁶ Kıvılcım Akkoyunlu-Ertan ve Birol Ertan, "Türkiye'nin Göç Politikası", *Contemporary Research in Economics and Social Sciences* 1, 2 (2017).

gelir durumları ile ilgili de araştırma yapan bu çalışmaya göre ortalama olarak, Suriyeli bir haneye 1942 lira civarında bir miktar girmektedir. 2020 yılında yapılan bu çalışmaya göre büyük bir çoğunluğun, hanelerine asgari ücret civarında bir gelir geldiğini ve 2000 liranın altında gelire sahip olanların oranının ise yaklaşık %72'lik bir oranda olduğuna da değinilmektedir.¹⁰⁷

3.1.1. Suriyeli göçmenlerin toplumsal hayatta karşılaştıkları problemler

Suriye'den Türkiye'ye gelen göçmenlerin yaşamış oldukları sorunlar, genellikle yeterli ölçüde barınma imkanına sahip olmamak, beslenememek, istihdam ve çalışma şartlarının yeterince iyi olmaması şeklinde özetlenebilir. Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye göç ettikleri andan beri başlayan bu problemlere, eğitim ve sağlık hizmetlerinin de eklendiği iddia edilmektedir. Bu göçmen grubunun gelmesiyle konut ihtiyacı artarken kira fiyatları da ciddi bir oranda yükselmektedir. Birçok Suriyeli göçmen düşük maaşlı işlerde çalıştığı için, çoğunlukla metruk, derme çatma olarak nitelendirilebilecek binalarda barınmaktadır. Bu duruma ek olarak, Suriyeli göçü sonrasında konut ihtiyacının artması sonucunda kira fiyatlarının da yükselmesi ile birlikte, bu durum yerel halk ile Suriyeli göçmenler arasında ciddi bir anlaşmazlık durumu ortaya çıkarmaktadır.¹⁰⁸

Suriyeli göçmenlerin, toplumsal anlamda yaşamış oldukları bir başka önemli sorun eğitim almak konusunda karşılarına çıkan engellerdir. Buradaki göçmen grubunun eğitime ulaşmak konusunda önündeki en büyük engellerin başında dil problemi gelmektedir. Bu sorundan dolayı birçok Suriyeli göçmenin eğitim konusunda zorluk çektiği, üzerinde durulması gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁰⁹

Sağlık alanı da toplumsal sorunların olduğu bir başka alandır. Her ne kadar Suriyeli göçmenler için büyük bir avantaj olarak yorumlansa da sağlık alanında Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan destekler, Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşları tarafından büyük tepki almalarına yol açmıştır.¹¹⁰

Suriye'den gelen tüm göçmenlerin aynı yani homojen bir grup olarak düşünülmesi göçmenler açısından bir başka önemli sorundur. Bu durumun bir örneği yerel halkın bazı durumlarda göçmenlerin tümünü mağdur ya da "acınası kişiler" olarak görmesidir. Bu

¹⁰⁷ Mahmut Hakkı Akın ve Gökhan Bozbaş, "Suriye'den Türkiye'ye Göçün Sosyolojik Sonuçları: Suriyeli Göçmenler Üzerine Uygulamalı Bir Saha Araştırması," *Liberal Düşünce Dergisi* 25, 97 (2020).

¹⁰⁸ Salih Aydemir ve Mehmet Cem Şahin, "Zorunlu-Kitlesel Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar Örneği," *Dini Araştırmalar* 21, 53 (2018).

¹⁰⁹ Age.

¹¹⁰ Age.

göçmen grubu için psikolojik bir zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Suriyeli bir doktorun yapmış olduğu açıklamada,

İlk dönemlerde insanların bize sürekli bir şeyler vermeye çalışması bizim gibi sosyal statüsü ve gelir düzeyi iyi olup almaya alışık olmayan insanların üzüyordu geri çevirirken de insanları kırmaktan çekiniyorduk. Daha sonra Suriye’den gelen alt gelir düzeyinden olan insanlarda karşılıksız almanın ve istemenin alışkanlık hatta dilencilik şekline dönüşmesi ile Suriyeli olduğumuzu söylemekten utanır olduk.

demektedir. Öte taraftan tüm göçmenleri mağdur olarak görmenin diğer ucu tüm göçmenleri potansiyel suçlu/dolandırıcı olarak görmektir. Bu da Suriyeli göçmenlerin toplumsal olarak karşılaştıkları bir başka psikolojik sorundur. Tekil göçmen bireylerin karşılaştığı kavga çıkarmak, hırsızlık yapmak gibi olaylar veya dilencilik gibi eylemler ile özdeşleştirilmesidir.¹¹¹

Suriyeli göçmenler birçok alanda olduğu gibi istihdam alanında da önemli sorun yaşamaktadır. Suriyeli göçmenlerin birçoğunun ucuz işgücü olarak görüldüğü ve güvencesiz işlerde kayıtsız bir şekilde çalıştırıldığını görmekteyiz. Bu durum o kadar yaygınlaşmıştır ki bu kişilerin asgari ücretin altında çalıştırılması bile sıkça rastlanılan bir durum haline gelmiştir. Bu grup, ucuza güvencesiz işlerde çalıştırılırken, kayıtlı olmadıkları için kolaylıkla işten çıkarılabilecekleri için riskli ve yoğun işlerde çalıştırılmaktadırlar.¹¹² Bu durumu daha net açıklamak gerekirse, Suriye’den gelen göçmenlerin, Türkiye’deki Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına kayıtlı olmamalarından dolayı sigorta veya benzeri imkanlardan yararlanamaması, oturma ve çalışma izinleri olmamasının birtakım işverenler tarafından fırsat olarak görülmesinin sonucunda bu göçmenlerin düşük ücrete güvencesiz bir şekilde çalıştırıldıklarından söz edebilmekteyiz.

Sonuç olarak, Suriyeli göçmenler genel anlamda istihdam, eğitim, barınma, psikolojik baskı ile ayrımcılığa maruz kalmak ve Türk halkı tarafından birtakım acıma ve genel anlamda suçlama içeren söylemlerle karşı karşıya gelmek gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

3.1.2. Suriyeli göçmenler için yapılan politikalar

Türkiye 2009’da Suriye ile karşılıklı vizeleri kaldırma kararına ek olarak, “Açık Kapı” politikasını benimsemiştir. Yani Suriye’de can güvenliği tehlikesi yaşayıp mağdur olan göçmenler için sınırlar açılmıştır. Bu politikanın doğrultusunda, ilk olarak, sığınmacıların barınması ve temel ihtiyaçlarını güvenli bir şekilde karşılayabilmeleri için kamplar

¹¹¹ Age.

¹¹² Koç vd., “Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri,” 63-94.

kurulmuştur. Türkiye 1967 yılında, mültecilerin statüsü konusunda oluşturulan ek protokole taraf olurken, bu sözleşmeye göre, yalnızca Avrupa'dan, iltica eden kişilere mülteci statüsü verilmesini kararlaştırılmıştı. Buna göre, Türkiye Suriye'den göç eden kişilere mülteci statüsü vermemiş, onlara resmi söylemlerde “misafir” olarak hitap edilmiştir. Ekim 2011'de ise, İçişleri Bakanlığı 1994 Yönetmeliğinin 10.maddesinin gereği olarak, başta misafir olarak tanımlanan bu kişilere geçici koruma statüsü verilmiştir. Buna göre, Suriye'den gelen bu kişilere yönelik açık kapı politikası, geri dönmeye zorlamama ve kamplar aracılığıyla temel ihtiyaçların karşılanmasına destek verilmesi kararı alınmıştır.¹¹³

Geçici koruma statüsü, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91.maddesinde yer almaktadır. Buna göre, Ülkesini terk etmeye zorlanan, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak için kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen yabancılara geçici koruma sağlanabilmektedir. Ayrıca, bu kimselerin, Türkiye'ye kabulü, kalışı, hak ve yükümlülükleri ile Türkiye'den çıkmaları gibi işlemler, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak olan yönetmelikle düzenlenmektedir. Geçici koruma rejimi, Kitlesel sığınma durumu olduğunda, sığınan kişinin korunması için sığınılan ülkeye erişimin sağlanması, kişinin zulüm görme riskiyle karşılaşabileceği yere geri gönderilmemesi ve insan hakları gereğince temel yaşam standartlarının sağlanmasını içermektedir.¹¹⁴

2014' yılında Milli Eğitim Bakanlığı, çıkarmış olduğu 2014/21 no'lu genelge ile Suriye Okulları'nı Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) binalarına taşıyarak bu okulların Geçici Eğitim Merkezi (GEM) olarak adlandırılmasına karar vermiştir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) buna ek olarak, Suriyeli ilk ve ortaöğretim öğrencileri için iki tane eğitim alma seçeneği de sunmuştur. Bu iki opsiyonun ilkinde, Türkçe bilen Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte Türk müfredatına göre eğitim alması imkanı verilmektedir. İkinci olarak ise, Suriyeli öğrencilere savaş öncesi Suriye'deki eğitim müfredatına göre Suriyeli ve Arapça bilen Türk akademisyenler aracılığıyla da eğitim alma olanağı sunulmaktadır. Son olarak, okul çağındaki Suriyeli göçmenlere İl Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla da eğitim verilmektedir. Şanlıurfa örneğine bakıldığında, oradaki İl Halk Eğitim Merkezlerinde toplamda 116 kurs düzenlendiği ifade edilmektedir.¹¹⁵

Suriyeli göçmenlerin, toplumsal anlamdaki uyumunu sağlayarak çatışmaları ve bu insanların mağduriyetlerinin önüne geçmek için yapılan politikaları özetlemek gerekirse, bu

¹¹³ “Geçici Korumanın Unsurları,” Göç İdaresi Başkanlığı, erişim 12 Haziran, 2025, <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumanin-unsurlari>

¹¹⁴ “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Geçici Koruma,” Göç İdaresi Başkanlığı, erişim 12 Haziran, 2025, <https://www.goc.gov.tr/yabancilar-ve-uluslararasi-koruma-kanununda-gecici-koruma>

¹¹⁵ Aydemir ve Şahin, “Zorunlu-Kitlesel Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım.”

kişilere ağırlıklı olarak eğitim ve sağlık alanında destekler verilirken, bu hizmetlerin ücretsiz veya çok düşük bir ücrete yapıldığı da görülmektedir. Bahsedilen göçmen uyum politikalarını birçoğu barınma merkezleri aracılığıyla yapıldığı için, her ne kadar buradaki göçmenler bu hizmetlerden yararlı olsa bile bu hizmetlere ulaşamayan ciddi sayıda göçmen olduğu da unutulmaması gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2. Türkiye'deki Afgan Göçmenler

Afganistan on yıllardır süren çatışmaların etkisiyle dünyadaki en güvensiz ülkeler arasında gösterilmektedir.¹¹⁶ Afganistan'daki nüfusun %72'lik bir bölümün yoksulluk sınırının altında yaşadığı bilinmektedir.¹¹⁷ Bu soruna ek olarak, rüşvet gibi yozlaşma eylemlerinin de sıklığı eklenmektedir. Afganlar, gerek Avrupa'ya açılan bir kapı olması gerekse ekonomik ve güvenlik bakımından daha iyi bir seçenek olmasından dolayı Türkiye'yi önemli bir göç noktası olarak kullanmaktadır.¹¹⁸ Sonuç olarak, Taliban döneminde yaşanan ekonomik, sosyal, siyasi, güvenlik sorunlarının derinleşmesiyle birlikte Afgan vatandaşların kendilerini güvencesiz hissetmeleri artmış ve bu durumun sonucunda, özellikle Avrupa'ya gitmek isteyen göçmenlerin Türkiye'yi, Avrupa'ya olan bağlantısı ve yakınlığından dolayı, transit ülke görmesiyle Türkiye göçü başlamıştır. Bu göç hareketi, Afgan göçmenlerin Türkiye'ye İran sınırını kullanarak Van üzerinden gelmesiyle başlamıştır.¹¹⁹ Bu duruma ek olarak Afgan göçmenler, kültürel, dini yakınlık, daha yüksek maaşa çalışabilme olanakları gibi faktörlerden dolayı da Türkiye'yi seçmişlerdir. Afganların, İranlıların aksine Hanefi ve Sünni İslama yakın oldukları ayrıca diğer azınlık gruplara kıyasla Türklere yönelik daha fazla yakınlık hissettikleri de vurgulanmaktadır.¹²⁰ Bahsedilen sebeplerden dolayı başlayan bu göç hareketi, Afgan göçmenlerin Ağrı, Iğdır, Hakkari ve Kars'tan gelmesiyle başlamış ve 2024 yılında ise Türkiye'de ikamet iznine sahip olarak yaşayan Afgan göçmen sayısı 1,3 milyon civarına ulaşmıştır.¹²¹

Afgan göçmenlerle ilgili her ne kadar Suriyeli göçmenlere kıyasla daha az resmi veri bulunsa da, Afganlar üzerine yapılan bazı çalışmalar ülke genelindeki duruma dair bir fikir

¹¹⁶ "Crisis in Afghanistan", Iom Un Migration, erişim 29 Mart, 2025, <https://www.iom.int/crisis-afghanistan>

¹¹⁷ Sena Yumurtacı, "Why Do Afghans Migrate? Immigrants in the Grip of the USA, Russia and the Taliban," *Analysis* 3 (2022): 3-5, 7. <https://umhd.org.tr/en/upload/Dokuman/opt-analiz-why-do-afghans-migrate-M31AXOIKVB5SAMME5M54.pdf> erişim tarihi 29.03.2025.

¹¹⁸ *Age*, 3-5, 7.

¹¹⁹ Mahmut Hamsici, "Türkiye'deki Afganlarla İlgili Neler Biliniyor? Afgan Çoban Tartışması Neden Gündemde?" *BBC Türkçe*, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c79nzjy0gdxo>, erişim tarihi: 24.04.2025.

¹²⁰ Abdullah Yarash Jurat, "The Tragedy of Irregular Migration: The Case of Afghans in Turkey," *Central Asian Survey* 42, 2 (2023): 274-292. <https://doi.org/10.1080/02634937.2022.2144806>

¹²¹ Hamsici, "Afgan Çoban Tartışması Neden Gündemde?"

vermektedir. Öte taraftan Suriyeliler özelinde tutulan veriler paylaşıldığı gibi Afganlarla ilgili demografik veriler tutuluyorsa da Göç İdari Başkanlığı tarafından paylaşılmamaktadır. Var olan çalışmalara ve medyaya yansımalarına bakıldığında, Afganistan'dan gelen göçmenlerin erkek ağırlıklı bir nüfus olduğu dikkat çekmektedir. Afgan göçmenlerle ilgili, 2021'de, 400 kişi kullanılarak Erzincan örneği üzerinden yapılan bir çalışmada¹²² katılımcıların %63'lük bir kısmını erkekler oluştururken kalan %37'lik bölümün ise kadın göçmenlerden meydana gelmektedir. Afgan göçmenlerle ilgili yaş verilerine de ulaşmak, Suriyeli göçmenlere göre daha zor olsa da, Afganların, genellikle genç göçmenlerden oluştuğu söylenebilir. Buna ek olarak katılımcıların, %57'ye yakın bir oranla 18-25 yaş aralığında olduğu saptanmıştır. 2021 yılında yapılan bu çalışmaya göre, Afgan göçmenlerin %47'lik kısmı aylık 1501-3000 TL para kazanırken, çalışmada en az görülen grup yaklaşık %8'lik bir oranla 4501 TL ve üzerinde bir gelire sahip olanlardan oluşmaktadır. Son olarak bu çalışmada, göçmenlerin eğitim durumlarına göre dağılımı incelenirken, üniversite mezunu olan katılımcıların %49 ile en büyük grubu oluşturduğu görülmüştür.¹²³

2022'de yapılan bir çalışmada ise Afgan göçmenlerin %26.7'lik bölümü 26-35 yaş aralığındayken diğer %26.7'lik bölümü ise 35-46 yaş grubu oluşturmaktadır. Buradaki araştırmada, bir önceki gibi erkeklerin oranı daha fazla çıkarken, buradaki veride erkekler %52.5'lik kadınlar ise %47.5'lik bölümü oluşturmaktadır. Bu çalışmada, ayrıca Afgan göçmenlerin eğitim durumuna da değinilirken, %35'lik grup ilkökul terk, % 18.3 ilkökul, %19.2 ortaokul, %12.5 lise bitirirken lisans mezunlarının ise yalnızca % 15'lik bir bölümü kapsadığı sonucu da çıkmaktadır. Bu durum bir önceki çalışmadan oldukça farklı bir şekilde sonuçlanmıştır. Bu duruma sebep olarak, Afgan göçmenlerin incelenmiş olduğu şehirlerin, tarihin ve nüfusun farklı olmasından söz edilebilmektedir. Afgan göçmenlerin aile içi hane gelirlerine bakıldığında ise, %41 ile en büyük kesimin 2825 TL ve altında kazancı bulunan düşük gelirli grup olduğu görülmektedir. En fazla görülen 2. gelir grubu %23 ile 2826-3501 TL arasında gelire sahip olan grup olurken 3. en büyük gelir grubu %21.3 oranıyla 4501-5500 TL arasında kazanç sağlayan gruptur. Son olarak, en küçük gelir grubu ise %14.7 3501-4500 TL arasında gelire sahip olan Afgan göçmenler oluşturmaktadır. Afgan göçmenlerin çoğunluğu düşük gelire sahip olduğu için bu kişilerin ev sahibi olma oranları da %17.5 seviyesinde iken kirada oturanların oranı ise %82.5'tir.¹²⁴

¹²² İbrahim Akkaş ve İbrahim Aksakal, "Afgan Göçmenlere Yönelik Tutum ve Algıların Sosyolojik Analizi: Erzincan Örneği," *Sosyolojik Bağlam Dergisi* 2, 3 (2021).

¹²³ Age.

¹²⁴ Dağ ve İkizoğlu, "Afgan İşgücünün Çalışma Hayatına İlişkin Tecrübeleri."

Afgan göçmenlerle alakalı başka bir istatistiki veri içeren 2022 tarihli bir çalışmada, eşit sayıda kadın ve erkek seçildiği için kadın erkek oranı konusunda bir bilgi alınamamıştır. Bu çalışmadaki %84.5'lik bir bölümün 18-41 yaş aralığında görülmüştür. Eğitim durumu olarak %47'lik bir kesim okuma yazma bilmezken, eğitim alan % 40'lık kesimin ilkokul ve dengi, %11.5'in ortaokul ve dengi, %14 lise ve dengi, %6.5 üniversite ve dengi okullardan mezun olurken, lisansüstü eğitimi olan kısmın sadece %1 olduğu da bir diğer detay olarak karşımıza çıkmaktadır. Afgan göçmenlerin gelir durumu da incelenirken, geliri olmayan kısım %29.5, 500-2000 TL alan kesim %30, 2001-4250 arasında kazancı olan grup %38.5 ile en büyük kesimi kapsarken sadece %2'lik kesimin 4501-6000 tl arasında kazanca sahip olduğu görülmektedir.¹²⁵

Afgan göçmenlerin hangi iş alanlarında ağırlıklı olarak çalıştığına bakıldığında ise, 2024'te yapılan çalışmaya göre,¹²⁶ bu kişilerin en çok inşaat ve tarım sektörlerinde düşük ücrete çalıştıklarından söz edilebilmektedir. Bu göçmen grubunu en fazla barındıran illere bakıldığında, İstanbul 528 bin küsur göçmenle birinci sırada yer alırken, ikinci sırayı 124 bin civarındaki Afgan'a ev sahipliği yapan Antalya, üçüncü sırayı ise 69 bin civarındaki göçmeni barındıran Ankara, dördüncü sırada ise 49 bine yakın göçmenin bulunduğu Bursa yer alırken en fazla Afgan göçmen barındıran beşinci il olarak, 43 bin küsur göçmeni barındıran Mersin yer almaktadır.¹²⁷

3.2.1. Afgan göçmenlerin toplumsal hayatta karşılaştıkları problemler

Afgan göçmenlerin toplumsal hayatta karşılaştıkları problemleri, genel anlamda sınıflandırmak gerekirse, bu göçmen grubun yaşadıkları temel sorunların iş bulmak, çalışma koşullarının kötü olması, düşük ücrete çalışmak, güvencesiz çalışmak, dil kaynaklı iletişim sorunu, toplumda dışlanmak ve ayrımcılığa uğramak olduğundan söz edilebilmektedir.

2023'te Denizli ilindeki 120 kişilik grup üzerinden yapılan bir araştırmada ilk olarak, Afgan göçmenlere çalışma yaşamında karşılaştıkları problemler sorulmuştur. İş hayatında sorun yaşayan Afgan göçmenlerin, iş yaşamlarında yaşadıkları sorunların açıklandığı ankette, soru sorulan Afgan göçmenlerin %6.7 lik bir bölümü düşük ücret alıp bazı durumlarda o düşük olan ücreti bile alamadıklarından söz etmektedirler. %10.8'lik göçmen grubu ise kayıt dışı çalıştırıldıkları konusunda şikayet ederken %5'e denk bir kısım ise

¹²⁵ Emre Doğu, "Uluslararası Koruma Kapsamında Bulunan Afganistan Uyruklu Yabancıların Gelecek Beklentileri: Nevşehir İli Örneği", *Göç Araştırmaları Dergisi* 8, 1 (2022).

¹²⁶ Mahmut Hamsici, "Türkiye'deki Afganlarla İlgili Neler Biliniyor", *BBC News*, 2021, Erişim 24 Nisan, 2025, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-58342885>

¹²⁷ *Age*.

olması gerekenden daha uzun süre çalıştırıldıklarını vurgulamaktadırlar. %10.8'lik kesim dil bariyeri yüzünden işverenlerle anlaşamadığını söylerken %6.7'lik bölüm ise yeterli önlemler alınmadığı için iş kazası yaşandığına dikkat çekmektedir. Buna ek olarak %10'luk kısım devamlı iş değiştirmek zorunda olduğunu, %6.7'lik bölüm zor ve riskli işlerde devamlı kendilerine iş yaptırma olduğunu söylerken, %8.3 işyerinde ayrımcılığa uğradığını, diğer %8.3'lük bölüm sırf Afgan oldukları için işe giremediklerini savunurken, geriye kalan kısmın %9.2'si ise mobbing adı altında fiziksel ve sözel şiddete maruz kaldıklarını söylemektedir. Son olarak, ankete katılan grubun kalan %9.2'sinin ise, iş hayatında karşılaştıkları zorluklardan dolayı işlerini bırakmak zorunda kaldıklarından söz etmektedirler.¹²⁸ Bu noktadan hareketle, ankete katılan Afgan göçmenlerin %91.7'inin sorun yaşarken, iş ortamında sıkıntı yaşamayan kesimin %8.3 olduğundan bahsedilebilmektedir.

Denizli örneği üzerinden 2023'te yapılan bu çalışmadaki Afgan göçmenlerin yaşadıkları sorunlar araştırılırken yapılan bir diğer ankette ise iş yerlerinde yaşadıkları sorunların yüzdelik dağılımına değinilmiştir. Buradaki sonuca göre, Afganistan'dan gelen göçmenlerin en büyük sorunu %13.3 ile ayrımcılık-dışlanma olurken aynı sırada, yine %13.3'lük bir oranla tedbirsizlik sonucunda iş kazası geçirmek ve yine %13.3 ile düşük ücret karşılığında çalıştırılmak yer almaktadır. Bir sonraki en büyük sorunun ise %12.6 ile fazladan çalıştırmaktan söz edilebilmektedir. Üçüncü sırada ise %11.7'lik oran ile önceden anlaşılan ücretin dışında bir ücret verilmesi yer alırken bir sonraki en büyük sorun olarak %10 ile mobbing olarak adlandırılan, işyerinde yıldırmaya yönelik eylemlerin yapılmasına değinilmektedir. Sondan bir önceki en büyük problem ise %9.2 ile işyerindeki kişilerle aradaki dil farkı yer alırken son sırada ise, ilk olarak %8.3 ile sözlü ve fiziksel taciz ikinci olarak da yine aynı oranla ücretlerin ödenmemesi yer almaktadır.¹²⁹

Bütün bunlara ek olarak, Afgan göçmenlerin suça eğilimli olup güvenlik anlamında büyük bir sorun oldukları algısıyla karşılaştıkları da görülmektedir. Bu durum ise 2022'de yapılan bir başka araştırma sonucunda, gazetelerde Afgan göçmenlerin en çok suçlu şeklinde tanımlandıklarından söz edilirken, incelemenin diğer kısmında bu suçlamanın, Afgan göçmenlerle ilgili haberler yapılırken hangi gazete tarafından ne ölçüde yapıldığı incelenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda ise Cumhuriyet Gazetesindeki Afgan göçmenler ile ilgili haberlerin %25'inde, Hürriyet Gazetesinde %35, Sabah Gazetesinde %38 ve son

¹²⁸ Dağ ve İkizoğlu, "Afgan İşgücünün Çalışma Hayatına İlişkin Tecrübeleri."

¹²⁹ Age.

olarak da Yeni Şafak Gazetesinde %51'lik kısmında bu tanım üzerinden hareket edildiği sonucuna ulaşılmıştır.¹³⁰

3.2.2. Afgan göçmenler için yapılan politikalar

31 Ocak 1967 tarihinde oluşturulan ek protokolün kabul edilmesinden dolayı, yukarıda da bahsedildiği üzere Türkiye Avrupa dışındaki ülkelerden iltica eden kişilere mülteci statüsü vermemektedir. Bunun sonucunda ise Afgan göçmenler mülteci statüsüne sahip olamamaktadır. Afganlar genellikle kaçak göçmen olarak tanımlanırken Türkiye'deki en büyük kaçak göçmen nüfusu oluşturduğu ile ilgili bilgiler mevcuttur.¹³¹ Afgan göçmenler, Türkiye'nin de kabul ettiği uluslararası anlaşmalara göre, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsü alabilmektedirler.¹³² Şartlı mülteci statüsü, Avrupa ülkesinde yaşamayıp yaşamış olduğu ülkedeki olaylardan dolayı, ırkı, dini, mensup olduğu toplumsal grubu veya siyasi düşüncesi sebebiyle haklı olarak zulümden kaçan ve ülkesinin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen kişilere verilmektedir. Ayrıca bu statüye sahip olan bireylerin, üçüncü ülkeye yerleştirilmesi kesinleşinceye kadar Türkiye'de kalma izinleri bulunmaktadır. İkincil koruma statüsü ise, ülkesinde idam cezası alan ya da ölüm tehlikesiyle karşılaşma, işkence gibi insanlık dışı uygulamalara maruz kalma tehlikesi olan veya çatışma olan bir ülkede yaşayıp ölüm tehlikesi ile karşı karşıya olan, mülteci veya şartlı mülteci olamayan kişilere verilmektedir. 2025 Afganistan'dan Türkiye'ye göç eden kişiler Göç İdaresinin taşra teşkilatında bulunan İl Göç Müdürlüklerine başvuru yapabilmektedirler. Başvuruları kayıt altına alınan bu kişilere, yabancı kimlik numarası olan kimlik kartları verilmekte, bu sayede ise ülkedeki temel hizmetlere ulaşmaları mümkün olmaktadır.¹³³

Her ne kadar Suriyeli göçmenlere yönelik olduğu kadar yardım ve uyum politikası ile ilgili verilere ulaşma imkanı sınırlı olsa da, AB'den gelen yaklaşık 7 milyar euro'luk yardımın Afgan göçmenlerin sağlık, eğitim ve barınma gibi ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanıldığından bahsedilebilmektedir. Ayrıca, bu eğitim, sağlık ve barınma gibi alanlarda oluşturulan politikalarda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ile işbirliği yapıldığı da bilinmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı dil ve meslek kursları ile sosyal uyum projelerinin de Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü aracılığıyla yapıldığı

¹³⁰ Jamshid Wakili ve İncilay Cangöz, "Gazetelerin İnternet Sitelerinde Afgan Göçmenlerin Temsili," *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi* 36 (2022).

¹³¹ Göç İdaresi Başkanlığı, "Düzensiz Göç İstatistikleri", erişim 12 Haziran, 2025, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>

¹³² Melike Çallı Kaplan, "Türkiye'ye Yönelik Afgan Göçü ve Uygulanan Politikalar", *Göç Dergisi* 9, 3 (2022): 307-328.

¹³³ Çallı Kaplan, "Türkiye'ye Yönelik Afgan Göçü", 307-328.

bilinmektedir. Buna ek olarak ise Uluslararası Koruma Genel Müdürlüğü ile sığınma evlerinin sayısı arttırılmaktadır.¹³⁴

¹³⁴ Göç İdaresi Başkanlığı, “Performans Programı”, 2024, erişim 11 Mart, 2025, <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Kurumsal/Strateji/Performans-Raporu/2024/PerformansRaporu2024.pdf>

4. MECLİS DENETİM SÜREÇLERİNDE GÖÇMEN KARŞITLIĞI: KARŞILATIRMALI ANALİZ

Bu çalışmada nitel bir veri toplama biçimi olan resmi belge analizi yapıldığını söyleyebiliriz. Bu metod sayesinde çalışmanın amacına hizmet edecek türden güvenilir bilgilerin toplanması mümkün olmaktadır. Ayrıca, resmi belgelerin kullanılması, çalışmadaki objektifliğin sağlanmasına da katkıda bulunacaktır. Bu sebeplerden dolayı resmi belge analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın ana amacı olan, Suriye ve Afganistan'dan Türkiye'ye gelen göçmenlere yönelik 2020-2024 arası dönem içerisindeki göçmen karşıtlığı içeren siyasi söylemlerin karşılaştırmasının yapılacağı bu bölümde kaynak olarak, bahsedilen tarih aralığında ortaya çıkan meclis verileri kullanılmaktadır. Bu kaynaklar sayesinde ilk olarak, Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlere ve bu söylemlerin sınıflandırılmasına karar verilmiştir. İkinci olarak, karşılaştırmalı analiz bölümünde ise Türkiye'ye gelen bu iki gruba yönelik göçmen karşıtlığı söylemleriyle ilgili önemli bilgilerin, tablolar ve yazılı yorumlar kullanılarak açıklanması amaçlanmaktadır. Son olarak, değerlendirme kısmında ise bütün bu bilgilerin yorumlanarak Suriye ve Afgan göçüne yönelik geliştirilen göçmen karşıtı söylemlerin farklarının anlaşılması hedeflenmektedir.

Yapmayı düşündüğüm göçmen karşıtı çalışma için meclisin denetim süreçleri içerisinde değerlendirilecek belgeler seçilmiştir. Bunun temel nedeni meclisin en temel işlevlerinden biri olan denge ve gözetim mekanizması işletilirken göçle ilgili geliştirilen söylemlerin bir incelemesi yapılmak istenmiştir. Başka bir deyişle göçmen karşıtlığı içeren söylemlerin muhalefetin (yasama üyelerinin) iktidarın (yürütmenin) göç politikalarına yönelik geliştirdiği söylemlerde olup olmadığı anlaşılacak istenmiştir. Böylece, tezin esas amacına paralel olarak, göç politikalarına yönelik yapılan meclis değerlendirmelerinde göçmenlere yönelik ayrımcı, dışlayıcı bir tutumun olup olmadığı, eğer varsa da bu tutumun nedenleri tespit edilmiş olacaktır. Bu bölümde elde edilen bilgilere Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin internet sitesi'nin¹³⁵ denetim sayfasına girilerek “Göç,” “Suriye” ve “Afganistan” kelimeleri kullanılarak ulaşılan her veriye ayrı ayrı bakılarak, içerisinde Suriye ve Afganistan'dan gelen göçe yönelik karşıt söylem içeren kaynaklar seçilerek ulaşılmıştır.

¹³⁵ TBMM, erişim 24 Ocak, 2025, <https://www.tbmm.gov.tr/>

Bahsedilen araştırmanın veri tabanını, Meclis'in denetim bölümündeki şu dökümanlar oluşturmaktadır: yazılı soru önergesi, geçmiş dönem yazılı soru önergesi, meclis araştırma önergesi, geçmiş dönem meclis araştırma önergesi, genel görüşme önergesi, geçmiş dönem genel görüşme önergesi, meclis soruşturma önergesi, geçmiş dönem meclis soruşturma önergesi, meclis araştırma komisyonu, meclis soruşturma komisyonu ve geçmiş dönem gensoru önergeleri. Listelemiş olduğumuz bu 11 veri bölümünün 6 tanesi kullanılarak gerekli bilgilere ulaşılrken, 5 kaynakta (meclis soruşturması önergesi, geçmiş dönem meclis soruşturması önergesi, meclis araştırma komisyonu, meclis soruşturması komisyonu ve geçmiş dönem gensoru önergesi) Göç, Suriye ve Afganistan anahtar kelimeleri yazılıp istenilen 1 Ocak 2020- 31 Aralık 2024 tarih aralığı seçildiğinde herhangi bir içeriğe ulaşılammıştır.

Meclis sayfası denetim kanalının açıklanan şekilde taranması sonucunda elde edilen metinler dört ayrı gruba sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma sonucunda bazı metinler göçmen karşıtlığı içermediği düşünülerek ayrıştırılmış ve analizin dışında bırakılmıştır. Bu şekilde ayrılan metinler göçmen karşıtlığı konusunda hiçbir ilgisi bulunmayan, göç ve göçmenlerle ilgili bir durum tespiti yapan ve/ya göç politikalarına yönelik eleştirel söylemlerin olduğu metinlerdir. Hangi metinlerin analiz edilip hangilerinin dışarıda bırakıldığına daha net gösterilmesi için aşağıda örnekler verilmektedir.

İlk olarak, içinde Suriye ya da Afganistan geçen ancak göçle ilgili doğrudan bilgi içermeyen metinler analizin dışında bırakılmıştır. Bu tezin konusuyla ilgili metinler dikkate alındığında, göç veya göçmenlerle ilgili durum tespiti içeren bir belgeye örnek olarak, bir göçmenin ifadelerinin ikinci bir ağızdan aktarıldığı şu belge örnek olarak gösterilebilir:

Tarafıma iletilen bilgide; “Biz Suriyeli akademisyenler olarak Türkiye’de akademisyenler olarak çalışmanın çok zor olduğunu düşünürsek gerçeklerle çelişiyoruz. Türkiye’de ikamet ettiğimizi ve çoğumuzun Türk vatandaşı olduğunu düşünürsek Türkiye’ye akademik anlamda hizmet etmek istiyoruz ama gerçek farklı; Bize yabancı muamelesi yapılıyor ve Yükseköğretim Kurulu’nun henüz hayata geçirilmemiş vaatler dışında soruna doğru çözüm sunan hiçbir programı yok. Türk üniversitelerinde iş bulma konusunda pek çok zorlukla karşılaşıyoruz. Bazılarımızın, örneğin fizik ve nükleer kimya da dahil olmak üzere herhangi bir ülke için önemli teknik uzmanlıklara sahip Avrupa doktoraları var. Çoğunluk işsiz. Uzmanlaşmış bilimsel Türkçe dilinin zorluğundan dolayı bilimsel araştırma ve lisansüstü eğitim merkezlerinde de bizden faydalanmanız mümkündür. Bizim çok fazla tecrübemiz var. Biraz yabancı olarak çalıştık, Türk vatandaşlığını alınca işimizi kaybettik ve kapılar bize kapandı.¹³⁶

¹³⁶ TBMM, “Ömer Karakaş Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/3ed93d5c-e371-4547-b36c-64c99679b1bc.pdf> erişim tarihi: 05.08.2025.

Göç politikalarına yönelik eleştirel söylem içerdiği için ayrıştırılan metinlere örnek olarak şu ifadeler alıntılanabilir:

2011 Mart ayında Suriye’de yaşanan kriz ile iktidarın izlediği açık sınır politikasının bir sonucu olarak Suriye’den ülkemize kontrolsüz bir göçmen akımı başlamıştır ve halen devam etmektedir. Geçici koruma kapsamına alınarak yaşamlarını, hayatlarını idame ettirmeye çalışan Suriyelilerin, Türkiye iş gücü piyasası üzerindeki etkileri ve doğuracağı sonuçlar önceden düşünülmemiştir. Özellikle işgücü ve istihdam alanında önceden süregelen sorunlarının yanında Suriyeli sığınmacıların da ülke geneline yayılması; Türkiye’de giderek büyüyen bir işsizlik ve istihdam sorunu yaratmaya başlamıştır.¹³⁷

Yukarıda örneklenen ifadeye benzer açıklamalar, analizde kullanılmakta ancak göçmen karşıtı verilerin hesaplanacağı karşılaştırmalı analiz kısmında ele alınmayacaktır. Tez açısından büyük bir öneme sahip olup karşılaştırmalı analize dahil edilen göçmen karşıtı söylemlere şu ifadelerle örneklenebilir:

Ülkemizin en önemli sorunlarının başında Suriyeli sığınmacılar gelmektedir. Sayıları milyonları bulan Suriyeli sığınmacıların ülke geneline yayılmasıyla birlikte Türkiye her geçen gün farklı farklı problemlerle karşı karşıya gelmiştir. Bu problemlerden en önemlisi ise Suriyelilerin, Türkiye iş gücü piyasasına hâkim olmalarıdır. Suriyelilerin iş yerleri açmaları, ücretleri, kayıtlı ve kayıt dışı istihdamları sık sık kamuoyunda tartışma konusu olmuştur.¹³⁸

Bu örneğin göçmen karşıtlığı olarak analize dahil edilmesinin ana nedeni ülkedeki (en önemli) sorunların kaynağı olarak bir grup insanın (Suriyeliler) ülkede varlığı gösterilmektedir. Göçmenlerin gelişyle birlikte (olumsuz olarak nitelendirilebilecek “yayılması” kelimesi kullanılmış) “Türkiye her geçen gün farklı farklı problemlerle karşı karşıya gelmiştir” ifadesi göçmenleri Türk halkı gözünde ötekileştirici bir potansiyel taşımaktadır. Buna ek olarak, göçle birlikte derinleşen toplumsal yapıdaki sorunların üstünü örtmekte, yukarıda da belirtildiği gibi tüm olumsuzlukların nedenini bir grup insanın ülke içindeki var oluşları olarak göstermektedir. Ayrıca “Suriyelilerin iş gücü piyasasına hakim olması” gibi ifadeler bilgi kirliliğine sebep olmakta ve aynı damgalama teorisinde açıklanan şekilde ön yargı oluşumuna sebep olabilecek nitelikte söylemlerdir. Başka bir ifadeyle, Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan bu göçmen karşıtı söylemin, Damgalama teorisinin de bahsettiği gibi, bir gruba yöneltilen negatif söylemlerin dışlama aracı olarak kullanıldığından söz edebiliriz. Çünkü, Damgalama Teorisinde, yukarıda bahsedildiği üzere, hedefteki kişi ya da grupların birtakım olumsuz özelliklerle nitelendirilip daha sonrasında önyargı adı altında dışlandığına değinilmektedir. Sonuç olarak, bu örnekte de Suriyeli göçmenler,

¹³⁷ TBMM, “Ömer Karakaş Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/3ed93d5c-e371-4547-b36c-64c99679b1bc.pdf> erişim tarihi: 05.08.2025.

¹³⁸ TBMM, “Melih Meriç Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/3ed93d5c-e371-4547-b36c-64c99679b1bc.pdf> erişim tarihi: 05.08.2025.

problemlere sebep olan ve kayıt dışı yollarla işgücünde haksız rekabete sebep olan aktörler şeklinde lanse edilmektedir.

Analiz öncesinde taranan belgelerdeki ifadeler, göçmen karşıtlığıyla ilgili olmayan ancak durum tespiti yapanlar, göç politikalarını eleştirenler ve göçmen karşıtlığı içerenler olarak üçe ayrıldıktan sonra analize sadece göçmen karşıtlığı içeren ifadeler dahil edilmiştir. Öte taraftan bazı durumlarda bazı ifadeler bu üçünü de içeren durumdadır. Örneğin, şu ifade hem bir durum tespiti hem de örtük bir göçmen karşıtlığı olduğu düşünülebilir:

Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği' verilerine göre Türkiye, barındırdığı mülteci sayısı ile dünya ülkeleri arasında ilk sırada yer almaktadır. Savaşlar ve iç çatışmalar nedeniyle ülkelerinden ayrılmak zorunda bırakılan insanlara sınır kapılarını açmak, barınmalarını sağlamak insan hakları açısından bir zorunluluk, insani açıdan bir sorumluluktur. Bununla birlikte bu kişilerin buldukları ülkede uzun süre kalmaları, yerleşme ve çalışma izni almaları buldukları ülkenin demografik yapısını olumsuz yönde etkilediği gibi çok sayıda sorunu da beraberinde getirmektedir.¹³⁹

Bu ifadenin en sonunda bulunan cümle, göçmenlerin entegre olmasına rağmen (“bu kişilerin buldukları ülkede uzun süre kalmaları, yerleşme ve çalışma izni almaları”) yine de geldikleri ülkeyi olumsuz etkilediklerini (“ülkenin demografik yapısını olumsuz yönde etkilediği gibi çok sayıda sorunu da beraberinde getirmektedir”) belirtmesi nedeniyle göçmen olma halinin başlı başına bir sorun olduğunu söylemesi nedeniyle damgalama teorisiyle uyumlu olacak şekilde göçmen karşıtlığını içermektedir. Damgalama Teorisi'nin önemli aşamaları arasında yer alan kalıp yargı oluşturarak hedef kişilere kötü özelliklerin verilerek suçlanması durumu, bahsedilen metinde de yer almaktadır. Bahsedilen kötü özelliklerle ilişkilendirme veya suçlama işlemi ise, bu metinde, gelen göçmenlerin bir ülkede uzun süre kalsa bile demografik açıdan sorun oluşturacağı açıklamasıyla yapılmaktadır. Bu gibi her üç durumu da içerebilen ifadeler de analize dahil edilmiş ancak bu metinde, Suriyeli veya Afgan göçmenlerden hangisine yönelik göçmen karşıtı söylem yapıldığı belirtilmediği gerekçesiyle, bu açıklama araştırmada kullanılmamıştır.

Belirtilen belgeler içerisinde arama yapılırken anahtar kelime olarak “Göç”, “Suriye” ve “Afganistan'a” ek olarak “Suriye Göç” ve “Afganistan Göç” kelimeleri kullanılmıştır. Yapılan incelemelerin sonucunda 893 tane göçle ilgili farklı söyleme ulaşılmıştır. Belgelerde göçmen karşıtlığı söylem tespit edilmeye çalışılırken göç politikalarına yönelik eleştirel değerlendirmelerle durum tespiti içeren değerlendirmeler yukarıda detaylıca açıklanan sebeplerle çıkarılmıştır.

¹³⁹ TBMM, “Aliye Timisi Ersever Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/3ed93d5c-e371-4547-b36c-64c99679b1bc.pdf> erişim tarihi: 05.08.2025.

Metinler bu doğrultuda analiz edildiğinde 893 veri şu şekilde dağılmıştır:

1. Yazılı soru önergesi bölümündeki tarih aralığı 1 Ocak 2020- 31 Aralık 2024 seçilip arama motoru kısmına Suriye yazıldığında çıkan 117 sonucun 87 tanesi doğrudan göçmen karşıtlığı içermemektedir. Bunların içerisinde 7 tanesi göç politikalarına yönelik eleştirel bilgi içermektedir; 14 tanesi ise göçle ilgili durum tespiti yapmaktadır. Geriye kalan 9 metin ise göçmen karşıtı söylem içeren kaynak olarak ele alınmıştır.
2. Yazılı soru önergesi kısmına aynı tarih aralığı girilip Göç kelimesi yazıldığında toplamda 92 tane kaynağa ulaşılrken, 74 tane kaynak, doğrudan göçmen karşıtı veri olarak ele alınmazken, 6 tane veri durum tespiti olarak incelenmiştir. 11 kaynakta eleştirel söyleme rastlanırken 1 kaynakta ise genel anlamda bilgilendirme yapılmaktadır. Özetle bu bölümde göçmen karşıtlı içeren bir söyleme rastlanmamıştır.
3. Yazılı soru önergesi bölümünde hedef tarih aralığı seçildiğine ve Afganistan kelimesi yazılarak bir inceleme yapıldığında çıkan 9 kaynağın 7 tanesi doğrudan göçmen karşıtlığıyla ilgili olmayan veri sınıflandırmasına alınırken kalan 2 belgeden 1 tanesi eleştirel diğeri ise göçmen karşıtı söylem olarak kabul edilmiştir.
4. Geçmiş dönem yazılı soru önergesi bölümünde ise, ilk olarak (7 Temmuz 2018 - 14 Mayıs 2023) arasındaki verileri içeren 27.dönem bölümü seçilmiştir. Bu kısımda 1 Ocak 2020 ile 31 Aralık 2024 arası tarih aralığının seçilmesiyle birlikte ilk olarak “Göç” kelimesi yazılmış ve 264 tane belgeye ulaşılmıştır. Bu belgelerin 237 tanesi doğrudan göçmen karşıtı söylem içermeyen kaynak olarak ele alınırken 11 tane metinde eleştirel söyleme 10 tane önergede durum tespitine ulaşılmıştır. 6 bulguda ise göçmen karşıtı söylem olduğu tespit edilmiştir.
5. 27. dönem seçilip, yukarıdaki tarih aralığı seçilerek, arama bölümüne “Suriye” yazılıp inceleme yapıldığında toplamda 236 kaynağa ulaşılrken, 194 tanesi direkt olarak göçmen karşıtı söylem içermeyen veri olarak sınıflandırılırken 12’si eleştirel söylem 26’sı durum tespiti olarak ele alınmıştır. 4 bulguda ise göçmen karşıtı veri olduğuna karar verilmiştir.
6. Geçmiş dönem yazılı soru önergesi kısmına Afganistan yazılıp 27. dönem ve 1 Ocak 2020- 31 Aralık 2024 tarih aralığı seçildiğinde 30 tane kaynakla karşılaşılmıştır. 22 tane veride doğrudan göçmen karşıtı söylem yer almazken 4 tanesinde durum tespiti 3 tanesinde eleştirel söylem ve 1 kaynakta ise göçmen karşıtı söylem yapıldığına karar verilmiştir.

7. Meclis araştırma önermeleri kısmında ise 1 Ocak 2020-31 Aralık 2024 tarih aralığı seçilip arama kısmına Göç yazılarak arama yapıldığında toplamda 26 veriye ulaşılmıştır. 18 tane kaynağa bakıldığında doğrudan göçmen karşıtlığı içermediğine karar verilmiştir. Kalan 8 önerge ise politika eleştirisi olarak ele alınmıştır.
8. Meclis araştırma önermesi bölümünde, bahsedilen tarih aralığı seçilip arama kısmına Suriye kelimesi yazıldığında ise toplamda 11 önerge metnine ulaşılrken 4 tane kaynağın doğrudan göçmen karşıtı söylem içermediğine, kalan 7 önergeden 2 sinin eleştirel 5 tanesinin ise göçmen karşıtı söylem içerdiğine karar verilmiştir. 1 Ocak 2020 ile 31 Aralık 2024 arasının tarih aralığı olarak seçilip arama bölümüne Afganistan yazıldığında 1 tane sonuca ulaşılrken, o metnin ise politika eleştirisi içerikli olduğuna karar verilmiştir.
9. Geçmiş dönem meclis araştırma önermesi bölümünde ise (7 Temmuz 2018 - 14 Mayıs 2023) arasındaki verileri içeren 27.dönem bölümü seçilip tarih aralığı kısmına ise 1 Ocak 2020- 31 Aralık 2024 eklemesinin yapılmasına ek olarak “Göç” kelimesinin yazılarak inceleme yapılmasının sonucunda 69 tane metne ulaşılmıştır. Bu metinlerin 61 tanesi doğrudan göçmen karşıtı veri içermeyen kaynak sınıflandırmasına tabii tutulurken 3 tane önerge eleştirel metin 4 tanesi durum tespiti 1 önerge ise göçmen karşıtı metin olarak ele alınmıştır. 27. dönem bölümü seçilip tarih aralığı yukarıdaki gibi girilip arama bölümüne “Suriye” anahtar kelimesi yazıldığında toplamda 31 tane kaynağa ulaşılrken 24 tanesi direk olarak göçmen karşıtlığı içermeyen veri, 4 tanesi eleştirel metin, 1’i durum tespiti, 2 tanesi ise göçmen karşıtlığı içeren kaynak sınıflandırmasına alınmıştır. Geçmiş dönem meclis araştırma önergesinde 27. dönem yasama yılı ile bahsedilen tarih aralığı seçilip arama kısmına anahtar kelime olarak “Afganistan” yazıldığına 3 kaynağa ulaşılrken 2 tanesi doğrudan göçmen karşıtlığı içermeyen kalan 1 önerge ise göçmen karşıtlığı veri içeren metin sınıflandırmasına tabii tutulmuştur. Genel görüşme önergesi sayfasında, tarih aralığı olarak 1 Ocak 2020-31 Aralık 2024 arası seçilip arama motoru kısmına “Suriye” yazıldığında sadece 1 tane metin çıkarken o metin ise göçmen karşıtlığı içeren kaynak olarak ele alınmıştır. Bahsedilen bilgiler aynı şekilde, genel görüşme önermeleri kısmında seçilip “Afganistan” ve “Göç” kelimeleri ayrı ayrı seçildiğinde hiçbir veriye ulaşlamamıştır.
10. Son olarak, TBMM’nin geçmiş dönem genel görüşme önermeleri sayfasına gelindiğinde, 27. yasama dönemi ile 1 Ocak 2020- 31 Aralık 2024 arası seçilip sadece “Suriye” kelimesi yazıldığında 3 tane veriye ulaşılrken 2 tane metinde doğrudan

göçmen karşıtı söylem olmadığına, kalan 1 önergede ise politika eleştirisi olduğuna karar verilmiştir. Araştırmanın sonucunda 30 tane göçmen karşıtı kaynağa ulaşılmıştır

Tablo 4.1. Yazılı soru önergelerinin dağılımı

	Yazılı Soru Önergesi Göçmen Karşıtı Olmayan	Yazılı Soru Önergesi Göçmen Karşıtı	Yazılı Soru Önergesi Durum Tespiti	Yazılı Soru Önergesi Eleştirel	Yazılı Soru Önergesi Bilgilendirme	Geçmiş Dönem Yazılı Soru Önergesi Göçmen Karşıtı Olmayan	Geçmiş Dönem Yazılı Soru Önergesi Göçmen Karşıtı	Geçmiş Dönem Yazılı Soru Önergesi Durum Tespiti	Geçmiş Dönem Yazılı Soru Önergesi Eleştirel
GÖÇ	74	0	6	11	1	237	6	10	11
SURİYE	87	9	14	7	0	194	4	26	12
AFGANİSTAN	7	1	0	1	0	22	1	4	3

Tablo 4.2. Meclis araştırma önergelerinin dağılımı

	Meclis Araştırma Önergesi Göçmen Karşıtı Olmayan	Meclis Araştırma Önergesi Göçmen Karşıtı	Meclis Araştırma Önergesi Durum Tespiti	Meclis Araştırma Önergesi Eleştirel	Geçmiş Dönem Meclis Araştırma Önergesi Göçmen Karşıtı Olmayan	Geçmiş Dönem Meclis Araştırma Önergesi Göçmen Karşıtı	Geçmiş Dönem Meclis Araştırma Önergesi Durum Tespiti	Geçmiş Dönem Meclis Araştırma Önergesi Eleştirel
GÖÇ	18	0	0	8	61	1	4	3
SURİYE	4	5	0	2	24	2	1	4
AFGANİSTAN	0	0	0	1	2	1	0	0

Tablo 4.3. Genel görüşme önergelerinin dağılımı

	Genel Görüşme Önergesi Göçmen Karşıtı Olmayan	Genel Görüşme Önergesi Göçmen Karşıtı	Genel Görüşme Önergesi Durum Tespiti	Genel Görüşme Önergesi Eleştirel Söylem	Geçmiş Dönem Genel Görüşme Önergesi Göçmen Karşıtı Olmayan	Geçmiş Dönem Genel Görüşme Önergesi Göçmen Karşıtı	Geçmiş Dönem Genel Görüşme Önergesi Durum Tespiti	Geçmiş Dönem Genel Görüşme Önergesi Eleştirel Söylem
Göç	0	0	0	0	0	0	0	0
Suriye	0	1	0	0	2	0	0	1
Afganistan	0	0	0	0	0	0	0	0

İnceleme konusu yapılan içeriklerin sadece iki partiye (CHP ve İYİP) aitmiş gibi görünmekle birlikte aslında Bu iki partiye ek olarak DEM Parti, DEVA Partisi, Emek Partisi, Demokrat Parti, Saadet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Türkiye İşçi Partisi'nden de birtakım kaynaklara ulaşılmış, ancak bu kaynaklar doğrudan göçmen karşıtı açıklama yapmadığı gerekçesiyle incelemeye alınmamıştır. Örneğin DEVA Partisi'nin şöyle bir değerlendirmesi tespit edilmiş olsa da içeriğe bakıldığında ağırlıklı olarak Suriyeli

göçmenlerin ülkemize neden geldiği ve sonrasında ne gibi olayların yaşanabileceğinin açıklanmış olduğu görülmüştür.¹⁴⁰

2011 yılında Suriye’de patlak veren iç savaş, ülkenin iç güvenlik ortamını yok etmiş, terörist grupların da savaşa dahil olmasıyla milyonlarca Suriye vatandaşı topraklarından göç etmek zorunda kalmıştır. Milyonlarca insandan oluşan büyük göç dalgaları ülkemize de yönelmiş, hızla yükselen savaşın olumsuz etkilerinin göç dalgalarını tehdit etmesinden dolayı, ülkemiz sürece hazırlıksız yakalanmış ve göç dalgasının kontrol altına alınması birkaç yıl sürmüştür. Savaşta geline son noktada BAAS rejiminin düşmesiyle, muhaliflerin sığınmacılara Suriye’ye geri dönmeleri çağrısı üzerine, sığınmacıların pek çoğunun ülkelerine geri dönmeye başladığı görülmektedir. Sığınmacıların çağrıya olumlu yanıt vermesiyle, sınırlarımızda yine bir göç dalgası yaşanması durumu söz konusudur.

DEM Parti örneğinde ise bu partinin yapmış olduğu söylemlerde, sıklıkla göçmenlerin yaşadığı problemlere değinildiğinden söz edebilmekteyiz. Örneğin:¹⁴¹

Tarafıma iletilen bilgede; “Biz Suriyeli akademisyenler olarak Türkiye’de akademisyen olarak çalışmanın çok zor olduğunu düşünürsek gerçeklerle çelişiyoruz. Türkiye’de ikamet ettiğimizi ve çoğumuzun Türk vatandaşı olduğunu düşünürsek Türkiye’ye akademik anlamda hizmet etmek istiyoruz ama gerçek farklı; Bize yabancı muamelesi yapılıyor ve Yükseköğretim Kurulu’nun henüz hayata geçirilmemiş vaatler dışında soruna doğru çözüm sunan hiçbir programı yok. Türk üniversitelerinde iş bulma konusunda pek çok zorlukla karşılaşılıyor. Bazılarımızın, örneğin fizik ve nükleer kimya da dahil olmak üzere herhangi bir ülke için önemli teknik uzmanlıklara sahip Avrupa doktoraları var. Çoğunluk işsiz. Uzmanlaşmış bilimsel Türkçe dilinin zorluğundan dolayı bilimsel araştırma ve lisansüstü eğitim merkezlerinde de bizden faydalanmanız mümkündür. Bizim çok fazla tecrübemiz var. Biraz yabancı olarak çalıştık, Türk vatandaşlığımızı alınca işimizi kaybettik ve kapılar bize kapandı.”

EMEK Partisi’ndeki söylemde ise

14 Eylül Cumartesi günü Gaziantep’in Kolejtepe mahallesinde Suriyeli işletmeci Haşan Kubabi ve ailesi komşuları Ahmet T. tarafından saldırıya uğramıştır. Ahmet T., ikamet ettiği apartmanın giriş katında bakkal dükkanı işleten Haşan Kubabi ve oğullarının “gürültü yaptığını” iddia ederek dükkanlarını basmış, dükkanın camlarını indirmiş ve Haşan Kubabi’yi dışarı çıkmaya zorlayarak darp etmiştir. Cam-kırılma ve bağırma seslerini duyan komşulardan biri Kubabi’nin Suriyeli olduğu için darp edildiğinden endişe ederek aşağı inmiş ve olanları görünce polisi aramıştır. O sırada yukarı çıkmış olan saldırgan Ahmet T., polis arandığını duyunca eline bıçak alarak tekrar aşağı inmiş, Kubabi’ye, aile bireylerine ve komşuya bıçak sallamış, daha, sonra bıçağı Haşan Kubabi’nin oğlu Adit’in karnına dayamıştır. Ahmet T.’nin çocukları da olaya müdahil olarak komşuyu da darp etmişlerdir. Olay yerine polisin gelmesinin ardından da bir süre saldırı sürmüştür. Karakola şikayetçi olmaya gidildiğinde polis Suriyeli müşterilerin ifade alınması sırasında alaycı davranmış, tutanağa ifadeleri yanlış geçirmeye çalışmış, avukat eşliğinde alınan ifadede avukatın müdahalesi ile tutanak defalarca kez düzeltilmiştir. İfadeler bittikten sonra’ Hasan Kubabi ve oğlu Muhammed Kubabi’ye işlemlerin Yabancılar Şubede devam etmesi gerektiğini

¹⁴⁰ TBMM, “Sadullah Kısacık Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/7b96ad98-2049-41a6-854e-241be104a4af.pdf> erişim tarihi: 17.07.2025.

¹⁴¹ TBMM, “Ömer Faruk Gergerlioğlu Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/3ed93d5c-e371-4547-b36c-64c99679b1bc.pdf> erişim tarihi: 17.07.2025.

söyleyerek Yeşil vadi Polis Merkezine sevk edilmiş ve buradan Oğuzeli’inde bulunan Geri Gönderme Merkezine (GGM) gönderilmişlerdir. Bu sevk işlemine dayanak olarak polisler; bakanlığın “hizmete özel genelge” yayınladığını, bu genelge doğrultusunda mağdur olup olmamasına bakılmaksızın herhangi bir şekilde bir Suriyelinin olayda ismi geçmesinin GGM’ye gönderilmesi için yeterli olduğunu ve sonrasında sınır dışı edildiğini söylemiştir. Haşan Kubabi ve oğlu Muhammed Kubabi hali hazırda mağduru oldukları bir olay sebebiyle geri gönderme merkezinde rehin tutulmaktadır.” gibi açıklamalara sıkça rastlanmaktadır. Bu tür söylemler genellikle, DEM Parti’de olduğu gibi göçmenleri sorun olarak görmek yerine mağdur olduklarını düşündükleri alanlarla ilgili açıklamaları içerdiği için, bu partinin verilerinden de herhangi bir göçmen karşıtı söyleme ulaşılamamıştır.¹⁴²

Demokrat Parti’nin yapmış olduğu söylemler ise sıklıkla bilgilendirme ve durum tespiti içermektedir. Yapılan açıklamalarda herhangi bir suçlama veya dışlamaya ulaşılmamıştır. Örneğin “Cumhurbaşkanı Sn. Recep Tayyip Erdoğan, Suriye ile normalleşme süreci kapsamında Suriye Devlet Başkan Beşar Esad ile her an bir görüşme yapabileceklerini açıklamıştır.” söylemine ek olarak birtakım sorular sorulmuş ve yanıt beklendiği ifade edilmiştir.¹⁴³

Saadet Partisi’nin söylemlerinde, genellikle eleştiriler yer alırken, göçmenleri hedef alan açıklamalara ulaşılamamıştır.

Uluslararası göçün küresel ölçekte ortaya çıkardığı sorunlar ile ülkemizin içinde bulunduğu koşullar dikkate alındığında Göç İdaresi Başkanlığı ve Geri Gönderme Merkezlerinin ülkemizin güvenliğine sundukları katkı nedeniyle asli kurumlar haline geldiği görülmektedir. Ne var ki Göç İdaresi Başkanlığı ve ona bağlı Geri Gönderme Merkezlerinde görevli personelin haklarına ilişkin mağduriyetleri nedeniyle moral ve motivasyon kaybı yaşadıkları iddia edilmektedir. Bu kapsamda başlıca mağduriyetler; eşit ve liyakate dayalı bir kariyer hakkının bulunmaması, tayin ve becaiyş hakkıyla ilgili sorunların yaşanması, geçici görevlendirmeler nedeniyle personelde motivasyon kaybının bulunduğudır.

açıklaması da bu duruma iyi bir örnektir.¹⁴⁴

MHP’nin göç ile ilgili yapmış olduğu açıklamalarda ise çoğunlukla, Türkiye’nin göçmenlerin alınması konusunda yapılması gerektiğini düşündüğü bir takım işbirlikleri ve kolaylıklara değinmektedir. Örneğin aşağıdaki açıklama buna bir örnek olmaktadır. Çünkü bu tür açıklamalarda göçmenleri suçlamak yerine göçmen politikasının geliştirilmesi ile ilgili yardım ve işbirliği talepleri yer almaktadır.¹⁴⁵

¹⁴² TBMM, “Sevda Karaca Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/6526b235-978e-4cfc-8460-45417a244bd8.pdf> erişim tarihi: 17.07.2025.

¹⁴³ TBMM, “Haydar Altıntaş Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/108b19c1-7424-4d74-861d-f7ff1a8a9e4a.pdf> erişim tarihi: 17.07.2025.

¹⁴⁴ TBMM, “Necmettin Çalışkan Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/1f333afb-44cf-43be-a6e7-079e54eeec5.pdf> erişim tarihi: 17.07.2025.

¹⁴⁵ TBMM, “Zuhul Karakoç Dora Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/ac9fa801-4cf1-4e0a-9fd6-6d1998d7bf0a.pdf> erişim tarihi: 17.07.2025.

AB tarafı, bugüne kadar vize muafiyeti tanımayı öngördüğü ülkelerle önce Geri Kabul Anlaşması (GKA) imzalamış, bu Anlaşma'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte bu ülkelerle vize muafiyeti sürecini gündeme getirmiştir. AB ile vize muafiyeti süreciyle de bağlantılı önemli bir reform niteliği taşıyan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 11 Nisan 2013 tarihinde, Geri Kabul Anlaşması ise 1 Ekim 2014 tarihinde TBMM'de kabul edilmesiyle yürürlüğe girerek, esasen vize muafiyeti Yol Haritasında yer alan taleplerde önemli bir ilerleme kaydedilmiştir. Göç ve sığınmacı akını yalnızca Türkiye'nin değil, çağımızın ve tüm dünyanın en çarpıcı ve yakıcı sorunlarından bir tanesidir. Akdeniz ve Ege üzerinden Avrupa'ya yasadışı göçmen akınındaki artış sonrasında, AB tarafı ülkemizle üst düzey yoğun temaslarda bulunarak, göçün kontrol altına alınması için ortak bir Eylem Planı önermiştir. Türkiye, AB ile düzensiz göçle mücadele anlamında “yük ve sorumluluk paylaşım” ilkesini temel alan bir işbirliğinin geliştirilmesini benimsemiş ve bu minvalde müzakereleri yürütmüştür. 29 Kasım 2015 tarihinde Brüksel'de yapılan AB-Türkiye Zirve toplantısında kabul edilen Göç Eylem Planı kapsamında 2016 yılı itibari ile vatandaşlarımıza Schengen alanına seyahatlerinde vize muafiyeti sağlanması, “yük paylaşımı” ilkesi çerçevesinde ülkemizde GEÇİCİ koruma altındaki Suriyeliler için yapılacak yardımın başlangıç olarak 3 Milyar Avro'ya yükseltilmesi, üyelik müzakerelerinde yeni fasılların açılması ve ülkemizin geçmişte olduğu gibi AB zirvelerine davet edilmesi gibi talepler yer almaktadır. Ancak Türkiye-AB arasındaki ilişkilerin istikrarlı, iyi niyetli ve önyargılardan uzak şekilde ilerlemediği herkesçe malumdur.

Türkiye İşçi Partisi, yapmış olduğu söylemlerde göçmenler yerine göç politikalarını uygulayanları, göçmenlere yönelik haksızlık yapanları suçladıklarından dolayı bu partiden de herhangi bir söylem çalışmada kullanılmamıştır.

Antalya Döşemealtı'nda bulunan Göç İdaresi Geri Gönderme Merkezi (GGM), kalan 400'e yakın mültecinin insanlık dışı koşullar altında yaşadığı ve işkence gördüğü iddiası basına ve kamuoyuna yansımıştır. 2015 yılında ailesinin siyasi durumu nedeniyle kaçıp Türkiye'den sığınma hakkı isteyen ve iyi derecede Türkçe bilen İranlı mülteci Omid Eshaghi'nin acil yardım istediği telefon görüşmesinde “Ölümün eşliğinde hastaların olduğunu, çocuk ya da yetişkin kimsenin hastaneye sevk edilmediğini, şiddet ve insanlık dışı koşullara direnip önceki gün açlık grevine başladıklarını” anlatmıştır. Öte yandan Eshaghi'nin el yazısı ve 52 mültecinin imzasıyla Bakanlığınıza hitaben yazılan ve avukat Ferhat Doruk aracılığıyla Antalya Cumhuriyet Savcılığı'na iletilen dilekçede, “Bu yazı, Antalya Döşemealtı GGM Merkezi'nde kalan yabancılar tarafından yazılıyor. Burada bize haklarımızı vermiyorlar. Bize hayvan gibi davranıyorlar. Hasta olan kişileri hastaneye sevk etmiyorlar. Burada çalışan görevliler ve güvenlikler bize hakaret edip, şiddet uyguluyorlar. Buradaki insanları deport etmeye çalışıyorlar ve sürekli bizi korkutuyorlar. Gelip buradaki kameraları kontrol etmenizi istiyoruz. Bize yardım etmenizi ve bu durumdan kurtarmanızı saygılarımızla talep ediyoruz” ifadeleri, bu durumun sebebinin başarılı bir biçimde açıklamaktadır.¹⁴⁶

¹⁴⁶ TBMM, “Ahmet Şık Soru Önergisi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/9edf28fd-7ffe-4503-abdd-8082dbdb706f.pdf> erişim tarihi: 17.07.2025.

4.1. Meclis Raporlarında Göçmen Karşıtlığının Tespiti

Bu çalışma yapılırken göçmen karşıtı veriler, kaynak ülke, tarih, göçmen karşıtlığını yapan partiler, eleştirel söylemlerin yapıldığı belge türleri ve son olarak göçmen karşıtlığının hangi alanlarda yapıldığı konulara göre sınıflandırılacaktır. Bahsedilen yöntem sayesinde 2020-2024 tarih aralığında, TBMM’de Suriye ve Afgan göçmenlere yönelik mecliste yapılan göçmen karşıtı söylemlerin incelenmesinin daha sistemli bir şekilde yapılabileceğine karar verilmiştir. Böylece, araştırma sorusu olan Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik yapılan göçmen karşıtı söylemler farklı açıdan karşılaştırılabilecektir. Yukarıda da bahsedildiği üzere göçmen karşıtı veriler, tarihlerine göre sıralanarak hangi tarihte, hangi ülkeden gelen göçmenlere yönelik ne tür göçmen karşıtı söylemlerin yapıldığı daha kolay bir şekilde görülebilecektir. İkinci olarak, hangi partinin hangi göçmen grubuna yönelik hangi yılda hangi konuda göçmen karşıtlığı yaptığı daha basit bir şekilde açıklanabilecektir. Üçüncü olarak ise hangi belgeler aracılığıyla bu söylemlerin oluşturulduğu da tespit edilecektir. Bu sebeplerden dolayı ise, bu iki göçmen gruba yönelik göçmen karşıtı söylemleri karşılaştırılırken daha somut bir zemine oturtulacaktır.

Tablo 4.4. Göçmen karşıtı raporların inceleneceği alanlar

KAYNAK ÜLKE	TARİH	SİYASİ PARTİ	BELGE TÜRÜ	GÖÇMEN KARŞITLIĞI KONUSU
SURİYE	2020	CHP	Yazılı Soru Önergeleri	Ekonomi
AFGANİSTAN	2021	İYİ PARTİ	Genel Görüşme Önergeleri	Güvenlik
	2022		Meclis Araştırması Önergeleri	Kültürel
	2023			
	2024			

Araştırmada, Suriye ve Afganistan’dan gelen göçmenlerle ilgili yapılan göçmen karşıtı söylemleri bulmak hedeflenmiştir. Bu veriler elde edilirken, hükümetin, işverenlerin ya da göç politikası konusunda etken aktörlerle ilgili eleştiri içeren verilerin göçmen karşıtı söylem olarak ele alınmamasına karar verilmiştir. Buna ek olarak, göçmenlerle ilgili olumsuz tespit içeren verilerin de aynı şekilde, göçmen karşıtı söylemler sınıflandırmasının dışında bırakılacağından söz edilebilir. Bu çalışmada, sadece Suriyeli ve Afgan göçmenleri genelleyerek düşmanlaştıran, suçlayan veya dışlayan veriler göçmen karşıtı veri sınıflandırmasında yer alacaktır. Tablo 5.1 de görüldüğü üzere çalışmada 2 farklı göçmen grubu, 5 yıllık süreç, 2 siyasi parti 3 belge türü ve son olarak da göçmen karşıtı söylem 3 farklı alanda tespit edilerek bir analiz yapılmıştır.

Son olarak ise bu veriler, teorik çerçeveye de uyumlu olacak şekilde ekonomik, güvenlik ve kültürel konu başlıkları altında sınıflandırılacaktır. Böylece araştırmayla Teorik

Çerçeve bölümünde kullanılan Damgalama Teorisinin ilişkilendirilmesi hedeflenmektedir. Bu sayede göçmen karşıtlığının hangi alanlarda yapıldığının detaylarına inmeyi ve bunun öncesinde, teorik çerçevede kullanmış olduğum kavramların bu bölümü ne ölçüde desteklediğini açıklamayı hedeflemekteyim.

Çalışmanın teorik çerçeve bölümünde açıklandığı üzere, genel hatlarıyla bir toplum içerisinde yer alan birey veya grupların, sahip olunan kalıtsal özellikleri, yanlış görülen tercihleri ya da ırkı gibi özelliklerinden dolayı itibarsızlaştırılıp aşağı konuma geçirilişini bize anlatan Damgalama teorisi, yapılacak göçmen karşıtı çalışma için uygun bir teori olduğundan söz edilebilir. Çünkü yukarıda da verilen bazı örnekler bakıldığında, Türkiye'ye gelen Suriyeli ve Afgan göçmenlere, genelleme yoluyla kötü özellikler verildiği ve bu durumun o kişilerin sosyal konumunu düşürücü ve ötekileştirici potansiyel taşıdığı görülmektedir. Damgalama teorisinde, ayrıca hedefteki kişi ya da grupların sosyal konumlarının iyi olması durumunda bile, o kişilere atfedilen olumsuz genellemeler sonucunda toplum içerisinde kötü bir duruma düşürüldüğünden bahsedilmektedir. Araştırmanın, Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları toplumsal problemler kısmında da açıklandığı üzere, Suriye'den gelen doktor veya akademisyen gibi iyi durumdaki kişilere bile, birtakım acıma ya da kötü muamele yapıldığından söz edilebilmektedir. Bütün bu sebeplerin yanında, bu teorinin savunduğu, genelleme yoluyla dışlama ve itibarsızlaştırma yapıldığı fikri, TBMM aracılığıyla yapılan göçmen karşıtı söylemlerin açıklandığı ve karşılaştırıldığı kısımda net bir şekilde görülmektedir. Meclisteki göçmen karşıtı açıklamalarda, göçmenlerin Damgalama Teorisini destekleyecek biçimde, olumsuz genellemeler ve yargılamalarla dışlandığı ve itibarlarının zarar gördüğünden söz edilebilir. Sonuç olarak Damgalama Teorisi, araştırmayı birçok yönden desteklemekte ve açıklamaktadır.

Tablo 4.5. Göçmen karşıtı raporların ana ve alt başlıklara göre dağılımı

EKONOMİ	GÜVENLİK	KÜLTÜREL
Ekonomi 1 (Göçmenlerin ekonomik maliyeti arttırması)	Güvenlik 1 (Göçmenlerin kamu sağlığı için tehdit olması)	Kültürel 1 (Göçmenlerin Demografiye yönelik tehdit olması)
Ekonomi 2 (Göçmenlerin işgücüne tehdit oluşturması)	Güvenlik 2 (Göçmenlerin suç oranını arttırması)	Kültürel 2 (Göçmenlerin ülkede uyum sorunu yaşayıp adapte olmaması)
Ekonomi 3 (Göçmenlerin, kaynakların bölüşümünü olumsuz etkilemesi)		

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere toplamda 7 ara başlık ekonomik sebepler 3'e, güvenlik sebepleri 2'ye, kültürel sebepler ise 2'ye ayrılarak oluşturulmuş, böylece her 3

konu başlığı da kendi içinde detaylandırılmıştır. Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik karşıt söylemler yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, ekonomi, güvenlik ve kültürel olmak üzere 3 ana başlığa ayrılmıştır. Ekonomi ana başlığının ilki olan “Ekonomi 1” başlığına göre, göçmen grubu ülke için ekonomik anlamda önemli bir yük olmakla beraber bu yükün ülke ekonomisine zarar vermesinden bahsedilmektedir. “Ekonomi 2” başlığında, göçmenler ülkedeki yerel işgücüne karşı, haksız rekabeti oluşturmaktadır. Ekonomi bölümünün son alt başlığı olan “Ekonomi 3” de ise göç yoluyla gelen bu kişiler ülkedeki kaynaklardan Türk vatandaşlarına oranla daha fazla yararlanarak kaynak dağılımı konusunda tehdit ya da “adaletsizlik” yaratmış insanlar olarak görülmektedir. İkinci ana başlık olan güvenlik bölümü 3’e ayrılırken “güvenlik 1” de göçmenlerin birtakım hastalıkları ülkeye getirerek kamu sağlığı için tehdit olduklarına vurgu yapılırken, son alt başlık olan “güvenlik 2” de bu kişilerin ülkede suç oranını arttırarak güvenliğe zarar verdikleri şeklinde ifadeler değerlendirilmektedir. “Güvenlik 3” başlığında ise göçmenlerin ülkedeki kolektif kamu güvenliği için tehdit oldukları şeklinde bir değerlendirme yapılacaktır. Analiz yaparken kullanılacak 3. ve son ana başlık olan Kültürel sebeplere değinilirken 2 alt başlık kullanılarak “Kültürel 1”de göçmenlerin Türkiye’de sayısını ve oranını arttırarak kültürel anlamda baskınlığını arttıracığını bir başka deyişle Türkiye’deki çoğunluk olarak ülkedeki baskın yapıyı değiştireceğinden bahsedilmektedir. Analiz bölümünde kullanılması düşünülen son alt başlık olan “Kültürel 2”de ise, göçmen gruplarının ülkeye uyum sağlamasının mümkün olmadığına yönelik ifadeler yer almaktadır. Bu bölümde kullanılacak olan alt başlıkların, teorik çerçeve kısmında detaylı bir biçimde açıklanmamasına karşın, Damgalama Teorisine göre göçmen karşıtı olan verilerin ancak bu başlıklandırma yoluyla karşılaştırılabileceğine karar verilmiştir. Çünkü elde edilen göçmen karşıtı veriler, ekonomik, kültürel ve güvenlik alanında yapılmıştır. Sonuç olarak, teoriye uygun olacak şekilde göçmen karşıtlığı içerdiğine karar verilen belgelerin, ekonomik, güvenlik ve kültürel açılardan ele alınarak karşılaştırılabileceğine karar verilmiştir.

Teorik çerçeve bölümünde de bahsedildiği üzere, göçmenleri ekonomik, güvenlik ve kültürel etkenler sebep gösterilerek, genelleme yoluyla, bu insanlara yönelik, nefret ve düşmanlık yaparak damgalayan, yani göçmenleri, olumsuz kalıp yargılar ve önyargılar aracılığıyla ötekileştiren göçmen karşıtı veriler ele alınacaktır. Çalışmada, bu tanıma uymayan göç politikası veya istihdam politikası eleştirilerine yer verilmeyecektir. Bunun nedeni ise, göçmen karşıtlığında göçmenlere yönelik suçlayıcı ve nefret içeren bir dil kullanılırken, eleştirel söylemlerde göç politikalarının değerlendirildiği ve göçmenlerin içinde bulunduğu yapıların sorgulandığı düşünülmektedir. Bütün bu sebeplerden dolayı

sadece, göçmenleri genelleyerek nefret ve suçlama yoluyla oluşturulan söylemler ele alınacaktır.

4.1.1. Suriye’den gelen göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin içeriği

4.1.1.1. Ekonomi

TBMM’de, Suriye’den Türkiye’ye gelen göçmenlere yönelik denetim kanalından yapılan karşıt söylemlerin açıklanacağı bu bölümde, yukarıda değinildiği üzere 3 ana başlığın 7 ara başlığından yararlanılırken, her bir veri 3 ana başlığa göre tarih sırasına göre yazılmasına karar verilmiştir. Başlıklara göre tarihi sıralama yöntemiyle sunulan verilerin, hangi siyasi partiden gelen ne tür bir belge olduğuna da değinilerek bilgilerin daha kolay anlaşılması amaçlanmaktadır. Buna ek olarak her bölümün sonunda, konunun daha iyi anlaşılabilmesi için tablolara yer verilmesine karar verilmiştir. Tabloların ise, Suriye ve Afganistan’dan gelen göçmenler ile ilgili genel anlamda nefret, dışlama ve suçlama içeren göçmen karşıtı verilerin, yukarıda da bahsedildiği üzere ekonomi, güvenlik ve kültürel sırasına göre alt başlıklar aracılığıyla detaylı ancak anlaşılır bir biçimde açıklanacaktır.

2020-2024 arasında Suriyeli göçmenlere yönelik mecliste yapılmış olan ilk göçmen karşıtı ekonomik söylem 24 Ocak 2020 tarihinde, İYİ Parti tarafından hazırlanan yazılı soru önergesinde karşımıza çıkmaktadır. Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan bu söylemde “Göçmen Sağlığı Merkezleri’nin her türlü malzeme ihtiyacı AB tarafından karşılanırken, hastaların ihtiyacı olan ilaç ve tıbbi malzemelerin temini ise Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Suriyeli hastalar Türk vatandaşları gibi herhangi bir katkı payı vs. de ödememektedir” denmektedir. Bu açıklamanın göçmen karşıtı olarak analize dahil edilme sebebi, Suriyeli göçmenlerin ülkedeki ekonomik kaynaklara ulaşmakta eşitliği bozduğuna yönelik suçlama yapılmasıdır. Bu suçlama, Türk vatandaşları sağlık hizmeti için katkı payı vs öderken Suriyeli göçmenler ödememektedir açıklamasıyla yapılmaktadır. Bu açıklama ile birlikte Suriyeli göçmenler, ekonomik anlamda Türk vatandaşları için hizmet ve kaynaklara ulaşmakta eşitliği bozan unsurlar olarak damgalanmaktadırlar. Bu metinde Suriyeliler ekonomik kaynaklara en ufak bir ödeme dahi yapmadan ulaşan ve bununla birlikte ekonomik kaynaklara ulaşımında hakkından fazlasını alarak eşitliği bozan aktörler olarak genelleme yoluyla damgalamaya maruz bırakılmışlardır. Yapılan bu damgalama ile birlikte Suriyeliler, ülke ekonomisi için kaynaklara ulaşımında eşitsizliğe sebep olan aktörler olarak lanse edilmişlerdir. Bu sebepten dolayı bahsedilen söylemin, ekonomik kaynaklara ulaşımında

eşitsizliklere sebep olmak şeklinde anlamlandırılan ekonomi 3 alanında yapıldığına karar verilmiştir.¹⁴⁷

Suriye'den gelen göçmenlerin hedef gösterilip suçlandığı bir başka söyleme, İYİ Parti'nin 27 Ocak 2020'de oluşturduğu Meclis Araştırma Önergesinde ulaşılmaktadır. Bahsedilen söyleme baktığımızda “Resmi olmayan rakamlara göre 58 milyar dolardan fazla maddi külfetin yanı sıra, 5 milyonun üzerindeki Suriyeli sığınmacı Türkiye'nin demografik ve kültürel yapısını tehdit etmeye başlamıştır.” vurgusunun yapıldığına tanık olmaktadır. Araştırma önerge metninde Suriyeli göçmenlerin ülke için ekonomik açıdan bir yük olduklarından söz edilmektedir. Bu suçlama ise, 58 milyar dolardan fazla maddi külfetin yanı sıra açıklamasıyla yapılmıştır. Yapılan açıklamalar aracılığıyla Suriyeliler, maddi bir yük olmayla özdeşleştirilmişlerdir. Bu damgalama işlemi Suriyeli göçmenler ekonomik açıdan yük olmak gibi olumsuz bir özellikle özdeşleştirilmiştir. Yapılan bu damgalama ile birlikte Suriyelilerin toplumsal anlamda statülerinin olumsuz bir şekilde etkileneceğide kolaylıkla görülebilmektedir. Sonuç olarak bu söylenenler ışığında, Suriye'den gelen göçmenlerin olumsuz bir özellik olan külfet olmayla özdeşleştirilip genelleme yapıldığı ve toplum içerisinde bu şekilde statülerinin zarar görebileceğinden bahsedebiliriz. Bu söylemde gerek bu kişilerin külfet olduğundan söz edilmesi gerekse bu duruma sebep olan başka faktörlerin yok sayılmasından dolayı bu Meclis Araştırma Önergesinin maddi açıdan ülkeye yük olma anlamını taşıyan ekonomi 1 alanında incelenmesine karar verilmiştir.¹⁴⁸

22 Mayıs 2020 CHP Yazılı Soru Önergesinde “Ülkemizde binlerce kendini yetiştirmiş işsiz gencimiz dururken devlete ait kurumlarda Suriyelilerin istihdam edildiği haberleri basında yer almaktadır. Binlerce gencimiz devlette işe girebilmek için sınavlara girerken Suriyelilerin devlet kurumlarında sınavsız bir şekilde işe alındığı haberleri kamuoyu vicdanında derin yaralar açmaktadır” sözü söylenmektedir. Yapılan bu açıklamalara bakıldığı zaman her ne kadar Suriyeli göçmenler, sınava tabii olmadan devlet kurumlarına girerek kendisini yetiştirdiğinden bahsedilen Türk gençlerinin çalışma hakkına ulaşmasını engelleyen aktörler şeklinde bir dil kullanılsa da, bu göçmen grubunun devlet kurumlarına sınavsız bir şekilde alındığından söz edilmesinden dolayı, bu söylemin, Suriyelilere yönelik açık bir suçlama, nefret veya dışlama gibi açıklamalara yer verilmemesinden dolayı bu

¹⁴⁷ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 24.01.2020 Tarihli ve 2027 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T7/WebOnergeMetni/90c8ae78-749f-4c97-a334-e5d34a40235c.pdf> erişim tarihi: 17.07.2025.

¹⁴⁸ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 27.01.2020 Tarihli ve 281 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T10/WebOnergeMetni/7519605a-eb3d-4304-9bd8-35187f3e2d6c.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

söylemin göçmen karşıtı söylem olarak ele alınmamasına karar verilmiştir. Sonuç olarak bu söyleme bakıldığında, suçlu olan tarafın Suriyeli göçmenler yerine, iddia edildiği şekilde bu göçmenlerin sınavsız bir şekilde girmesine sebep olan kadrolar olduğuna ulaşılmaktadır.¹⁴⁹

CHP'nin 11 Eylül 2020'deki yazılı soru önergesinde

300 bine yakın sığınmacının yaşadığı Adana'da vatandaşların sosyal sorunlardan şikayetinin yanı sıra esnaf ve zanaatkarların, tarım sektörünün kayıt dışı çalışan Suriyelilerin, devletine vergisini ödeyen, primini yatıran, istihdam oluşturan kayıtlı esnaf ve zanaatkarlar ile çiftçilere karşı haksız rekabet oluşturdukları ve artık bu konunun işsizlikle anılan Adana'da çok büyük bir sorun haline geldiği belirtilmektedir.

açıklaması yapılmaktadır. Buradaki söylemde Suriyeden gelen göçmenler, kayıt dışı çalışan ve vergi vermeyen aktör olma avantajından dolayı ülkedeki esnaf ve zanaatkarların gelir elde etme ve çalışma hakkını elinden alan unsurlar olarak gösterilmiştir. Ayrıca, bu göçmen grubu istihdam konusunda ülkedeki esnaf ve zanaatkarların çalışma hakkını elinden almak gibi olumsuz bir genelleme kullanılarak ayrıştırılmıştır. Yapılan bu olumsuz ayrıştırma ile birlikte bu insanların toplum içerisindeki konumlarının zarar görmesinin de önü açılmaktadır. Sonuç olarak Suriyeliler, ülkedeki işgücünü olumsuz şekilde etkileyen aktörler olarak damgalandığı için, oluşturulan yazılı soru önergesi metninin, istihdam konusunda eşitsizliğe sebep olmak şeklinde açıklanması düşünülen ekonomi 2 başlığı aracılığıyla sınıflandırılmasına karar verilmiştir.¹⁵⁰

20 Ağustos 2021'de CHP tarafından oluşturulan meclis araştırma önergesindeki söylemde

Türkiye, özellikle 2011 yılından bu yana iç savaş nedeniyle Suriye'den kaçan milyonlarca sığınmacıya ev sahipliği yaparken, ülkede geçici koruma altında 3 milyon 700 bin Suriyeli bulunmaktadır. İktidarın 'ucuz iş gücü' olarak baktığı bu insanlar Türkiye'deki işsizliği daha da artırırken, ekonominin yanı sıra ülkenin sosyal ve kültürel yaşamına da büyük etki yaratmaktadır.

açıklamasına yer verilmiştir. Bu açıklamalara bakıldığında, Suriyeli göçmenlerden iktidarın ucuz işgücü olarak gördüğü aktörler olarak söz edilmektedir. Yapılan açıklama içerisinde Suriyeli göçmenler ucuz işgücü olarak ülke vatandaşlarının çalışma hakkını elinden alan unsurlar olarak genel anlamda damgalanmışlardır. Özetle bu metinde, göçmenlerin işgücüne yönelik tehdit unsuru olması genellemesi ve kalıpyargısı kullanılarak bu kişiler istihdam için

¹⁴⁹ TBMM, "CHP Grup Başkanlığının, 22.05.2020 Tarihli ve 22007 Sayılı Yazılı Soru Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T7/WebOnergeMetni/252e719f-db58-45e4-aff8-9a1e7a5ae8c3.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁵⁰ TBMM, "CHP Grup Başkanlığının, 11.09.2020 Tarihli ve 24258 Sayılı Yazılı Soru Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T7/WebOnergeMetni/330d834a-e0c1-4630-99e4-5ffbc926eb05.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

problemleri unsurlar şeklinde damgalanmıştır. Bundan dolayı yazılan bu önerge, ekonomi 2 başlığı kullanılarak göçmen karşıtı söylem olarak değerlendirilmiştir.¹⁵¹

Suriyeli göçmenlerle ilgili 28 Eylül 2021 tarihinde İYİ Parti tarafından oluşturulan Yazılı Soru Önergesi metninde “Türkiye’ye sığınan Suriyeliler, devletin her türlü sağlık hizmetinden ücretsiz olarak yararlanırken, başka ülkelere gelen sığınmacılar ülkemizde aynı haklardan yararlanamamaktadır.” açıklamasının yapıldığını görmekteyiz. Bu söylemde Suriyeli göçmenler ülkedeki ekonomik kaynaklara erişimde eşitsizliğe sebep olmakla suçlanmışlardır. Yapılan bu suçlama ile birlikte Suriyeliler ülkedeki diğer etnik unsurların ekonomik anlamda kaynaklardan eşit şekilde yararlanmasına engel olmakla özdeşleştirilmişlerdir. Yapılan bu olumsuz genelleme ile birlikte Suriyeli göçmenler eşitliği bozan aktörler olarak damgalanarak toplum içerisindeki konumlarının zarar görmesi riski ile karşı karşıya kalmışlardır. Bunun sonucunda ise söylem, ekonomi 3 başlığı altında incelenecektir.¹⁵²

30 Kasım 2021 tarihinde İYİ Parti’nin sunduğu Meclis Araştırma Önergesinde “Suriyelilerin Türkiye’ye maliyetinin tam olarak ne olduğu bilinmemektedir. Vatandaşlarımız ciddi bir ekonomik kriz ve hayat pahalılığı ile mücadele ederken bir de Suriyelilere bakmak zorunda kalmaktadır.” şeklinde bir açıklama yapıldığı görülmektedir. Bu açıklamada Suriyeden gelen göçmenler ülkede halihazırda yaşanan hayat pahalılığı ve ekonomik krizi maliyetli bir yük olarak derinleştirmekle suçlanmışlardır. Suriyeli göçmenler, damgalanırken ekonomik bir yük olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca bu sınıflandırma sonucunda Suriyelilerin ülke içindeki sosyal konumu da ciddi ölçüde zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bütün bu sebeplerden dolayı bu açıklamanın ekonomi temelli bir damgalama olduğuna karar verilmiştir.¹⁵³

Suriye’den gelen göçü konu alan bir diğer söylem 1 Nisan 2022 tarihindeki CHP tarafından yazılı soru önergesi aracılığıyla oluşturulmuştur. Buradaki önergede “Ayrıca Suriyeli sığınmacılara verilen sosyal ve ekonomik haklar nedeniyle vatandaşlarımız kendi ülkelerinde ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmekte, iş bulamamaktadır.” açıklamasına yer verilirken, Suriyeli sığınmacıların, Türk vatandaşlarına göre daha fazla olanağa sahip

¹⁵¹ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 20.08.2021 Tarihli ve 2778 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T10/WebOnergeMetni/46a5dbec-3fcb-47dc-9e43-331748adab11.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁵² TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 28.09.2021 Tarihli ve 4498 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T7/WebOnergeMetni/57730418-5cac-4a33-ad92-8a204161ef17.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁵³ TBMM, “Dursun Ataş Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T10/WebOnergeMetni/26334ee8-e05b-4673-bf6c-a9c287e47ca1.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

oldukları iddia edilmektedir. Bahsedilen söylemde Suriyeli göçmenler, birtakım ekonomik ve sosyal hakka sahip olan ve bundan dolayı da ülke vatandaşlarının iş bulma hakkını elinden alan aktörler olarak gösterilmektedir. Bu genellemelerden dolayı Suriyeliler, ülke insanını ikinci sınıf vatandaş konumuna düşüren ve işgücüne katılımını engelleyen aktörler olarak olumsuz bir biçimde sınıflandırılmıştır. Olumsuz sınıflandırma yoluyla yapılan damgalama ile birlikte Suriyeli göçmenlere yönelik toplumsal tepkilerin artmasına ortam hazırlanmıştır. Bunun sonucunda ise, söylem, hem kesin bilgi içermediği, hem de Suriyeli göçmenlere karşı birtakım olumsuz yargıları kullanarak bu kişilere karşı nefret ve suçlama içerdiği için göçmen karşıtı söylem olarak incelenecektir.¹⁵⁴

Suriye'den gelen göçe dair yapılan bir başka ekonomik göçmen karşıtı söylem ise İYİ Parti'nin 4 Nisan 2022 tarihinde paylaştığı Meclis Araştırma Önergesi aracılığı ile karşımıza çıkmaktadır. Bu söylemde

Sigortasız ve düşük ücretli iş gücü olarak iş yerlerinde Türk işçilerin yerine tercih edildiklerinden ülkemizdeki işsizlik oranları giderek yükselmiş, yer yer 8 ila 10 kişilik gruplar halinde ev kiralarak bölüşülen kira masrafları neticesinde de, kendi kiralalarıyla birlikte yaşadıkları çevredeki kira tutarları da giderek artmıştır. Yataklı tedavi hizmetinin yanında 2.6 milyon ameliyat ve 754 bin Suriyeli bebeğin doğumu sağlık tesislerimizde gerçekleşmiştir. Bu destekler ve atamalar Türk sağlık sistemi ve ekonomisi üzerinde ciddi anlamda ilave bir yük oluşturmuştur ve işe girmeyi bekleyen milyonlarca işsiz vatandaşımızı da derinden yaralamıştır.

açıklaması yapılmaktadır. Bu söylemde, Suriyeli göçmenler, istihdam konusunda eşitsizlik unsuru olan aktörler olarak gösterilmesine rağmen, işsizliğin artışında tercih edilmelerinde birinci dereceden sorumlu olarak gösterilmemişlerdir. Yani bu kişilerin ucuz ve sigortasız çalıştırılabilecek olan iş sahiplerinin bu durumu fırsata çevirdiği şeklinde dolaylı bir açıklama yapıldığı düşünülebilir. Bu grup, her ne kadar Türk vatandaşlarının istihdam hakkını elinden alan aktörler olarak gösterilse de buna rağmen esas sorumlu olarak işgücü patronları açıkça söylenmese de edilgen bir dille ima edilmektedir. Suriyeli göçmenlerin, kendilerine yardımlar yapılıp kolaylıklar tanınan aktörler olduğu iddia edilirken, bu kişilerden ekonomiye kasıtlı olarak yük oldukları gibi bir şekilde söz edilmektedir. Bu söylemde, Suriye'den gelen kişilerin ekonomiye yük oldukları şeklinde bir açıklama bulunurken, bu açıklamada, Suriye'den gelen göçmenlere ekonomik anlamda maliyetli olmak şeklinde doğrudan bir suçlama yapılmamıştır. Yani bu söylemde, Suriyeli göçmenlere Türk ekonomisi için bir yük olmak konusunda ciddi anlamda bir suçlama yapılmamaktadır.

¹⁵⁴ TBMM, "CHP Grup Başkanlığının, 01.04.2022 Tarihli ve 41548 Sayılı Yazılı Soru Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/e23e7682-8f66-4484-b19c-42d4e675ff32.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

Buna ek olarak, Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan politikalar sonucunda bir problem olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak bu söylem göçmen karşıtlığı içermemektedir.¹⁵⁵

Suriye göçüne ekonomik açıdan yaklaşan bir diğer metin CHP'nin 11 Nisan 2022'deki yazılı soru önergesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu önerge metninde, Suriyeli göçmenler için "Sonuç olarak, mülteci, göçmen ve geçici koruma altındaki kişi sayısının tam anlamıyla kayıt altına alınamaması; demografik yapının bozulması, eğitim, istihdam, barınma gibi birçok alanda sosyoekonomik dengesizliklere yol açmaktadır." denmektedir. Bu söylemde Suriyeli göçmenlerin istihdam konusunda olumsuz etkilerine değinilmesine rağmen, esas sorumlunun, bu kişileri kayıt altına almayanlar olduğu iması bu cümleden çıkabilir. Bundan dolayı, CHP'nin yazılı soru önergesi metninde, Suriyeli göçmenleri kayıt altına alması gerektiği savunulan kişilerin görevlerini yerine getirmediğinden dolayı olduğu savunulan bir soruna değinildiği için, önergenin göçmen karşıtı söylem olarak ele alınmamasına karar verilmiştir.¹⁵⁶

CHP'nin 1 Haziran 2022 tarihli yazılı soru önergesinde oluşturduğu metinde

Geçici Koruma Statüsü"ndeki Suriyelilerin ucuz işgücü olarak kayıt dışı çalışmaya başlamasıyla, genel ücretler seviyesinde çarpıcı oranda düşüşler gözlemlenmektedir. Bu denli düşük ücretle, kayıtdışı ağır koşullarda çalışmayı kabul etmeyen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarımız, işlerini kaybetmekte; yerlerine sığınmacılar kayıt dışı biçimde istihdam edilmektedir. Kayıtdışı sığınmacı istihdamı, Türkiye ekonomisindeki kayıt dışılığı ve çocuk işçiliğini içinden çıkılamayacak bir sarmala doğru sürüklemektedir.

denmektedir. Burada, Suriyeliler Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının işini kaybetmesine sebep olan aktörler olarak suçlanmaktadır. Yapılan bu suçlama ise Suriyeden gelen göçmenlerin ucuza çalışarak buna sebep olduğu şeklinde açıklanmıştır. Bahsedilen göçmen karşıtı söylemde Suriyeli göçmenler ucuza ve kayıt dışı çalışıp Türk vatandaşlarının çalışma hakkını elinden alan aktörler olarak sınıflandırılmıştır. Yapılan bu negatif sınıflandırma ise Suriyeli göçmenlerin toplumda dışlanmasına ve statülerinin zedelenmesine sebep olabilmektedir. Suriyelilere ekonomik açıdan yapılan olumsuz sınıflandırmada, gerek olumsuz genelleme yapıldığı gerekse bu genellemelerin göçmenleri toplumsal açıdan dışlanmasına sebep olabileceği için damgalama yapıldığı görülmüştür. Bu sebepten dolayı,

¹⁵⁵ TBMM, "İYİ Parti Grup Başkanlığının, 04.04.2022 Tarihli ve 745 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T10/WebOnergeMetni/833a025f-f171-4753-a08d-5d40a1c955ec.pdf> erişim tarihi: 25.02.2025.

¹⁵⁶ TBMM, "CHP Grup Başkanlığının, 11.04.2022 Tarihli ve 42009 Sayılı Yazılı Soru Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/11f820c6-f2e5-4bdc-b614-6de7d011757f.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

üzerinde durulan açıklamalar işgücüne tehdit unsuru olmak şeklinde kodlanan ekonomi 2 başlığı aracılığıyla incelenecektir.¹⁵⁷

Suriye göçü hakkında ekonomi perspektifinden yapılan bir başka söylem ise 22 Temmuz 2022 tarihinde CHP tarafından oluşturulan Meclis Araştırma Önergesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu önergede “Ülkemiz, bu hatalar nedeniyle yıllardır sınırları içinde barındırdığı Suriyelilere milyarlarca dolar harcadığı gibi, Suriye ile kesilen ilişkiler yüzünden, bölgesinde önemli ticari, sınai potansiyeli de kaybetmiştir” açıklamasına yer verilirken, Suriyeli göçmenler için Türkiye’nin milyarlarca dolar harcadığı söylene de, bu harcanan milyarlarca doların sebebi olarak Suriyeli göçmenlerin yerine, aslında Suriye ile ilişkileri kesen hükümet işaret edilmektedir. Bundan dolayı, bahsedilen açıklama göçmen karşıtı söylem olarak ele alınmayacaktır. Bu metin hükümetin politikalarının bir eleştirisi ile göçmen karşıtı söylem arasındaki farkın daha somut bir biçimde anlaşılması amacıyla araştırmaya dahil edilmiştir.¹⁵⁸

Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan bir başka göçmen karşıtı söyleme bakıldığında 30 Mart 2023’teki CHP meclis araştırma önergesi iyi bir örnek olmaktadır.

Suriyeli mültecilerin ikametleri başta eğitim, istihdam, konut, sağlık, uyum ve ayrımcılık olmak üzere çeşitli konularda devlet kurumlarını, yerel yönetimleri, kentleri ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını ilgilendiren birçok problemin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Özellikle İstanbul’da göçmen nüfusun yoğun olarak yaşadığı ilçelerde artan güvenlik, barınma, kayıt dışı çalışma başta olmak üzere ekonomik, sosyal ve toplumsal sorunlar sıklıkla meydana gelmektedir

açıklamasına yer verilmiştir. Bu söylemde, Suriyeli göçmenler, bulunduğu illerde kayıt dışı çalışan kişiler olarak genellemeye maruz bırakılmıştır. Bahsedilen negatif genelleme ile birlikte, bu kişiler olumsuz özellikler ile birlikte genellenerek damgalanmaktadırlar. Bu metinde damgalama yapılırken, Suriyeliler kayıtsız çalışan kişiler olarak lanse edilmiş ve hepsi böyleymiş gibi gösterilmiştir. Bundan dolayı, yukarıdaki açıklama göçmen karşıtı ekonomik söylem olarak ele alınacaktır.¹⁵⁹

Suriye’den gelen göçe yönelik yapılan bir başka karşıt söyleme 16 Haziran 2023’te CHP tarafından yapılan yazılı soru önergesinde ulaşılmıştır. Buradaki önergede

¹⁵⁷ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 01.06.2022 Tarihli ve 43092 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/fe4110e7-c78a-4338-9431-b30a3e600e17.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁵⁸ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 22.07.2022 Tarihli ve 3605 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T10/WebOnergeMetni/4a4321c6-462e-47fe-ae9c-a4054d8f761e.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁵⁹ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 30.03.2023 Tarihli ve 3984 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y6/T10/WebOnergeMetni/461d4f6d-84d1-46b5-adbc-d1539d2682ce.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmuş ve Türkiye’de eczane açmış bazı Suriyeliler, sığınmacı statüsündeki kendi vatandaşlarının üzerine yazdırarak ücretsiz aldıkları ilaçları Suriye’de sattıkları ve Suriye’den kaçak yollarla getirdikleri ilaçları da Türkiye’de sattıkları basına yansımıştır. Ayrıca geçici oturma alan sığınmacılar sırf Türkiye’de ücretsiz sağlık hizmeti aldıklarından ülkelerinden gününbirlik gelerek tedavi, ameliyat ve doğum gibi sağlık hizmetlerinden yararlanıp masraflarını sosyal güvenlik bütçemize yükleyerek ülkelerine dönmektedirler.

denmiştir. Bu açıklamada Suriyeden gelen göçmenler, bedava hizmetlerden yararlanan ve bu hizmet ile imkanlardan yararlanırken ülkedeki kuruluşlara ödeme yapmayan, onun yerine ekonomik anlamda yük olan kişiler olmakla suçlanmıştır. Buradaki suçlama ile birlikte, yapılan olumsuz genelleme ile birlikte bu insanların hepsi bu şekilde davranıyormuş izlenimi verilerek damgalanmışlardır. Bu metinde hem altı dolu olmayan bir suçlama yapıldığı hem de bu suçlamalara genelleme eklenerek hedef göçmen grubunun toplumda dışlanmasına etki edebilmesi nedeniyle bu söylemin göçmen karşıtı damgalama yapıtına karar verilmiştir. Yapılan bu söylem ise ülkeye maddi yük olmayı içerdiği için ekonomi 1 başlığı altında değerlendirilecektir.¹⁶⁰

21 Haziran 2023’te İYİ Parti yazılı soru önergesi aracılığıyla oluşturduğu göçmen karşıtı söylem içeren metninde

Sığınmacılar ülkemizde aldıkları sağlık hizmetleri ve ilaç bedelleri için herhangi bir ödeme yapmamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ise hem muayene ücreti hem de ilaçlar için katkı payı ödemek zorundadır. Suriyeli sığınmacılar için yapılan ilaç harcamalarının çok yüksek miktarlara ulaşmış olacağı tahmin edilmektedir. Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yenilikçi ilaçlara erişim oranı yüzde 15 civarındadır. Suriyeli sığınmacılar için yapılan bu harcamalar bu alanda değerlendirilebilecek olsa yenilikçi ilaçlara erişim oranının yüzde 65-70 miktarına yükselmesi mümkün olabilecektir. Suriyeli sığınmacılar için tüp bebek tedavisi ile tedavi sürecinde kullanılan ilaçların da ücretsiz olduğu kamuoyuna yansımaktadır”

şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Buradaki söylemde, Suriyeli göçmenler ile ilgili, ücret ödemeyen bir ekonomik yük olmak şeklinde damgalama yapılmaktadır. Bu damgalama eylemi gerçekleştirilirken Suriyeli göçmenlerin ödeme yapmayan, ülkedeki ilaç harcamalarını yükselten bir aktör olarak da söz edilmiştir. Bu söylemde, suriyeliler ekonomik yük olmak ve ekonomide eşitsizlik unsuru olmak gibi olumsuz özellikler kullanılarak sınıflandırılarak damgalama yapılmıştır. Yapılan bu damgalamada, yukarıda bahsedildiği üzere Suriyeli göçmenlerin ekonomi için bir yük olduğu açıklandığı gerekçesiyle ekonomi 1, Sağlık hizmetlerine ve ilaçlar gibi olanaklara erişimde eşitsizliğe

¹⁶⁰ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 16.06.2023 Tarihli ve 248 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T7/WebOnergeMetni/367fe3f2-0cdc-4659-9093-841c08531bb5.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

sebepler oldukları açıklamasına maruz kaldıkları için ekonomi 3 sınıflandırılmasına tabi tutulacaktır.¹⁶¹

Suriyeli göçmenlere yöneltilen başka bir göçmen karşıtı söylem ise 2 Ekim 2023 tarihinde İYİ Parti'nin meclis araştırma önergesi aracılığı ile karşımıza çıkmaktadır. Yapılan söylemde

Suriyelilerin dışında Afganlı ve Pakistanlı sığınmacılar da Türkiye'yi seçmiştir. Böylece sığınmacı sorunu önemli bir beka sorununa dönüşmüştür. Türkiye'de işyeri açmaya ve esnaflık yapmaya başlamışlardır. Bu durum Mersin ilimiz başta olmak üzere haksız rekabete yol açmıştır. Çok sayıda esnaf bu yüzden Mersin'de kepenk kapatmak zorunda kalmış iflas etmiştir. Suriyeli esnaf vergi vermeden, denetime tabii olmadan ve tamamen kayıtsız çalışmaya başlamıştır

denilmektedir. Metinde her ne kadar Afgan ve Pakistanlı göçmenlere değinilmiş olsa da, bu söylemin Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik karşıtlık içerdiği gerekçesiyle her iki göçmen grubu ile ilgili bölümde kullanılması kararlaştırılmıştır. Bahsedilen söylemde Suriyeli göçmenler, esnaflık yapan ancak bu esnada vergi vermeyerek denetime tabii olmayan kişiler olarak lanse edilmiştir. Bu söylemde, Suriyeli göçmenler kayıtsız, vergi vermeden ve denetime tabii olmadan çalışan beka sorunu olarak damgalanmıştır. Bu damgalama ise Suriyelileri olumsuz bir şekilde genellemektedir. Ayrıca, bu açıklamaların sonucunda Suriyeden gelen göçmenler toplum içinde dışlanma ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Buna ek olarak, Suriyeli göçmenler, aynı şekilde işgücüne tehdit unsuru olarak ta damgalanmıştır. Bu sebepten dolayı Bundan dolayı da verinin ekonomik anlamda işgücüne tehdit unsuru olmak şeklinde kodlanan ekonomi 2 başlığı altında incelenecektir. Ayrıca bu söylemde Suriyeli esnafların vergi vermemelerinden ve bu durumu, sanki kendileri kayıtsız çalışmak istemişler gibi lanse edildiği gerekçesiyle bu söylemin ekonomik anlamda eşitliğe tehdit olmak şeklinde kodlanan ekonomi 3 başlığı kullanılarak yorumlanması uygun görülmüştür.¹⁶²

Suriye'den gelen göçmenlerle ilgili yapılmış olan bir diğer ekonomi temelli göçmen karşıtı söyleme 3 Kasım 2023 tarihindeki CHP yazılı soru önergesi aracılığı ile ulaşılmıştır. CHP'nin önerge metnindeki bu söylemde

2011 yılından bu yana başlayan iç savaş ile nisan ayında ilk mülteci kafilesini ülkemize giriş yaptı. Bugün dünyada kayıtlı olan 5 milyon 635 bin Suriyeli bulunmaktadır. Bunun, yine kayıtlı olan 3 milyon 614 bin Suriyeli ülkemizde

¹⁶¹ TBMM, "İYİ Parti Grup Başkanlığının, 21.06.2023 Tarihli ve 126 Sayılı Yazılı Soru Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T7/WebOnergeMetni/8b8bad0f-ce4c-4e51-b7c6-412f74cb4362.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁶² TBMM, "İYİ Parti Grup Başkanlığının, 02.10.2023 Tarihli ve 70 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T10/WebOnergeMetni/97193400-f43a-4c78-8010-3e6f38af2f64.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

yaşamaktadır. Kayıtsız olanlardan bahsetmiyoruz bile. Ülkemizde birçok öncelik tanınan Suriyeli mülteciler sağlık sektöründe öncelikli sayılıp hastanelerde sıra önceliğine sahipler. Bu durum TC vatandaşlarımızı rahatsız etmektedir

açıklamasına yer verilmiştir. Yazılı soru önergesi metnindeki bu açıklamada Suriyeliler ülkede birçok alanda önceliğe sahip olan unsur olarak gösterilmektedir. Ayrıca bu durumun Türk vatandaşlarını rahatsız ettiği söylendiği gerekçesiyle, bu söylemde Suriyeli göçmenlerin ülkedeki ekonomik kaynaklara ulaşmakta dengeyi bozan aktörler olarak damgalandığından söz edebiliriz. Bu metinde, Suriyeli göçmenlerle ilgili olumsuz genelleme yapılırken bu genellemelerin Suriyeli göçmenleri toplum içerisinde sosyal anlamda kötü etkileyecek olmasından dolayı bu söylem, ekonomik kaynaklara ulaşmada eşitliği bozmak şeklinde isimlendirilen ekonomi 3 başlığı kullanılarak incelenecektir.¹⁶³

İYİ Parti'nin 19 Aralık 2023'teki meclis araştırma önergesi metninde yapmış olduğu göçmen karşıtı söylemde

Sayılarının ne olduğu bilinmeyen ancak 10 milyonu bulduğu tahmin edilen göçmen ve kaçakların getirdiği külfet oldukça ağırdır. Suriyeli mültecilere yapılan ameliyat sayısının 3 milyonu geçtiği, yataklı servis hizmetinin 4 milyonu aştığı ve verilen poliklinik hizmetinin 120 milyonun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Bunların ücretsiz hizmet alması, muayene ve ilaç katkı payı dahi ödememiş olması sistemin üzerindeki külfeti daha da arttırmaktadır. Öte yandan Türk vatandaşı olup, halen yurt dışında okuyan ve eğitimini tamamlayan binlerce kişi vardır. Başta Ukrayna ve Azerbaycan gibi ülkelerin, ÖSYM tarafından da tanınmış olan üniversitelerin tıp fakültelerinden mezun olan hekimlere, ülkemizdeki Suriyelilere tanınan haklar tanınmamaktadır

şeklinde bir iddia ortaya atılmıştır. Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan bu göçmen karşıtı söylemde, Suriyeli göçmenler kendilerine yapılan ücretsiz ameliyatlara, yataklı servis hizmetleri, poliklinik hizmetleri ve ücretsiz ilaç alabilmelerinden dolayı ülke ekonomisi için maddi bir külfet olarak sınıflandırılmıştır. Buna ek olarak bu sınıflandırma ile birlikte yukarıdaki olumsuz özelliklerin bütün Suriyelileri kast edecek şekilde söylenmesi hem damgalamaya sebep olmuş hem de bu kişilere yönelik genel anlamda olumsuz bir yargı oluşmasına neden olmuştur. Bunlardan dolayı söylemde, Suriyeli göçmenler ülkeye maddi açıdan yük olan kişiler olarak genellenerek ön yargıya maruz bırakıldığı için bu söylemin ekonomi 1 başlığı kullanılarak değerlendirilecektir.¹⁶⁴

¹⁶³ TBMM, "CHP Grup Başkanlığının, 03.11.2023 Tarihli ve 2378 Sayılı Yazılı Soru Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/ea2b12d2-5fa0-4bdf-a885-1d60193c290b.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁶⁴ TBMM, "İYİ Parti Grup Başkanlığının, 19.12.2023 Tarihli ve 228 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T10/WebOnergeMetni/6d4a5189-1bbb-485f-a41c-ec8818a67d18.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

Suriyeli göçü konusunda yapılan diğer ekonomi temelli göçmen karşıtı söylem 10 Temmuz 2024'te CHP tarafından oluşturulmuştur. Bu metinde

Ülkemizin en önemli sorunlarının başında Suriyeli sığınmacılar gelmektedir. Sayıları milyonları bulan Suriyeli sığınmacıların ülke geneline yayılmasıyla birlikte Türkiye her geçen gün farklı farklı problemlerle karşı karşıya gelmiştir. Bu problemlerden en önemlisi ise Suriyelilerin, Türkiye iş gücü piyasasına hâkim olmalarıdır. Suriyelilerin iş yerleri açmaları, ücretleri, kayıtlı ve kayıt dışı istihdamları sık sık kamuoyunda tartışma konusu olmuştur

şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Burada, Suriyeli göçmenler ucuza ve kayıt dışı çalışan kimseler olarak ülkedeki işgücü piyasası dengesini bozmakla suçlanmaktadır. Bu suçlama ile birlikte Suriyeliler istihdam için tehdit unsuru olmakla özdeşleştirildiği ve toplum içerisinde bu şekilde akla gelmelerinin önü açıldığı için, bu metinde damgalama yoluyla göçmen karşıtı yapıldığı görülmektedir. Bahsedilen sebeplerden dolayı söylemi işgücüne katılımda eşitliksiz bir duruma sebep olmak şeklinde kodlanan ekonomi 2 alanında yapılmıştır.¹⁶⁵

Suriye'den gelen göçmenlere yönelik gerçekleştirilen son ekonomi temelli söyleme CHP'nin 16 Temmuz 2024 tarihindeki yazılı soru önergesinden ulaşılmaktadır. Bu ekonomik söylemde “Sınır illerimizin nüfusuna göre planlanan ve gerek kapasite gerek ise birçok dalda yetişmiş uzman doktor açığı bulunan hastaneler bir de üstüne Suriyeli vatandaşlara öncelikli sağlık hizmeti verilmesiyle, vatandaşlarımız sağlık hizmetine erişemez hale gelmiştir” açıklamasının yapıldığını görmekteyiz. Yapılan bu damgalama içeren metinde , Suriyeli göçmenler sağlık hizmetine erişimde eşitliği bozan aktörler olarak suçlanmaktadır. Bilgi kirliliği içeren bu söylemde, Suriyeli göçmenler, öncelikli olarak sağlık hizmeti alan ve bu hakka erişimde Türk vatandaşlarının önüne geçen kişiler olarak genellemeye maruz kalmaktadır. Ayrıca göçmenlere karşı nefret içeren bu söylemde gerek bilgi kirliliği yapılması gerekse Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz ifadeler içeren bir damgalama yapılmış olmasından dolayı, bu söylem, ekonomi 3 başlığı altında incelenecektir.¹⁶⁶

¹⁶⁵ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 10.07.2024 Tarihli ve 5817 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/4f8e9085-8239-4fe2-88f1-c611d8954dff.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁶⁶ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 16.07.2024 Tarihli ve 5834 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/bdf3d868-529e-40b0-9aff-5e9226359c71.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

4.1.1.2. Güvenlik

1 Nisan 2022’de CHP’nin yazılı soru önergesindeki ifadeler göçmen karşıtlığını güvenlik konusu altında değerlendirmeye uygundur. Bu söylemde

Ülkemizde hızla artan Suriyeli sığınmacı sayısı güvenlik başta olmak üzere ekonomik, sosyal ve kültürel problemlere yol açmış, ülkemiz için milli bir sorun haline gelmiştir. Gerek sosyal basında gerekse televizyonlarda yer alan haberlere göre ülkenin dört bir yanında çeşitli suçlara karışan Suriyeli sığınmacılar halk arasında korku ve infiale neden olmakta ve Suriyeli sığınmacılar ile yerli halk arasındaki mesafe giderek açılmaktadır

denmektedir. Buna ek olarak “Hemen hemen her gün suç olaylarının yaşanmasına neden olan Suriyeliler yüzünden vatandaşlarımızın can güvenliği de tehlike altındadır.” açıklaması da kullanılmıştır. Bu söylemde, Suriyeli göçmenler suç işleme eylemiyle özdeşleştirilerek genelleme yoluyla suç işleyen aktörler olarak gösterilmiştir. Bu sebepten dolayı da bu söylem, Suriyeli göçmenleri suç işleyen tehdit unsurları olarak damgalayan ve nefrete sebep olabilecek içeriktedir. Buna ek olarak, bu kişilere yönelik, korku ve infiale neden olmak huzuru bozmak gibi suçlamalar içermektedir.. Bundan dolayı buradaki göçmen karşıtı güvenlik söylemi suç oranlarının artması durumuna karşılık oluşturulan güvenlik 2 başlığı yoluyla sınıflandırılacaktır .¹⁶⁷ Yani, bu söylemde Suriyeli göçmenler suç işleyerek güvenliği bozan aktörler olarak gösterilmektedir.

İYİ Parti’nin Yazılı Soru Önergesi aracılığıyla 29 Haziran 2022’de yaptığı göçmen karşıtı söylemde

Kocaeli’nin Gölcük ilçesi merkez mahallesinde bulunan Suriyeli sığınmacılar ve Afgan kaçaklar birtakım asayiş problemlerine sebebiyet vermektedir. İlçede bulunan metruk binalarda ikamet etmelerinden anlaşılacağı üzere Suriyeli sığınmacılar ve Afgan kaçakların ilçede kaydı bulunmamaktadır. Sığınmacıların ilçede bulunan bazı parklara ve bazı vatandaşlarımızın araçlarına zarar verdiği yönünde birçok şikayet bölgede yaşayanlar tarafından dile getirilmektedir

denilmiştir. Buradaki söylemde, Afgan göçmenlerle birlikte Suriyeli göçmenlerin de, vatandaşların kullanma hakkı olan parklara ve vatandaşların araçlarına zarar verdikleri şeklinde suçlamalara yer verilmektedir. Bu suçlamadan dolayı Suriyeli göçmenler asayiş sorunlarına sebep olan aktörler olarak suçlanmanın yanı sıra bu şekilde genellenerek damgalanmıştır Yapılan bu açıklamaların sonucunda, Suriyeli ve Afgan göçmenler suç işlemeye yatkın aktörler olarak ayrıştırılmakta ve sosyal olarak toplumun dışına

¹⁶⁷ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 01.04.2022 Tarihli ve 62268 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, erişim 24 Ocak, 2025.

itilmektedirler. Yapılan bu damgalamadan dolayı bahsedilen göçmen karşıtı söylem suç oranının artması şeklinde kodlanan güvenlik 2 başlığı yardımıyla sınıflandırılacaktır.¹⁶⁸

5 Ekim 2022'deki CHP yazılı soru önergesi sonucunda ortaya çıkan göçmen karşıtı söylemde

Gözümlenilen Suriyelilerin, polise mukavemet gösterdikleri, darp ettikleri hatta karakolda polislerin elinden silahlarını alarak polisleri yaraladıkları ve karakolda devlet malına zarar verdikleri iddia edilmektedir. Tüm bunlar yaşanırken Suriyelilerin masum gösterilmek istendiği ve hem polisimizi hem de Türk halkını rencide ettiği ifade edilmektedir

açıklamasına yer verilmiştir. Buradaki ifadede, her ne kadar Suriyeli göçmenler polisleri darp eden, devlet malına karşı zarar veren kişiler olarak suçlanmış görünse de bu durumun bir iddia olduğundan söz edilmektedir. Bu kişilerin masum gösterilme çabasının olduğu ve bunun halkı rencide ettiği açıklaması da yapılmaktadır. Suriye'den gelen göçmenlere yönelik suçlama ifadelerinin birer iddia olduğu açıklandığı için bu söylem kesinlik içeren bir göçmen karşıtlığı içermemektedir. Bütün bu sebeplerden dolayı, bu yazılı soru önergesi metni göçmen karşıtlığı içermeyen söylem olarak kabul edilecektir.¹⁶⁹

İYİ Parti'nin 19 Haziran 2023'teki meclis araştırma önergesinde yapmış olduğu güvenlik içerikli söyleme bakıldığında "Suriyeli sığınmacıların şehrimizin özellikle belirli bölgelerinde yoğunlaşması ile birlikte oluşan gettolaşma asayiş sorunlarının artmasına, uyuşturucu maddelerinin yaygınlaşmasına ve radikal unsurların şehrimizde gerçekleşmesi muhtemel eylemine zemin hazırlamaktadır" açıklamalarına rastlamaktayız. Yapılan açıklamaya bakıldığında, Suriyeli göçmenler ile ilgili olumsuz ifadelerin kullanıldığını görmekle beraber bu olumsuz durumun sebebi olarak, Suriyeli göçmenlerin belirli bölgelerde yoğunlaşmasına değinilmektedir. Bundan dolayı, bu metin politika eleştirisi altında incelenecektir. Sonuç olarak, Suriyeli göçmenler ile ilgili birtakım suçlamalara yer verilen bu yazıda, ağırlıklı olarak Suriyeli göçmenlerin belirli alanlarda yoğunlaşması eleştirilmiştir. Ayrıca bu insanlara yönelik genel anlamda bir olumsuz özellik atfetme, yargılama ya da nefret oluşturulmadığına karar verilmiştir.¹⁷⁰

¹⁶⁸ TBMM, "İYİ Parti Grup Başkanlığının, 29.06.2022 Tarihli ve 67681 Sayılı Yazılı Soru Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/c1d51c86-ea83-4df0-adde-f9289929569a.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁶⁹ TBMM, "CHP Grup Başkanlığının, 05.10.2022 Tarihli ve 45720 Sayılı Yazılı Soru Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y6/T7/WebOnergeMetni/1e95a25c-49f7-4df9-8d72-31b0baef9960.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁷⁰ TBMM, "İYİ Parti Grup Başkanlığının, 19.06.2023 Tarihli ve 1 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T10/WebOnergeMetni/f5147d15-5326-4c58-9a2c-0ea3043bff67.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

Suriye göçü konusunda yapılan sıradaki güvenlik söylemine 6 Temmuz 2023'teki CHP genel görüşme önergesinden ulaşılmaktadır. Bu söylemde “Şu an 81 ilimize dağılan, kendi gettolarını kuran Suriyeli sığınmacılar ile Türk vatandaşları arasında süreklilik arz eden ciddi gerginlikler yaşanmakta ve istenmeyen olaylar meydana gelmektedir.” açıklamasına yer verilmiştir. Burada her ne kadar, Suriyeli göçmenlerden kamu düzenini bozacak derecede Türk vatandaşları ile gerginlik çıkardıkları şeklinde bahsedilmiş olsa da oluşan bu söylemde, Suriyeli göçmenler ile ilgili sınıflandırılabilir nitelikte bir güvenlik söylemi oluşturulmamıştır. Bundan dolayı bu söylemin, göçmen karşıtı güvenlik söylemi olarak ele alınmamasına karar verilmiştir.¹⁷¹

Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan ve göçmen karşıtı söylem olabileceği düşünülen bir diğer güvenlik içerikli açıklama 8 Ağustos 2023 tarihinde CHP tarafından paylaşılan yazılı soru önergesi adı altında yapılmıştır. Buradaki söylemde “Gerek sosyal basında gerekse televizyonlarda yer alan haberlere göre ülkenin dört bir yanında çeşitli suçlara karışan Suriyeli sığınmacılar halk arasında korku ve infiale neden olmakta ve Suriyeli sığınmacılar ile yerli halk arasındaki mesafe giderek açılmaktadır” açıklaması yapılmaktadır. Buna ek olarak ise “Hemen hemen her gün suç olaylarının yaşanmasına neden olan Suriyeliler yüzünden vatandaşlarımızın can güvenliği tehlike altındadır” yorumu yapılmaktadır. Suriyeli göçmenler hakkında yapılmış olan bu söylemlerin, Suriyeli göçmenlerin çokça suç işlediklerini ve bu durum sonucunda ise halkta korku ve infial yaşandığını savunduğu gerekçesiyle, güvenlik konusu altında değerlendirilmiştir.¹⁷² Sonuç olarak bu söylemde hem Suriyeli göçmenler belirli bir kötü özellik altında genellenmiş hem de bu genellenmenin ardından bu kişilere yönelik tepki oluşturacak içerikte açıklamalara yer verilmektedir. Bu da Suriyeli göçmenlerin sosyal statülerinin düşmesine ve toplum tarafından dışlanmalarına sebep olabilmektedir.

Suriyeli göçmenleri ele alan sıradaki güvenlik söylemi 15 Eylül 2023 tarihinde İYİ Parti'nin yazılı soru önergesinde karşımıza çıkmaktadır. Burada: “Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeli sayısı ülkemizin demografik ve içtimai yapısını değiştirecek bir hızla artmakta, bu sebeple de önemli kamu güvenliği riskleri oluşturmaktadır” denilmiştir. Bu açıklamalarda Suriye’den gelen göçmenler güvenlik riski olmakla suçlanmaktadır. Bu suçlama ise Suriyelilerin ülke tarafından önemli bir güvenlik riski olabileceği algısını

¹⁷¹ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 06.07.2023 Tarihli ve 4 Sayılı Genel Görüşme Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T8/WebOnergeMetni/874eec1d-18cc-40f1-820d-76bfbbdb9857.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁷² TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 08.08.2023 Tarihli ve 1080 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”.

arttırmaktadır. Suriyeli göçmenlere yönelik, olumsuz yargı kullanılarak yapılmış olan bu damgalama ile birlikte Suriyeli göçmenlerin artış hızının, ülkenin kamusal güvenliği için riskli olacağından söz edilmektedir. Ayrıca bu yorumlara ek olarak, Suriyeli göçmenlerin ülkedeki artış oranının, kamu güvenliği için önemli olabilecek tehlikelere sebep olabilecek seviyede olduğundan bahsedilmektedir. Suriyeli göçmenlerin genel anlamda güvenlik için önemli bir tehdit olmakla özdeşleştirildiği göçmen karşıtı söylemin kamu güvenliğini tehlikeye atmak şeklinde anlamlandırılan güvenlik 3 başlığı altında incelenmesine karar verilmiştir.¹⁷³

Suriye’den gelen göçmenlerle alakalı yapılmış olan son güvenlik söylemi 24 Temmuz 2024 tarihinde karşımıza çıkmaktadır. Bu göçmen karşıtı söyleme ise CHP’nin yazılı soru önergesi metninde rastlamaktayız. Buradaki söylemde “Suça karışmış pek çok Suriyeli başta Gaziantep olmak üzere ülkemizde de suç işlemeye devam etmiş yaralama, kaçakçılık, sahte belge kullanma, yalan beyanda bulunma, hırsızlık gibi suçlardan dava açılmıştır” denilmektedir. Bu söylemde, bazı Suriyeli göçmenlerin suç işlediği ve suç işleyen Suriyelilerin çoğunun bu eyleme devam ettiğinden bahsedilmiştir. Bu söylemde Suriyeli genel anlamda suç işleyen aktör olma iddiasına yer verilmediği ve buna ek olarak, suç işleyen kesimine yönelik bir açıklama yapıldığından söz edebilmekteyiz. Ayrıca, Suriyeli göçmenlerin genel anlamda ülke güvenliğine zarar vermesi veya huzuru bozmasına değinilmediği de görülmektedir. Sonuç olarak, bu belgede genel anlamda bir göçmen karşıtlığı yapmak yerine, Suriyeli göçmenler içerisinde suç işleyip bu eyleme devam eden kesim ile ilgili uyarı niteliğinde bir açıklama yer almaktadır. Bundan dolayı, bu açıklamanın göçmen karşıtı söylem olarak incelenmemesine karar verilmiştir.¹⁷⁴

4.1.1.3. Kültürel

Suriyeli göçmenlere yönelik göçmen karşıtı kültürel söyleme ilk örnek olarak, İYİ Parti’nin 27 Ocak 2020 tarihindeki meclis araştırma önergesinden ulaşılmaktadır. Burada yapılan göçmen karşıtı söylem, bir önceki bölüm olan ekonomi başlığı altında da incelenmiştir. Bahsedilen örnek hem ekonomik hem de kültürel anlamda karşıtlık içerdiği için bu söylem her iki başlık altında da incelenecektir. Bu örnekte “Resmi olmayan

¹⁷³ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 15.09.2023 Tarihli ve 608 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T7/WebOnergeMetni/a4de51ba-c875-4a5b-acb5-c7663c7b86fb.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁷⁴ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 24.07.2024 Tarihli ve 5938 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/0db54f5a-b8f4-49ef-bac8-944b6666d4bd.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

rakamlara göre 58 milyar dolardan fazla maddi külfetin yanı sıra, 5 milyonun üzerindeki Suriyeli sığınmacı Türkiye'nin demografik ve kültürel yapısını tehdit etmeye başlamıştır.” ifadesine yer verilmektedir. Bu söylemde, Suriyeli sığınmacılardan ülkedeki demografiyi tehdit etmek şeklinde bir açıklama yapılmaktadır. Açıklama, Suriyeli göçmenleri demografiyi bozan aktörler olarak göstermekte, özdeşleştirmektedir. Bu göçmen karşıtı metinde yapılan damgalamada Suriyelilerin olumsuz özellikler kullanılarak her birisi aynı probleme sebep oluyor algısı oluşturulmaktadır. Suriyeli sığınmacıların demografi için tehdit olduğu konusunda genel bir suçlama yapıldığı gerekçesiyle bu söylemin demografik olarak, ülkedeki kültürel yapı için tehdit haline gelmek şeklinde kodlanan kültürel 1 başlığı altında sınıflandırılmasının uygun olduğuna karar verilmiştir.¹⁷⁵

3 Ağustos 2021 deki eleştirel söylem, CHP yazılı soru önergesinde karşımıza çıkmaktadır. Eleştiride “Türkiye'nin iç savaş sonrası açık kapı politikası izlemesi nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye gelen göç dalgaları, Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik yapısını etkilemiştir, demografik yapısında değişimler meydana getirmiş, hatta kimi il ve ilçe merkezlerinde mülteci nüfusu yerli nüfusun önüne geçmiştir” açıklaması kullanılmıştır. Burada karşılaşılan söylemde, Suriyeli göçmen nüfusunun, Türk nüfusu karşısında demografik yapıyı değiştirmesinden bahsedilmesine rağmen, bu sorunun temel sebebi olarak uygulanan açık kapı politikası gösterilmiştir. Bundan dolayı ise bu söylemin politika eleştirisi olarak, inceleme dışında tutulacaktır.¹⁷⁶

13 Ağustos 2021 CHP Ali Mahir Başarır tarafından ele alınan Yazılı Soru Önergesi metninde

2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş nedeniyle birçok Suriyeli vatandaş ülkemize sığınmacı olarak göç etmiş ve birçok bölgeye yayılmışlardır. 6458 Yabancılar Kanununa göre Suriyeli vatandaşlar mülteci statüsünde değil, geçici koruma statüsündedirler. Bu statü AFAD'ın 2014 yılındaki raporda da belirttiği gibi savaştan sonra geri dönecekleri tahmin edildiği için verilmiştir ancak gelen süreçte bütünleştirme politikaları kapsamında Suriye vatandaşlarının Türk vatandaşlığına başvurarak Suriye'ye dönmek istemedikleri ortaya çıkmıştır. Anadolu Ajansı'nın da belirttiği gibi Ankara'nın Altındağ İlçesi Önder Mahallesi adeta “Küçük Suriye” haline gelmiş ve bu şekilde adlandırılmıştır.

açıklaması yapılmıştır. Bahsedilen önergede, Suriyeli göçmenler sığınmacı olarak geldikleri Türkiye'de geçici koruma statüsünde yer alan, bundan dolayı geçici süreliğine kalma hakkı

¹⁷⁵ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 27.01.2020 Tarihli ve 281 Sayılı Yazılı Meclis Araştırma Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T10/WebOnergeMetni/7519605a-eb3d-4304-9bd8-35187f3e2d6c.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁷⁶ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 03.08.2021 Tarihli ve 33977 Sayılı Yazılı Meclis Araştırma Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T7/WebOnergeMetni/3e7fcdf2-4b04-4980-92dc-9d60192efe20.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

olan göçmen grubu şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir. Söylemin devamında bu insanların belirli bir süre zarfı içerisinde kalma hakkı olduğundan ancak bu kişilerin kalıcı olarak Türkiye’de kalmak istediklerinden söz edilmektedir. Bu metinde, Suriyeli göçmenler, demografik açıdan sorunlara sebep olan unsur olarak genellenmektedir. Bu genelleme ise Suriyeli göçmenleri topluma sosyal açıdan olumsuz bir şekilde göstereceği için damgalama yapıldığından söz edilebilmektedir. Demografik sorun olmak konusunda damgalanan Suriyeli göçmenlere yönelik göçmen karşıtı fikirlerin güçlenmesine ciddi ölçüde katkı yapıldığı da görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşı olması durumunda, ülkedeki demografi için büyük bir sorun oluşturacağından bahsedilmiştir. Bu iddia ise Ankara’nın Altındağ İlçesinde yer alan Önder Mahallesi, Suriyeli göçünden dolayı Küçük Suriye haline gelmesiyle güçlendirilmiştir. Özetle bu söylemde, Suriyeli göçmenler demografik açıdan zararlı unsurlar olarak damgalanmışlardır ve bu sebepten dolayı da bu kişilere demografik açıdan göçmen karşıtlığı yapılmıştır.¹⁷⁷

Suriyeli göçmenler konusundaki bir diğer kültürel temelli göçmen karşıtı söyleme 11 Kasım 2021’deki CHP yazılı soru önergesi metninden ulaşılmıştır. Metinde

Yüksek doğum oranlarıyla hızla çoğalan Suriyeli nüfus ilköğretim okullarında Türk öğrencilerinden sayı olarak çok daha fazla olmaya başladı. Sadece Reyhanlı’da 45 bin 182 öğrenci var. Bu öğrencilerin 18 bin 4’ü ise Suriyeli. Dersler Türk öğrencilere göre işlenince Suriyeliler; Suriyelilere göre işlenince de bizim çocuklarımız geri kalıyor. Yani eğitim başta olmak üzere çok boyutlu demografik bir risk ile karşı karşıyayız.

açıklaması yapılmıştır. Buradaki söylemde Suriyeli göçmenler, yüksek doğum oranına sahip olan ve bundan dolayı da eğitimi ve demografik yapıyı bozan unsurlar olarak gösterilmiştir. Bu söylemde oluşturulan iddia ile birlikte Suriyeliler yüksek doğum oranına sahip olan ve bundan dolayı da ülke için demografik bir tehdit unsuru olarak damgalanmıştır. Bu metine bakıldığında, Suriye’den gelen göçmenlerin hızla artmasından dolayı ilköğretim okullarında, Suriyeli öğrenci sayısının ciddi ölçüde artmasından ve bu durumun ise ilköğretim seviyesindeki Türk öğrenciler için eğitim öğrenme anlamında problemlere sebep olduğu öne sürülmektedir. Bu metinde, Suriyeli göçmenler hızlı ve yüksek bir doğum oranına sahip olduğu için demografiyi bozmakla ve eğitimin kalitesini düşürmekle suçlanmaktadır. Bu suçlamanın sonucunda, Suriyeli göçmenlerin demografik bir sorun olarak damgalanarak toplumda tepki almasının önü açılmaktadır. Bahsedilen genelleme yoluyla yapılan suçlamada, Suriye’den gelen göçmenler demografik bir sorunun ana sebebi olarak

¹⁷⁷ TBMM, “Ali Mahir Başarır Soru Önergesi,” <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T7/WebOnergeMetni/085498dc-c041-46f1-b1cf-cfeb74e6f58b.pdf> erişim tarihi: 25.06.2025.

yorumlandığı için demografik yapıya tehdit olmak şeklinde kodlanan kültürel 1 başlığı altında incelenecektir.¹⁷⁸

4 Nisan 2022’de İYİ Parti’nin oluşturmuş olduğu meclis araştırma önergesinde “Suriyelilerin yoğunlukta olduğu mahallelerde bulunan, okulların sınıf mevcutları 60 kişiye kadar çıkarak sınıflarda kalabalıklar oluşmuş, böylelikle öğrenim kalitesi düşmüş, çocuklar arasında gruplaşmalar ve buna bağlı münakaşalar yaşanmaya başlamış” açıklaması yapılmaktadır. Burada oluşturulan söylemde, Suriye’den gelen göçmenler hakkında her ne kadar gruplaşma ve münakaşa konusundaki etkenlerden bir tanesi şeklinde yaklaşılsa da, bu kişilerin tam anlamıyla, uyum sağlamayan aktör olduklarından söz edilmemektedir. Bir başka deyişle, bu kişiler hem münakaşaların tek unsuru olarak gösterilmemiştir, hem de bu insanlara yönelik genelleme yoluyla kötü özellikler atfedilerek bir nefret ortamı oluşturulmamıştır. Bundan dolayı, bu açıklamanın göçmen karşıtlığı içermediğine karar verilmiştir.¹⁷⁹

Suriyeli göçmenlere yönelik mecliste yapılmış olan bir diğer kültürel temelli söylem 2 Mart 2023 tarihindeki İyi Parti’nin ortaya çıkarmış olduğu meclis araştırma önergesi ile karşımıza çıkmaktadır. Bu söylemde

2022 itibariyle Mersin’in il nüfusu 1 milyon 916 bindir. Bu rakamın neredeyse 1/5’ine tekabül eden Suriyeli nüfusun sosyal bünyede adapte edilmesi asla mümkün değildir. O yüzden, Mersin eski kent kimliğinden oldukça uzaklaşmakta; karakterini, iradesini, kültürünü, gelenek-göreneklerini ve milli bünyedeki yerini gittikçe kaybetmektedir.

açıklaması yapılmıştır. Buradaki açıklamada, Suriyeli göçmenlerin nüfus oranlarının giderek artmasından dolayı, Mersin’de kültürel bir sorun olacağına vurgu yapılmaktadır. Yani Suriyeliler ülke için demografik açıdan bir tehdit olmakla suçlanmaktadırlar. Yapılan bu suçlama yollu damgalama ile Suriyeli göçmenlerin, genelleme yoluyla olumsuz özelliklerle suçlandığı ve bu suçlama ile birlikte ülkeden gitmelerine yönelik bir ortam hazırlandığı için bu söylem kültürel 1 alanındaincelenecektir.¹⁸⁰

İYİ Parti Grup Başkanlığı tarafından 19 Haziran 2023 tarihinde hazırlanan Meclis Araştırma Önergesinde

¹⁷⁸ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 11.11.2021 Tarihli ve 54464 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/39c33be9-1558-47e9-8f38-adc835255364.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁷⁹ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 04.04.2022 Tarihli ve 745 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T10/WebOnergeMetni/833a025f-f171-4753-a08d-5d40a1c955ec.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁸⁰ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 02.03.2023 Tarihli ve 917 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y6/T10/WebOnergeMetni/fb129875-8f4f-4ae1-a98b-60717194ae95.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

Bu büyük kitlesel göç akınının ardından Gaziantep ilimizde ikamet eden Geçici Koruma altındaki Suriyeli sığınmacı sayısı şehrimizin demografik, kültürel, sosyal ve ekonomik yapısını değiştirecek bir hızla artmıştır. Suriyeli sığınmacıların şehrimizin özellikle belirli bölgelerinde yoğunlaşması ile birlikte oluşan gettolaşma asayiş sorunlarının artmasına, uyuşturucu maddelerinin yaygınlaşmasına ve radikal unsurların şehrimizde gerçekleşmesi muhtemel eylemine zemin hazırlamaktadır

denilmiştir. Bu söylemde, Suriyeli göçmenler demografik anlamda ciddi oranda artarak önemli bir tehdit unsuru olarak gösterilirken, yoğun oldukları bölgelerde uyuşturucu maddelerin ve radikal unsurların artmasına zemin hazırladığından söz edilmektedir. Bundan dolayı, buradaki söylemde Suriyeli sığınmacıların olumsuz bir yargıyla karşılaştıkları görülmektedir. Suç işlemeye yatkın olmak, demografik yapıyı bozmak gibi yargılardan dolayı toplum tarafından bu olumsuz sıfatlarla tanımlanan Suriyeli göçmenlerin göçmen karşıtı bir damgalama ile karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Sonuç olarak bahsedilen yargı bu kişilere yönelik, açıkça nefret oluşturmaktadır. Bütün bu sebeplerden dolayı, buradaki metin göçmen karşıtı söylem olarak ele alınacaktır.¹⁸¹

Suriye göçü 6 Temmuz 2023 tarihindeki CHP genel görüşme önergesi aracılığıyla da karşıt söyleme maruz kalırken bu önerge metninde “Suriyeli sığınmacıların uzayan misafirliği, ekonomik, sosyal, kültürel, demografik yapı ve kamu düzeni açısından ülkemize telafisi imkansız bedeller ödetmektedir.” denilmiştir. Buradaki göçmen karşıtı söylemde, Suriyeli göçünün, ülkedeki kamu düzenini birçok alanda olduğu gibi demografik yapıyı bozduğuna değinilmektedir. Buna göre, Suriyeli göçmenler, kaldıkları süre zarfı içerisinde, birçok alanda olduğu gibi demografik alanda da sorunlara sebep olduğu suçlamasıyla karşılaşmaktadır. Bütün bu olumsuz sonuçlar gerekçe göstererek Suriyeli göçmenlere yönelik suçlama, nefret içerikli bir söylem oluşturulmuş ve bu insanların ülkede kalmasına karşı bir duruş sergilenmiştir. Bu demografik göçmen karşıtı söylemde, Suriyelilerin ülkede kalmalarının demografik olarak telafisi imkansız bedeller ödettiğinin söylenmesiyle birlikte, bu insanların demografik olarak tehdit olmasına yönelik bir genelleme ve damgalama yapılmasına yol açmaktadır. Bu sebeplerden dolayı, Suriyeli göçmenlerin demografik bir tehdit unsuru olarak gösterildiğine karar verilmiştir.¹⁸²

Suriyeli göçmenler hakkında yapılan son göçmen karşıtı kültürel söylem 15 Eylül 2023 tarihindeki İYİ Parti yazılı soru önergesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu göçmen karşıtı metinde “Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeli sayısı ülkemizin demografik ve

¹⁸¹ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 19.06.2023 Tarihli ve 1 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”.

¹⁸² TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 06.07.2023 Tarihli ve 4 Sayılı Genel Görüşme Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T8/WebOnergeMetni/874eec1d-18cc-40f1-820d-76bfbbdb9857.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

içtimai yapısını değiştiren bir hızla artmakta, bu sebeple de önemli kamu güvenliği riskleri oluşturmaktadır.” açıklaması yapılmaktadır. Bahsedilen söylemde, Suriyeli göçmenlerin demografik yapıyı değiştiren kadar arttığı iddiası ortaya atılmaktadır. Bu nüfus artışından dolayı da bu kişiler kamu güvenliğini tehlikeye atan aktörler olarak suçlanmaktadır. Bu göçmen karşıtı söylemde, Suriye’den gelen insanlar demografik bir tehdit aktörü olmayla özdeşleştirilerek damgalanmakta ve bu şekilde bir açıklama yapılmaktadır. Yani Suriyeli göçmenlerin artışından dolayı kültürel tehlikelerle karşı karşıya kalındığı savunulmuştur. Bahsedilen veride, bu göçmen grubunun ülke için tehlikeli olduğu vurgusu yapılarak genel anlamda bu kişiler suçlanmaktadır. Bu genelleme ise zamanla damgalamaya ve bununla birlikte genel bir dışlamaya dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Bundan dolayı bahsedilen göçmen karşıtı söylemde, Suriyeli göçmenler, demografik anlamda bir tehdit unsuru olarak gösterilerek suçlandığı için, bu göçmen karşıtı söylem demografik yapı için tehdit olmak şeklinde kodlanan kültürel 1 başlığı kullanılarak incelenecektir.¹⁸³

Suriye göçü ile ilgili yapılan, bir başka kültürel içerikli söylem ise İYİ Parti tarafından 7 Ekim 2024 tarihinde yapılmış olup bu veriye meclis yazılı soru önergesinde ulaşılmaktadır. Söylemde

Konya başta olmak üzere Suriyeli sığınmacılar ve kaçaık göçmenlerin yoğunlukta olduğu birçok ilimizdeki okullarda yabancı uyruklu sayısının Türk öğrenci sayısını geçtiği bilinmektedir. Konya’nın merkez ilçelerinde dahi okul mevcutlarının %80-85’inin Suriyeliler başta olmak üzere yabancı öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Bu durum, Türkiye’de Türk öğrencilerin kendilerini adeta dışlanmış olarak hissetmelerine sebep olmakta, eğitimin kalitesini ve Türk çocuklarının gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir

şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir. Buradaki söylemde, Suriyeli göçmenlerin sayılarının ciddi ölçüde arttığı bölgelerdeki eğitim kalitesinin azalması durumunu, Konya örneği üzerinden açıklanmaktadır. Ayrıca bu örneğe bakıldığında gerçek anlamda Suriyeli göçmenler, Türkiye’deki eğitimin kalitesini düşürmekle suçlanmakta, bu göçmenlerin yoğunluğundan şikayet edilmektedir. Buna göre Suriyeli göçmenlere karşı genel anlamda bir kötöleme yapılırken, oluşturulan söylem ile birlikte, Suriyeliler eğitimin kalitesini düşüren, geldikleri yere uyum sağlayamayan bir grup olarak da lanse edilmektedirler. Bu durum ise, Suriyeli öğrencilerin kendi aralarında gruplaşarak, diğer gruplarla iletişim kurmaya kapalı oldukları ve bu şekilde, Türk öğrencileri dışlayarak eğitimlerini olumsuz etkiledikleri şeklinde açıklanmaktadır. Bu söylemde Suriyelilere yönelik olumsuz

¹⁸³ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 15.09.2023 Tarihli ve 608 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T7/WebOnergeMetni/a4de51ba-c875-4a5b-acb5-c7663c7b86fb.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

açıklamalar yapılırken bu açıklamalar ise Suriyeli göçmenlere yönelik nefreti ciddi ölçüde arttırma potansiyeli taşımaktadır. Sonuç olarak, bu kişilerin uyumsuz olmayla özdeşleştirilip bu konudan dolayı suçlanmasından dolayı bu açıklamaların göçmen karşıtı söylem içerdiğine karar verilmiştir.¹⁸⁴

4.1.2. Afganistan'dan gelen göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin içeriği

4.1.2.1. Ekonomi

Afganistan'dan gelen göçmenlere yönelik yapılan ilk ekonomik söyleme 14 Ekim 2021 tarihinde, CHP tarafından oluşturulan meclis araştırma önergesi aracılığıyla ulaşılmıştır. Bu araştırma önergesinde

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre, 2020 yılı itibariyle Türkiye'de uluslararası koruma altında 116 bin 400 Afgan göçmen bulunuyor. Ancak uzmanlar Türkiye'deki göçmen sayısının bu sayının üstünde olduğunu vurguluyor. Özellikle sınır bölgelerine yakın şehirlerimizde bu durum demografik yapının değişmesine, ekonomik sebeplere, iş gücüne, sağlık ve eğitim sistemine etki etmektedir

açıklaması yapılmaktadır. Söylemde, Afgan göçmenlerin sayısının artmasının sonucunda ülkedeki iş gücü sistemine etkisi olduğundan bahsedilmiştir. Buna rağmen, Afgan göçmenlerin geneline yönelik karşıtlık, dışlama veya suçlama gibi bir söyleme rastlanılmadığı gerekçesiyle, bu söylemin göçmen karşıtlığı içermediğine karar verilmiştir. Ayrıca bu söylemde, genelleme yoluyla olumsuz özellikler atfetme, suçlama veya dışlamaya da ulaşılmamıştır. Sonuç olarak, Afgan göçmenlerin sayısının fazla olmasının, ülke için birtakım problemlere sebep olabileceğine yönelik açıklama yapılmaktadır fakat, Afganların bilinçli bir şekilde bu duruma sebep olduğu ya da genel anlamda Afgan göçmenlerin bu tür bir soruna sebep olup ülkeden gitmelerine yönelik bir söylem oluşturulmamıştır.¹⁸⁵

Afgan göçü konusunda yapılan bir diğer göçmen karşıtı söylem ise 2 Ekim 2023 tarihinde İYİ Parti'nin meclis araştırma önergesi aracılığı ile karşımıza çıkmaktadır. Afgan göçü ile alakalı yapılan bu söylemde

¹⁸⁴ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 07.10.2024 Tarihli ve 2169 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/587725f4-0067-4ea5-9f3f-130e8ad171fb.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁸⁵ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 14.10.2021 Tarihli ve 2773 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T10/WebOnergeMetni/39265b46-9ee8-46ee-81ee-485e98c15bf4.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

Suriyelilerin dışında Afganlı ve Pakistanlı sığınmacılar da Türkiye’yi seçmiştir. Böylece sığınmacı sorunu önemli bir beka sorununa dönüşmüştür. Türkiye’de işyeri açmaya ve esnaflık yapmaya başlamışlardır. Bu durum Mersin ilimiz başta olmak üzere haksız rekabete yol açmıştır. Çok sayıda esnaf bu yüzden Mersin’de kepenk kapatmak zorunda kalmış iflas etmiştir. Suriyeli esnaf vergi vermeden, denetime tabii olmadan ve tamamen kayıtsız çalışmaya başlamıştır

denilmektedir. Bu metine göre Afgan göçmenlerin ülkeye gelmeleri önemli bir beka sorununu başlatmıştır. Buna ek olarak, Afganların esnaflık yapıp dükkan açmasının sonucunda işgücü piyasasında ciddi anlamda sorun yaşandığı söylenmektedir. Afganlar, kendi istekleriyle denetimsiz, kayıtsız ve vergi vermeden çalışıyorlarmış şeklinde bir suçlamayla karşılaşılmaktadırlar. Afganlara yöneltilen suçlama içeren açıklamalardan dolayı bu insanların işgücüne yönelik tehdit içeren unsurlar olarak damgalanması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu kişilerin toplumsal statülerinin düşmesinin de yolu açılmıştır. Bundan dolayı bu göçmen karşıtı söylem, ekonomik anlamda işgücüne tehdit unsuru olmak şeklinde kodlanan ekonomi 2 başlığı altında incelenecektir. Ayrıca bu söylemde Afgan esnafların da bilinçli bir şekilde vergi vermemelerinden dolayı suçlanması gerekçesiyle, bu söylemin ekonomik anlamda eşitliğe tehdit olmak şeklinde kodlanan ekonomi 3 başlığı da kullanılarak yorumlanması uygun görülmüştür.¹⁸⁶

4.1.2.2. Güvenlik

Afgan göçmenlere yönelik yapılan güvenlik temelli göçmen karşıtı söylemlerin ilk örneğine CHP’nin 20 Ağustos 2021’deki yazılı soru önergesinden ulaşılmıştır. Bu söylemde “Dünyayı etkisi altına alan Covid 19 salgınının devam ettiği bu süreçte İran üzerinden Türkiye’ye giriş yapan Afganlı göçmenler bir sağlık problemini de beraberinde getirmektedir” şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Bahsedilen söylemde, Covid 19 salgınının olduğu zaman içerisinde başka göçmen grupları da sınırlardan geçerken Afgan göçmenlerin, İran üzerinden Türkiye’ye geldiğinden ve bu durumun ise, o dönemde çok kolay bulaşabilen ve bulaştığı zaman ciddi anlamda sağlıksal tehditlere sebep olabilen bu hastalığın artma olasılığının yükseleceğinden söz edilmektedir. Bu açıklamalara dikkatli bir şekilde bakıldığında, Afgan göçmenlerin Türkiye’ye yönelik potansiyel bir sağlık tehdidi oluşturduğundan ve bundan dolayı da bu insanların ülkeye gelmemesi gerektiğinden söz edildiği görülmektedir. Bu söylem ile birlikte Afgan göçmenler hastalık yayma ile özdeşleştirilirken bu insanlara karşı göç etmelerine engel olunması mesajları da verilmektedir. Kısacası, olumsuz kalıp yargı sebep gösterilerek yapılan ve damgalama

¹⁸⁶ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 02.10.2023 Tarihli ve 70 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”.

içeren bu göçmen karşıtı söylemde, Afgan göçmenler sağlık açısından tehlikeli olarak suçlanmakta ve Türkiye'ye gelmelerine yönelik karşıtlık oluşturulmaktadır. Ayrıca, bu metinde, Afgan göçmenler ile ilgili sağlık problemlerine sebep olma genellemesi yapılmakta ve bu genelleme ile birlikte bahsedilen göçmenlerin ülkeden gitmeleri amacıyla dışlanmalarına da zemin hazırlanmaktadır. Özetle, Bu söylemde, Afgan göçmenler, potansiyel anlamda sağlık problemlerini arttırabilecek aktörler olarak gösterilerek genellenmekte ve ülkeden gitmeleri yönünde bir etkiye sebep olabilecek türde açıklamalar yapılmaktadır. Bu sebeple, üzerinde durulan söylemin, kamu sağlığı güvenliği için tehdit unsuru olarak kodlanan güvenlik 1 başlığı altında sınıflandırılmasına karar verilmiştir.¹⁸⁷

Afganistan'dan gelen göçmenlere karşı yapılmış olan ikinci göçmen karşıtı güvenlik söylemi 25 Ağustos 2021 tarihinde yapılmıştır. Bu söylem, CHP tarafından gerçekleştirilirken, göçmen karşıtı verilere meclis araştırma önergesinden ulaşılmaktadır. Bu söylemde

Günümüzde ise polio virüsü Nijerya'da son olarak 2016'da görülmesinin ardından, yalnızca Afganistan ve Pakistan'da görülmeye devam etmektedir ve dünyanın diğer tüm ülkelerinde eradike edilmiş durumdadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Afganistan'daki yoğun çabalarına karşın virüsün hem vahşi tipi olan WPV1 görülmeye devam etmekte, hem de aşılama görülen erişim sorunları, bölgeler arası geçişlerin denetimsizliği, ülkedeki çatışma hali ve aşı ekiplerine yönelik saldırılar olması cVDPV2 tipi yayılımın sürmesine neden olmaktadır. Çocuk felci Türkiye' de 1998'den beri görülmemekte ve 2002'de ülkemiz DSÖ Avrupa Bölgesi ile birlikte çocuk felcinden arındırılmış ülke sertifikası almıştır. Aşının Genişletilmiş Bağışıklama Programı içerisinde yer alması neticesinde çocuklarda yüksek oranda bağışıklama sağlanmış olmakla birlikte, aşılanmış bir çocuğumuzun dahi bu virüse açık hale gelmesi bir risk yaratmaktadır. Ayrıca bu virüs yalnızca çocuklara değil, erişkinlere de bulaşabilmektedir. DSÖ verilerine göre 2021 'in ilk altı ayında WPV1 ve cVDPV2 olarak 43 vakanın görüldüğü Afganistan'dan ülkemize başlayan düzensiz göçmen akını neticesinde ülkemiz yeniden risk altına girmiştir. Uzmanlara göre ülkede bir vaka görülmesi dahi büyük bir tehdit yaratmaktadır. Ülkemize kayıt altına alınmadan ve hiçbir kontrol olmadan giren düzensiz göçmenlerin, herhangi bir bulaşıcı hastalık taşıyıp taşımadıkları da bilinmemektedir. Böylesi bir düzensizliğin ve başıboşluğun olduğu ortamda, bu denli bir kitlesel hareketin yeni salgın hastalıkların görülmesine yol açabileceği uzmanlar tarafından ifade edilmektedir. Polio virüsü de bu risklerden biri olarak belirmektedir”

açıklamasına yer verilmiştir. Buradaki söylemde Afganistan'da bulunan ve Türkiye'de biten çocuk felci hastalığının kaynağı olarak karşımıza çıkan Polio Virüsünün, Afganistan'dan gelen göçten dolayı yeniden başlayabileceğinden söz edilmektedir. Buna ek olarak söylemde, Afganistan'dan gelen göçmenler Polio Virüsü'nün potansiyel taşıyıcıları olarak

¹⁸⁷ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 20.08.2021 Tarihli ve 34408 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T7/WebOnergeMetni/de76fc17-ba8e-4144-8e8f-43c043721811.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

genellenerek, ülkede bu kişilere yönelik birtakım damgalama eylemlerine sebep olabilecek açıklamalar yapılmıştır. Bahsedilen açıklamalar hem Afgan göçmenlere yönelik yapılan olumsuz genellemelerle damgalama yapmakta hem de bu kişilerin ülkeye gelmemeleri konusunda birtakım öneriler içerdiği gerekçesiyle göçmen karşıtlığına neden olmaktadır. Sonuç olarak, bu açıklamada Afgan göçmenlerin, genelleme yoluyla, salgın hastalıkları yeniden meydana getirebilecek etkenler olmasından ve bundan dolayı gelmelerine karşı bir duruş sergilendiği gerekçesiyle bu söylemin, kamu sağlığı için bir tehdit unsuru olmak şeklinde kodlanan güvenlik 1 başlığı kullanılarak incelenmesine karar verilmiştir.¹⁸⁸

Afgan göçmenlere yönelik oluşturulan sıradaki, güvenlik temelli göçmen karşıtı söylemlere örnek olarak gösterilebilecek son söylem ise 29 Haziran 2022’de İYİ Parti tarafından yapılmış olup, buradaki verilerin yazılı soru önergesi metninde meydana getirildiği görülmektedir. Afgan göçmenler konusunda yapılan güvenlik temelli karşıt söylemde

Kocaeli’nin Gölcük ilçesi merkez mahallesinde bulunan Suriyeli sığınmacılar ve Afgan kaçaklar birtakım asayiş problemlerine sebebiyet vermektedir. İlçede bulunan metruk binalarda ikamet etmelerinden anlaşılacağı üzere Suriyeli sığınmacılar ve Afgan kaçakların ilçede kaydı bulunmamaktadır. Sığınmacıların ilçede bulunan bazı parklara ve bazı vatandaşlarımızın araçlarına zarar verdiği yönünde birçok şikayet bölgede yaşayanlar tarafından dile getirilmektedir.

denilmiştir. Buradaki söylemde, Afgan göçmenler genelleme yoluyla asayiş problemlerine sebep olan ve suç kaydına sahip aktörler olarak suçlanmaktadır. Bu suçlama ise, Afgan göçmenlerin, ülkedeki birtakım ortak alanlarda ve vatandaşların araçlarına zarar verdikleri genellemesiyle arttırılmaktadır. Ayrıca “kaçak” kelimesi kullanılarak güvensizlikle ilişkilendirme halleri arttırılmaktadır. Afganlar kaçak yolla göç etmek, suç işlemek ve birtakım nesnelere zarar vermek gibi kötü eylemlerle nitelendirilerek damgalanmaktadır. Bu göçmen karşıtı söylemde, Afgan göçmenlerden suç işleyen aktör olmak şeklinde bahsedildiği ve o şekilde bir negatif genelleme ve damgalama yapıldığı için, bu söylemin, Afgan göçmenleri damgalayarak, suçladığına ve bundan dolayı suç oranını arttırarak güvenlik konusunda tehdit unsuru olmak şeklinde kodlanan güvenlik 2 başlığı kullanılarak sınıflandırılmasına karar verilmiştir.¹⁸⁹

¹⁸⁸ TBMM, “CHP Grup Başkanlığının, 25.08.2021 Tarihli ve 2782 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T10/WebOnergeMetni/4842f5ce-2b41-454e-821f-a65613221e3e.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

¹⁸⁹ TBMM, “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 29.06.2022 Tarihli ve 5584 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”.

4.1.2.3. Kültürel

Afgan göçmenler hakkındaki son göçmen karşıtı söyleme, İYİ Parti'nin 16 Şubat 2024 tarihindeki yazılı soru önergesi metninden ulaşılmıştır. Buradaki kültürel karşıt söylemde

Farklı örf, adet ve geleneklere sahip olan ve her yönüyle vatandaşlarımızdan çok farklı olan Afganların, geçici koruma kapsamına alınıp ülkemizde yerleşik hayata geçirilmesi gibi uygulamaların, demografik yapıya zarar vereceği gibi güvenlik sorunlarına ve toplumun huzurunun kaçmasına da sebep olacağı aşikardır.

denilmektedir. Afgan göçmenlerin, sahip oldukları örf, adet ve gelenek gibi unsurlardan dolayı Türkiye'deki demografik yapıyı bozduğu yani zarar verdiği şeklinde bir açıklama yapılırken, Afgan göçmenlerin Türk vatandaşlarından her anlamda farklı olmasından dolayı bu nüfusun kültürel yapıyı bozarak toplumsal bir huzursuzluk yaratacağından, bundan dolayı da ülkeye yerleşmemeleri gerektiği söylenmektedir. Yani Afgan göçmenler, Türk kültürüyle farklılaşan geleneklerinden dolayı demografik yapı için oldukça zararlı olabilecek olan unsurlar olarak olumsuz yargılarla genellenmektedirler. Afganlara yapılan bu olumsuz genellemeler ileride güçlenerek Afgan göçmenlerin bu özellikler etrafında damgalanmasına sebep olma potansiyelini taşımaktadır. Ayrıca bu söyleme, Afgan göçmenlerin gelmemelerinin talep edildiğinin, toplumsal huzuru kaçırma potansiyellerinin kesin olduğunun söylenmesiyle açıklanmasıyla savunulduğu da görülmektedir. Sonuç olarak, bu göçmen karşıtı söylemin içerisinde, Afgan göçmenler genellenerek, bu kişilerin Türkiye'de kalması konusunda demografik bir yorum kullanılarak, karşıtlık oluşturulmuştur. Oluşturulan bu karşıtlığın ise, bu göçmenlerin gelmemesi konusunda yapılmasından dolayı, söylemin, kültürel yapıyı, nüfus dengesini yani demografik yapıyı bozarak yapıldığına değinilmesinden dolayı kültürel 1 başlığı kullanılarak incelenmesine karar verilmiştir.¹⁹⁰

4.1.3. Karşılaştırmalı analiz

Bu bölümde yukarıdaki analiz doğrultusunda, Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik söylemlerle ilgili kısa bir karşılaştırma yapılması hedeflenmektedir. Karşılaştırmalı çerçeveden bakınca açıklanması düşünülen 6 konu bulunmaktadır. İlk olarak her iki grup için toplam veri sayıları karşılaştırılacak, ikinci olarak, Suriye ve Afganistan ile ilgili hangi yıllarda kaç söylem yapıldığına, üçüncü olarak hangi siyasi partinin Suriye ile Afganistan hakkında kaç söylem yaptığına, dördüncü olarak her iki ülkeden gelen göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin hangi tür belgelerde hangi sayıda karşıtıma çıktığına, beşinci

¹⁹⁰ TBMM, "İYİ Parti Grup Başkanlığının, 16.02.2024 Tarihli ve 1436 Sayılı Yazılı Soru Önergesi", <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/94cfd2fd-e861-4089-ae08-3ad73c32f2dd.pdf> erişim tarihi: 25.01.2025.

olarak hangi ana başlıkların Suriye ve Afgan göçünün eleştirisinde kaç kere kullanıldığına ve son olarak da hangi alt başlıkların bu iki göçmen grubuna yönelik ne kadar sayıda kullanıldığına bakılacaktır. Bu sayısal karşılaştırmaları yaparak, her iki göçmen grubuna yönelik önemli detaylara ulaşılması amaçlanmıştır. Bunun sonucunda ise Suriye ve Afganistan'dan gelen göçmenlerin hangi tarihte, hangi sayıda ve hangi içerikli söylemlere maruz kaldığı konusunda önemli farklara ulaşılabilecektir.

Tablo 4.6. Göçmen karşıtı verilerin ülkelere göre dağılımı

	TOPLAM
Suriye	26
Afganistan	3
Her İkisini de İçeren	2

Mecliste yapılan görüşmeler sonucunda, konu ile ilgili ulaşılan 31 olan göçmen karşıtı meclis kaynağının 26 tanesinin sadece Suriye göçüne yönelik olduğu ve kalan 2 sinin hem Suriye hem de Afgan, 3 verinin ise sadece Afgan göçüne yönelik olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 4.7. Göçmen karşıtı kaynakların yıllara göre dağılımı

YILLAR	SURİYE	AFGANİSTAN	HER İKİSİNİ İÇEREN
2020	3	0	0
2021	5	2	0
2022	4	0	1
2023	11	0	1
2024	3	1	0

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere, Suriye göçüne yönelik göçmen karşıtı söylemlerin 2020 yılında 3, 2021'de 5, 2022'de 4, 2023'te 11 ve son olarak ise 2024'te 3 kere yapıldığını görmekteyiz. Suriyelilere yönelik göçmen karşıtı söylemlere ilişkin kaynaklara, en fazla 7 kere ile 2023 tarihinde ulaşılırken en az karşıt söyleme ise, 1 göçmen karşıtı kaynağın bulunduğu 2024'te ulaşılmaktadır. Bu tabloda Afgan göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlere, 2 kere ile en fazla 2021 yılında ulaşılırken, en az kaynağa ise 0 kez ile 2020 ve 2023'de karşılaşılmaması dikkat çekici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıklamanın yapılmasının temel sebebi olarak, Afgan göçünün 2021 ve 2022'de artış göstermesine rağmen 2022 yılında Afgan göçmenlere yönelik herhangi bir göçmen karşıtı söyleme rastlanılmamasıdır. Afgan göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin 2024 te ise 1 kere yapıldığı görülmektedir. Buna ek olarak, hem Suriye hem de Afganistan'dan gelen göçmenlere yönelik aynı anda göçmen karşıtı söylem içeren kaynaklara ise 1'er kere ile 2022 ve 2023'te ulaşılmaktadır.

Tablo 4.8. Göçmen karşıtı kaynakların siyasi partilere göre dağılımı

	SURİYE	AFGANİSTAN	HER İKİSİNİ
CHP	14	2	0
İYİ PARTİ	12	1	2

Her iki göçmen grubuna yönelik yapılan 31 söylemin 16 tanesinin, yani çoğunluğunun CHP'den geldiği tespit edilmiştir. Buna karşılık göçmen karşıtı 15 söylem ise İyi Parti tarafından yapılmıştır. CHP, Suriye göçüne yönelik 14 defa ile mecliste en çok karşıtlık yapan parti olarak gözlemlenmektedir. Afgan göçmenlere yönelik CHP tarafından 2 kere göçmen karşıtı söylem kullanılmıştır. İyi Partinin, Afgan ve Suriyelilere yönelik 2 tane kaynakta karşıt söylemi bulunurken, Afgan göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemi de 1 kere yapmıştır.

Tablo 4.9. Göçmen karşıtı raporların ana başlıklara göre dağılımı

	SURİYE	AFGANİSTAN	İKİSİNİ İÇEREN
Ekonomi	16	0	1
Güvenlik	3	2	1
Kültürel	9	1	0

Göçmen karşıtı verilerin, seçilen ana başlıklara göre dağılımının incelenmesine karar verilen bu bölümde toplam veri sayısı ve ana başlık sayısı arasında farklar olabilmektedir. Bu duruma sebep olarak, bir veri içerisinde birden fazla ana başlığa değinen söylemlerin olabilmesidir. Sonuç olarak, bir veri birden fazla ana başlığa değindiği için ana başlık sayısı, kullanılan veri sayısından fazla görülebilmektedir. Suriyeli göçmenlere yönelik en fazla yapılan göçmen karşıtı söylem 16 kere olmak üzere ekonomi alanından gelmiştir. Yapılan 9 söylemden dolayı ikinci sırada kültürel alan yer alırken, Suriye'den gelen göçe yönelik en az karşıt söylemin ise 3 kere ile güvenlik alanında yapıldığı görülmektedir. Afgan göçmenlerin karşılaştığı en fazla göçmen karşıtı söylem 2 kere ile güvenlik alanından gelirken, ikinci sırada ise 1 söylemle kültürel alan yer almaktadır. Bu duruma ek olarak ise her iki gruba yönelik karşıt söylemi aynı anda yapan verilere bakıldığında 2 kere göçmen karşıtı söyleme yer verilirken bu 2 verinin 1 tanesi ekonomi diğeri ise güvenlik alanından gelmektedir.

Tablo 4.10. Göçmen karşıtı raporların alt başlıklara göre dağılımı

	SURİYE	AFGANİSTAN	HER İKİSİNİ DE KAPSAYAN
Ekonomi 1(Maliyetli Olmak)	5	0	0
Ekonomi 2(İşgücüne Tehdit)	6	0	1
Ekonomi3(Kaynakların Dengeli Dağılımı Problemi)	5	0	1
Güvenlik 1(Kamu Sağlığı Güvenliği)	0	2	0
Güvenlik 2(Suç Oranı Artışı)	2	0	1
Güvenlik 3(Kamu Güvenliği)	1	0	0
Kültürel 1 (Demografik Sorun)	7	1	0
Kültürel 2 (Uyum Sorunu)	2	0	0

İncelemenin ana başlık bölümünde olduğu gibi bu kısımda, ara başlık sayısı ile toplam veri sayısı arasında birtakım farklılıkların görülebileceğinden söz edilebilir. Bu duruma sebep olarak, bir göçmen karşıtı verinin içerisinde birden fazla ara başlık kullanılması şeklinde bir açıklama yapılabilmektedir. Suriye’den gelen göçmenlere yöneltilen göçmen karşıtı söylemlerin içeriğine bakılacak olursa en fazla söylemin 7 kere ile ülkedeki saf nüfussal yapıyı bozarak, kültürel yapıyı demografik anlamda kötü etkilemek şeklinde kodlanan kültürel 1 de yapıldığını görmekteyiz. İkinci sırada ise işgücü piyasası için haksız rekabet unsuru olarak, bu konuda ekonomik bir tehdit haline gelmek şeklinde anlamlandırılan ekonomi 2 yer alırken üçüncü sırada ülke için maliyetli olarak ekonomiye zarar vermek şeklinde anlamlandırılan ekonomi 1 ve ekonomik kaynakların dağılımında eşitliği bozmak şeklinde kodlanan ekonomi 3 yer almaktadır. Ülkedeki suç oranının artmasına sebep olmak şeklinde kodlanan güvenlik 2 ve gelinen ülkeye uyum sağlamak yerine sorunlara sebep olmak şeklinde kodlanan kültürel 2 başlığı ikişer kere kullanılmıştır. Ülkedeki kolektif güvenliği yani kamu güvenliğini tehlikeye atmak şeklinde kodlanmış olan Güvenlik 3 1 kere kullanılırken, kamu sağlığı güvenliği için tehdit unsuru olmak şeklinde kodlanan güvenlik 1 ise bu bölümde kullanılmamıştır.

Afgan göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin içeriğine bakıldığında en fazla kullanılan alt başlığın, 2 kere ile Kamu sağlığı için, hastalık, salgın gibi problemleri arttırarak kamu sağlığı için tehdit unsuru olmak şeklinde kodlanan Güvenlik 1 başlığı olduğunu görmekteyiz. Afgan göçüne yönelik, geriye kalan 1 karşıt söylem ise, ülkedeki demografik yapıyı, yani alışılmış olan kültürel yapıya uyum sağlamak yerine o yapıya zarar vererek ülkedeki nüfus dengesini bozmak şeklinde kodlanan Kültürel 1’dir. Çalışma içerisinde hem Suriyeli hem de Afgan göçmenler için kullanılan 3 göçmen karşıtı söylemin içeriğine bakıldığında ise, ülkedeki suç oranlarının artmasına sebep olarak, o ülkede güvenlik açısından zaafiyet ve tehlikeye sebep olmak şeklinde kodlanan Güvenlik 2 ve ülkedeki işgücü piyasası için haksız rekabet unsuru olmak şeklinde anlamlandırılan ekonomi 2 ve

ekonomik kaynak ile olanakların eşit bir şekilde dağılması konusunda engel teşkil eden unsur olmak anlamını karşılayan Ekonomi 3 başlıkları ise 1'er kere kullanılırken geriye kalan başlıkların kullanılmadığı görülmektedir.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Siyasetin önemli bir konusu haline gelen göçmenlere yönelik göçmen karşıtlığı yapılmaktadır. Bu konu diğer batılı ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de kendisini göstermektedir. Türkiye’de giderek artan bu soruna yönelik yapılan bu çalışma sayesinde hem göçmen karşıtlığının ülkedeki önemli sebeplerinin daha net anlaşılabilir hem de bu sorunla ilgili çözüm amacıyla oluşturulabilecek çalışmalara destek verilmesi hedeflenmiştir. Bütün bunlara ek olarak, Türk siyasetindeki göçmen bakış açısının da bir nevi tespitinin yapılması kolaylaşacaktır.

Türkiyede en çok tartışılan göçmen grupları olan Suriyeli ve Afgan göçmenlerin seçildiği bu çalışmada, iki göçmen grubunun gelişine, yaşadığı sorunlara, onlara yönelik politikalara ve bu kişilere yönelik oluşturulan şikayetlere değinilerek çok yönlü bir perspektiften de göçmen karşıtlığı sorununun incelenmesi mümkün hale gelmiştir. Araştırma ile birlikte, Türkiyede en çok tartışılan ve sorun olarak görülen göçmenler olarak, Suriyeli ve Afgan göçmenlerin hangi alanlarda sorunlara sebep olduğu düşüncesinin öğrenilmesi ile birlikte bu göçmenlere yönelik, siyasi aktörlerin nasıl bir yöntem izlediği de daha açık hale gelmektedir. Bu sayede, Suriyeli ve Afgan göçmenlere yönelik oluşturulan göçmen karşıtı söylemlerin hangi konularda yapıldığını ve ne şekilde azaltılabileceği de anlaşılacaktır. Ülkedeki göçmen karşıtı söylemlerin incelendiği bu çalışma ile birlikte, göçmen karşıtı söylemlere bakılarak, Türk toplumu için önemli olan konular da daha net anlaşılabilir. Bununla birlikte göçmen karşıtlığı ile ilgili bir farkındalığın oluşması ve bununla mücadele edilmesi kolaylaşacaktır.

Analiz kısmından elde edilen verilerle ilgili sebeplere değinilmesi düşünülen bu bölümde, Suriyeli göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin neden Afgan göçmenlere yöneltilenlere oranla bu kadar fazla olduğu, Suriyeli göçmenlerin neden en fazla 2023’te göçmen karşıtı söylemlere maruz kaldığı, hangi sebepten dolayı en çok kültürel 1 alanında söylemle karşılaştıkları, Afgan göçmenlerin neden en fazla 2021’de göçmen karşıtı söylemle karşılaştığı ve neden bu gruba yönelik en fazla söylemin güvenlik 1 alanında yapıldığı açıklanacaktır.

Analiz kısmında da açıklandığı üzere toplamda 30 olarak karşımıza çıkan göçmen karşıtı söylemlerin 25 tanesi Suriyeli, 3 tanesi Afgan göçmenlere yönelik yapılırken, kalan 2 söylem ise her iki göçmen grubuna yönelik ortak karşıtlık içermektedir. Suriye’den gelen göçmenlere yönelik göçmen karşıtı söylemlerin sayısının Afganistan’dan gelen göçmenlere

göre bu kadar fazla olmasını, Suriye'den alınan göçün Afganistan'dan alınan göçe oranla daha fazla olması, buna ek olarak Suriyeli göçmenlere, Afgan göçmenlere kıyasla daha fazla ekonomik destekle bulunulmasıyla açıklayabiliriz. Suriyeli göçmenlerin sayısının fazla olmasının sonucunda, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki nüfus yapının bozulmasında etkili olacağı endişesi oluşmaktadır. Ayrıca, Suriyeli göçü nüfus anlamında ciddi bir artış göstermesi ile bu kişilere yapılan yardımların ekonomi için ciddi bir yük olacağından da söz edilmektedir. Sayısal anlamda Afgan göçmenlere göre daha fazla olan bu grubun, ülkedeki güvenlik için tehdit unsuru olduğu da göçmen karşıtı söylemlerde yer etmektedir. Suriyeli göçmenlerin sayısı daha fazla olduğu için, bu insanların Türkiye'de daha fazla suç işleyebilecekleri ve olası bir ayaklanma durumunda Afgan göçmenlere kıyasla büyük bir yıkım potansiyelleri oldukları şeklinde yorumlar da yapılmaktadır. Bahsedilen iki gruba yönelik söylem sayısının bu derece farklı olmasının esas sebebinin, nüfus farklılıkları ve bundan dolayı toplumdaki görünürlükleri arasındaki fark olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada hakkında en çok göçmen karşıtı veriye ulaşılan Suriyeli göçmenlere yönelik söylemlerin en fazla Ekonomi alanında yapıldığı görülürken, bu kişilerin en çok Kültürel 1 başlığı altında göçmen karşıtı söylemlere maruz kaldığını söyleyebilmekteyiz. Suriyeli göçmenlerin en çok Kültürel 1 söylemleriyle karşı karşıya kalmasında, doğum oranının yüksek olduğunun toplum genelinde düşünülmesi ana sebep olarak belirlemektedir. Ayrıca bu kişilere sağlandığı düşünülen yardımların ve imkanların da, demografik açıdan göçmen karşıtı söylemlerin bu derece fazla olması konusunda bir diğer etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Afgan göçmenlere ise, analiz bölümünde de görüldüğü üzere en çok, kamu sağlığını tehlikeye atmak şeklinde kodlanan ve yorumlanan Güvenlik 1 alt başlığı kullanılarak göçmen karşıtı söylem yapılmıştır. Afgan göçmenlerin, bu söyleme diğer söylemlere oranla daha fazla maruz kalmasının nedeni olarak, bu dönemde hem Covid19 salgınının yaşanmış olması hem de Afganistan'ın, çocuk felcine sebep olan polio virüsünün taşındığı nadir ülkeler arasında olduğu iddiasından bahsedilebilmektedir.

Göçmen karşıtlığı konulu araştırmamda, yukarıda da bahsedildiği üzere TBMM'deki denetim kanalındaki kaynaklar kullanılmıştır. Araştırmamın konusu, TBMM'deki göçmen karşıtı söylemlerin denetim kanalı kullanılarak açıklanmasını içerdiği için, TBMM'nin sitesinde yer alan birçok veri türü kullanılmamıştır. Buna ek olarak, bahsedilen göçmen karşıtı söylemler 2020-2024 tarihleri kullanılarak sınırlandırıldığı için, konu ile ilgili geçmiş gensoru önergeleri de kullanılmamıştır. Bu eksikliklere rağmen, gerek araştırmadaki veri sayısının bu sınırlamaya rağmen beklenilenden fazla olması gerekse bu verilerin belirli bir

tanım ve sınıflandırma yoluyla incelenmesinden dolayı çalışma güvenilirliğini korumaktadır.

Yapılan bu çalışmadan hareketle, bundan sonrasında göçmen karşıtlığı içeren söylem ve eylemlerin nedenleri ile ilgili çalışmalar yapılabileceği gibi göçmen karşıtlığı ile ilgili mücadele içeren birtakım çalışmalar da yapılabilir. Bu çalışmalar ise hangi politikalar yoluyla göçmen karşıtlığının ortadan kaldırılabilceği, uluslararası alanda konu ile ilgili ne tür iş birliklerinin yapılabileceği şeklinde oluşturulabilir.

Sonuç olarak bu çalışmada, göçmen karşıtlığı konusu TBMM'nin denetim alanında yapılan açıklamaları ele alarak, göçmen karşıtlığı ve siyaset ilişkisini açıklamaya çalışılmış, Türk toplumu için siyasetin etkilerinin görülmesi kolaylaştırılmış, göçmen karşıtlığının temel olarak hangi konularla ilgili artış gösterdiği anlatılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, seçim dönemlerinde muhalefet partilerinin, ülkeye göçmen alan iktidar partilerine karşı daha fazla eleştirel söylem geliştirildiği görülmektedir. Ayrıca göçmen sayısının da göçmen karşıtı söylem sayısı ve çeşitliliğinde doğru orantılı olduğu da çalışma sayesinde görülmektedir. Türkiye, gerek Doğu ve Batıyı bağlayan konumu, gerekse Suriye ve Afganistan gibi ülkelere göre güvenlik, ekonomik ve benzeri olanaklardan dolayı bu ülkeler için ciddi anlamda, göç edilebilecek bir ülke olarak görülmektedir. Bunun sonucunda, bu göçmen gruplarının Türkiye'deki sayısı ve oranı gittikçe artmakta, bununla birlikte vatandaşlar tarafından tepkiyle karşılaşabilmektedirler. Bu tepkilerin siyasi kaynağının öğrenilip hangi alanlarda yapıldığının bilinmesiyle hem Türk vatandaşları hem de Türkiye'ye gelecek olan göçmenler için daha elverişli koşullarda bir arada yaşamalarını sağlayacak çözümler bulunabilir.

KAYNAKLAR

- Acun Kapıkıran, Necla ve Şahin Kapıkıran. "Psikolojik yardım aramada kendini damgalama ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik." *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* 4, 40 (2013): 131-132.
- Akın, Mahmut Hakkı ve Gökhan Bozbaş. "Suriye'den Türkiye'ye göçün sosyolojik sonuçları: Suriyeli göçmenler üzerine uygulamalı bir saha araştırması." *Liberal Düşünce Dergisi* 25, 97 (2020): 47-65.
- Akkaş, İbrahim ve İbrahim Aksakal. "Afgan göçmenlere yönelik tutum ve algıların sosyolojik analizi: Erzincan örneği." *Sosyolojik Bağlam Dergisi* 2, 3 (2021): 41-54.
- Akkoyunlu-Ertan, Kıvılcım ve Birol Ertan. "Türkiye'nin göç politikası." *Contemporary Research in Economics and Social Sciences* 1, 2 (2017): 7-39.
- Alp, Hakan. "Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Ayrımcı ve Ötekileştirici Söylemin Yerel Medyada Yeniden Üretilmesi." *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi* 8,1 (2018): 22-37.
- Aydemir, Salih ve Mehmet Cem Şahin. "Zorunlu-kitlesele göç olgusuna sosyolojik bir yaklaşım: Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar örneği." *Dini Araştırmalar* 21, 53 (2018): 121-148.
- Başkent Üniversitesi, Erişim 28 Ağustos, 2025, <https://research.ebsco.com/c/mwdpyb/viewer/pdf/msugq6fxd5>
- BBC News Türkçe. "Kayseri Olayları", 1 Temmuz, 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/crgmzv9p2y3o>, erişim tarihi: 01.06.2025.
- BBC News Türkçe. "Koalisyonun Irak ve Suriye'de IŞİD'e Karşı Mücadelesi." Erişim 20 Mart, 2025, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140923_vj_isid_irak_suriye
- Bilge, Ayşegül ve Olcay Çam. "Ruhsal hastalığa yönelik damgalama ile mücadele." *TAF Preventive Medicine Bulletin* 9, 1 (2010): 71-78.
- Cüceloğlu, Doğan. *İnsan ve Davranışı*. Cilt. 96. Remzi Kitap Evi, 2021.

- Çallı Kaplan, Melike. “Türkiye’ye Yönelik Afgan Göçü ve Uygulanan Politikalar”, *Göç Dergisi* 9, 3 (2022): 307-328.
- Dağ, Özgür ve Musa İkizoğlu. “Afgan işgücünün çalışma hayatına ilişkin tecrübeleri: Denizli ili örneği.” *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 7, 1 (2023): 159-182.
- Doğu, Emre. “Uluslararası koruma kapsamında bulunan Afganistan uyruklu yabancıların gelecek beklentileri: Nevşehir ili örneği.” *Göç Araştırmaları Dergisi* 8, 1 (2022): 35-69.
- Eroğlu, Yunus ve Hacı Musa Taşdelen. “Gruplar arası tehdit kuramı bağlamında Suriyeli göçmenler: İstanbul ve Şanlıurfa örnekleri.” *Akademik Hassasiyetler* 11, 26 (2024): 712-737.
- Genel, Zeynep. "Göçmen Karşıtı Söylem ile Sosyo-Teknolojik Ağlarda Gündem Oluşturma: Sessizistila2 İçeriğinin Youtube Kullanıcı Gündeminin Analizi." *Yeni Medya Elektronik Dergisi* 6, 3 (2022): 268-282.
- Goffman, Erving. *Penguin*. Classics Yayınevi, 1963.
- Göç İdaresi Başkanlığı. “Düzensiz Göç İstatistikleri”. Erişim 12 Haziran, 2025, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>
- Göç İdaresi Başkanlığı. “Geçici Koruma”. Erişim 12 Haziran, 2025, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Göç İdaresi Başkanlığı. “Geçici Korumanın Unsurları”. Erişim 12 Haziran, 2025, <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumanin-unsurlari>
- Göç İdaresi Başkanlığı. “Performans Programı”. Erişim 11 Mart, 2025, <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Kurumsal/Strateji/Performans-Raporu/2024/PerformansRaporu2024.pdf>
- Göç İdaresi Başkanlığı. “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Geçici Koruma.” Erişim 12 Haziran, 2025, <https://www.goc.gov.tr/yabancilar-ve-uluslararasi-koruma-kanununda-gecici-koruma>

- Hamsici, Mahmut. "Türkiye'deki Afganlarla İlgili Neler Biliniyor? Afgan Çoban Tartışması Neden Gündemde?" 2024. Erişim 24 Nisan, 2025, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c79nzjy0gdxo>
- Hamsici, Mahmut. "Türkiye'deki Afganlarla İlgili Neler Biliniyor" *BBC News*, Erişim 9 Mart, 2025, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-58342885>
- Iom Un Migration. "Crisis in Afghanistan." Erişim 29 Mart, 2025, <https://www.iom.int/crisis-afghanistan>
- İbrahimoglu, Alkan Can. "Ideologies, Emotions, and Anti-Immigrant Stance in the Context of Türkiye: A Social Media Analysis Through Natural Language Processing." Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2024.
- Jurat, Abdullah Yarash. "The tragedy of irregular migration: the case of Afghans in Turkey." *Central Asian Survey* 42, 2 (2023): 274-292. <https://doi.org/10.1080/02634937.2022.2144806>
- Karadeniz, Oğuz. "Türkiye İşgücü Piyasasında Geçici Koruma Sağlanan Suriyelilerin Sosyal Güvenlik Durumu ve Kayıtlı İstihdama Geçiş İçin Öneriler". ILO. Erişim 9 Haziran 2025, https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40europe/%40ro-geneva/%40ilo-ankara/documents/publication/wcms_874229.pdf
- Kayaoğlu, Ayşegül. "Geçicilikten kalıcı misafirliğe: Zorunlu göçün 10. Yılında Türkiye'deki Suriyeli nüfusun sosyo-demografik tahlili." *İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi* 3, 2 (2023): 106-133.
- Kimya, Fırat. *Türk Parti Siyasetinde Suriyeli Göçü*. Al Sharq Forum, 2022.
- Koç, Muzaffer, İbrahim Görücü ve Nihat Akbıyık. "Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri", *Birey ve Toplum* 5, 9 (2015): 63-93.
- Koçak, Tuğba. "Metropol kentte Prekarya olgusunun göçmen karşıtlığına etkisi." *Nitel Sosyal Bilimler* 4, 2 (2022): 131-157.
- Link, Bruce G. ve Jo C. Phelan. "Conceptualizing stigma." *Annual Review of Sociology* 27, 1 (2001): 363-385.

Mülteciler Derneği. “Türkiye’deki Suriyeli Sayısı Aralık 2024.” Erişim 20 Mart, 2025, <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

Oran, Nazan Tuna ve Fisun Şenuzun. "Toplumda kırılması gereken bir zincir: HIV/AIDS stigmatı ve baş etme stratejileri." *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 5, 1 (2008): 1-16.

Özmen, Sümeyye ve Ramazan Erdem. "Damgalamanın kavramsal çerçevesi." *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 23, 1 (2018): 185-208.

Öztürk, Cihan. “Antep’te Suriyeli Mülteciler Tedirgin, Sokağa Çıkamıyorlar”, *Bianet*, 2 Temmuz 2024, <https://bianet.org/haber/antepte-suriyeli-multeciler-tedirgin-sokaga-cikamiyorlar-297022>, erişim tarihi: 01.06.2025.

TBMM, “Ahmet Şık Soru Önergesi”, Erişim 17 Temmuz, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/9edf28fd-7ffe-4503-abdd-8082dbdb706f.pdf>

TBMM, “Dursun Ataş Soru Önergesi”, Erişim 25 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T10/WebOnergeMetni/26334ee8-e05b-4673-bf6c-a9c287e47ca1.pdf>

TBMM, “Haydar Altıntaş Soru Önergesi”, Erişim 17 Temmuz, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/108b19c1-7424-4d74-861d-f7ff1a8a9e4a.pdf>

TBMM, “Necmettin Çalışkan Soru Önergesi”, Erişim 17 Temmuz, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/1f333afb-44cf-43be-a6e7-079e54eeec5.pdf>

TBMM, “Selcan Taşcı Soru Önergesi”. Erişim 22 Ağustos, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/90456bfa-9975-4f38-a11e-f03ad0b3c8a7.pdf>

TBMM, “Zuhal Karakoç Dora Soru Önergesi”, Erişim 17 Temmuz, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/ac9fa801-4cf1-4e0a-9fd6-6d1998d7bf0a.pdf>

TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 02.03.2023 Tarihli ve 917 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 7 Şubat, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y6/T10/WebOnergeMetni/fb129875-8f4f-4ae1-a98b-60717194ae95.pdf>

TBMM. “Ali Mahir Başarır Soru Önergesi”. Erişim 25 Haziran, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T7/WebOnergeMetni/085498dc-c041-46f1-b1cf-cfeb74e6f58b.pdf>

TBMM. “Aliye Timisi Ersever Soru Önergesi”. Erişim 5 Ağustos, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/3ed93d5c-e371-4547-b36c-64c99679b1bc.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 01.04.2022 Tarihli ve 41548 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 24 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/e23e7682-8f66-4484-b19c-42d4e675ff32.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 01.04.2022 Tarihli ve 62268 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 22 Ocak, 2025.

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 01.06.2022 Tarihli ve 43092 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 24 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/fe4110e7-c78a-4338-9431-b30a3e600e17.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 03.08.2021 Tarihli ve 33977 Sayılı Yazılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 27 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T7/WebOnergeMetni/3e7fcdf2-4b04-4980-92dc-9d60192efe20.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 03.11.2023 Tarihli ve 2378 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 25 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/ea2b12d2-5fa0-4bdf-a885-1d60193c290b.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 05.10.2022 Tarihli ve 45720 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 24 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y6/T7/WebOnergeMetni/1e95a25c-49f7-4df9-8d72-31b0baef9960.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 06.07.2023 Tarihli ve 4 Sayılı Genel Görüşme Önergesi”. Erişim 26 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T8/WebOnergeMetni/874eec1d-18cc-40f1-820d-76bfbbdb9857.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 08.08.2023 Tarihli ve 1080 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 1 Şubat, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T7/WebOnergeMetni/b0b59a76-15d4-4e92-bc33-e25c48ee17aa.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 10.07.2024 Tarihli ve 5817 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 26 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/4f8e9085-8239-4fe2-88f1-c611d8954dff.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 11.04.2022 Tarihli ve 42009 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 24 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/11f820c6-f2e5-4bdc-b614-6de7d011757f.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 11.09.2020 Tarihli ve 24258 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 25 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T7/WebOnergeMetni/330d834a-e0c1-4630-99e4-5ffbc926eb05.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 11.11.2021 Tarihli ve 54464 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 25 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/39c33be9-1558-47e9-8f38-adc835255364.pdf>

TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 14.10.2021 Tarihli ve 2773 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 24 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T10/WebOnergeMetni/39265b46-9ee8-46ee-81ee-485e98c15bf4.pdf>

- TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 16.06.2023 Tarihli ve 248 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 27 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T7/WebOnergeMetni/367fe3f2-0cdc-4659-9093-841c08531bb5.pdf>
- TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 16.07.2024 Tarihli ve 5834 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 29 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/bdf3d868-529e-40b0-9aff-5e9226359c71.pdf>
- TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 20.08.2021 Tarihli ve 2778 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 29 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T10/WebOnergeMetni/46a5dbec-3fcb-47dc-9e43-331748adab11.pdf>
- TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 20.08.2021 Tarihli ve 34408 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 25 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T7/WebOnergeMetni/de76fc17-ba8e-4144-8e8f-43c043721811.pdf>
- TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 22.05.2020 Tarihli ve 22007 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 27 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T7/WebOnergeMetni/252e719f-db58-45e4-aff8-9a1e7a5ae8c3.pdf>
- TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 22.07.2022 Tarihli ve 3605 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 29 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T10/WebOnergeMetni/4a4321c6-462e-47fe-ae9c-a4054d8f761e.pdf>
- TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 24.07.2024 tarihli ve 5938 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 29 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/0db54f5a-b8f4-49ef-bac8-944b6666d4bd.pdf>
- TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 25.08.2021 Tarihli ve 2782 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 1 Şubat, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T10/WebOnergeMetni/4842f5ce-2b41-454e-821f-a65613221e3e.pdf>
- TBMM. “CHP Grup Başkanlığının, 30.03.2023 Tarihli ve 3984 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 4 Şubat Ocak, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y6/T10/WebOnergeMetni/461d4f6d-84d1-46b5-adbc-d1539d2682ce.pdf>

- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 02.10.2023 Tarihli ve 70 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 12 Şubat, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T10/WebOnergeMetni/97193400-f43a-4c78-8010-3e6f38af2f64.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 04.04.2022 Tarihli ve 745 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 12 Şubat, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T10/WebOnergeMetni/833a025f-f171-4753-a08d-5d40a1c955ec.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 07.10.2024 Tarihli ve 2169 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 14 Şubat, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/587725f4-0067-4ea5-9f3f-130e8ad171fb.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 15.09.2023 Tarihli ve 608 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 29 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T7/WebOnergeMetni/a4de51ba-c875-4a5b-acb5-c7663c7b86fb.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 16.02.2024 Tarihli ve 1436 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 22 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T7/WebOnergeMetni/94cfd2fd-e861-4089-ae08-3ad73c32f2dd.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 19.06.2023 Tarihli ve 1 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 17 Şubat, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T10/WebOnergeMetni/f5147d15-5326-4c58-9a2c-0ea3043bff67.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 19.12.2023 Tarihli ve 228 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 26 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T10/WebOnergeMetni/6d4a5189-1bbb-485f-a41c-ec8818a67d18.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 21.06.2023 Tarihli ve 126 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 28 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T7/WebOnergeMetni/8b8bad0f-ce4c-4e51-b7c6-412f74cb4362.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 24.01.2020 Tarihli ve 2027 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 24 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T7/WebOnergeMetni/90c8ae78-749f-4c97-a334-e5d34a40235c.pdf>

- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 27.01.2020 Tarihli ve 281 Sayılı Meclis Araştırma Önergesi”. Erişim 25 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T10/WebOnergeMetni/7519605a-eb3d-4304-9bd8-35187f3e2d6c.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 28.09.2021 Tarihli ve 4498 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 24 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y4/T7/WebOnergeMetni/57730418-5cac-4a33-ad92-8a204161ef17.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 29.06.2022 Tarihli ve 5584 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 24 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/c1d51c86-ea83-4df0-adde-f9289929569a.pdf>
- TBMM. “İYİ Parti Grup Başkanlığının, 29.06.2022 Tarihli ve 67681 Sayılı Yazılı Soru Önergesi”. Erişim 25 Ocak, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T7/WebOnergeMetni/c1d51c86-ea83-4df0-adde-f9289929569a.pdf>
- TBMM. “Melih Meriç Soru Önergesi”. Erişim 5 Ağustos, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/3ed93d5c-e371-4547-b36c-64c99679b1bc.pdf>
- TBMM. “Ömer Faruk Gergerlioğlu Soru Önergesi”. Erişim 17 Temmuz, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/3ed93d5c-e371-4547-b36c-64c99679b1bc.pdf>
- TBMM. “Ömer Karakaş Soru Önergesi”. Erişim 5 Ağustos, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/3ed93d5c-e371-4547-b36c-64c99679b1bc.pdf>
- TBMM. “Sadullah Kısacık Soru Önergesi”. Erişim 17 Temmuz, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/7b96ad98-2049-41a6-854e-241be104a4af.pdf>
- TBMM. “Sevda Karaca Soru Önergesi”. Erişim 17 Temmuz, 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T7/WebOnergeMetni/6526b235-978e-4cfc-8460-45417a244bd8.pdf>

Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], erişim 24 Ocak, 2025, <https://www.tbmm.gov.tr/>

Uyar, Galip ve Ercan Recep. "Göç ve Göçmen Davranışlarında Gözlemlenen Sosyal Psikolojik Boyutlar." *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences* 7, 45 (2021): 2071-2085.

Wakili, Jamshid ve İncilay Cangöz. "Gazetelerin internet sitelerinde Afgan göçmenlerin temsili." *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi* 36 (2022): 34-60.

Yeşildağ, İsa. "Göçmen karşıtlığına etki eden faktörler." *Sosyoloji Notları* 6, 1 (2022): 24-47.

Yıldız, İbrahim. *Türkiye'ye Uluslararası Göçler ve Türkiye'nin Göç Politikası*. Ankara: Kırmızı Çatı Yayınları, 2018.

Yumurtacı, Sena. "Why Do Afghans Migrate? Immigrants in the Grip of the USA, Russia and the Taliban." *Analysis* 3 (2022): 1-12. Erişim 29 Mart, 2025, <https://umhd.org.tr/en//upload/Dokuman/opt-analiz-why-do-afghans-migrate-M31AXOIKVB5SAMME5M54.pdf>